

JONGEREN STAAN STERK MET EEN SOCIAAL NETWERK

*hulpmiddel voor
hulpverleners om het
netwerk in te zetten bij
jongeren*

Bachelorscriptie
J. Boersma & R. Koelewijn

Jongeren staan sterk met een sociaal netwerk

Hulpmiddel voor hulpverleners om het netwerk in te zetten bij jongeren

Auteurs: Joke Boersma (140247) & Rody Koelewijn (130251)

Opleiding: Sociaal Pedagogische Hulpverlening (Social Work)

Organisatie: De Boei, Sociaal Werk Bunschoten

Eerste beoordelaar: MSc. D. Bent

Tweede beoordelaar: MA. J.W. van Nus

Externe begeleider: MSc. M. van Rijnsouw

Afstudeerperiode: januari tot en met mei 2017

Inleverdatum: Ede, 5 mei 2017

Voorwoord

Ons onderzoek is verricht als laatste onderdeel van de Bachelor Sociaal Pedagogische Hulpverlening aan de Christelijke Hogeschool te Ede. Het is een onderzoek naar gedragsverandering bij jongeren, waarbij jongeren uit Bunschoten-Spakenburg zijn geïnterviewd. Dit onderzoek legt de nadruk op de voor- en nadelen van de inzet van het sociaal netwerk onder jongeren en biedt een hulpmiddel om jongeren een keuze te laten maken om dit netwerk al dan niet in te zetten.

We hebben veel werk verzet en wat hebben we veel geleerd. Nu we aan het einde van dit onderzoek zijn, mogen we dat ook met recht tegen elkaar zeggen. Als duo zijn we blij dat het eindproduct klaar is. We hebben beiden een verschillende werkwijze laten zien en toch zijn we blijven samenwerken. We zijn elkaars tegenpolen, maar hebben elkaar hierdoor ook aan kunnen vullen. Hierdoor zijn we erachter gekomen dat mensen weliswaar geheel kunnen verschillen, maar toch in staat zijn om één product neer te kunnen zetten. Voor de één was het moeilijk om het tempo te verlagen en de planning te volgen, terwijl het voor de ander juist lastig bleek om te versnellen en in te lopen op de planning.

Onze afstudeerbegeleider, Jan Willem van Nus, heeft ons geholpen door in de onderlinge gesprekken de samenwerking te benadrukken. Aan het begin van ons onderzoek heeft hij ons meegegeven dat een geslaagd product ten sterkste afhangt van de samenwerking. We willen Jan Willen van Nus daarom bedanken voor de begeleiding, de feedback en de aanwijzingen. Verder gaat onze dank uit naar de opdrachtgever, Marloes van Rijnsouw. Zij heeft ons de ruimte gegeven om dit afstudeerproject binnen De Boei uit te voeren.

In het bijzonder willen we de jongeren bedanken. Zonder hen had dit onderzoek niet plaats kunnen vinden. Het was een voorrecht om zoveel informatie en ideeën van hen te ontvangen. Tegelijk bedanken we de experts, die onze uitnodiging om mee te denken over een hulpmiddel hebben aangenomen. Dit heeft een verdiepingsslag in het onderzoek gebracht. Daarnaast willen we onze families bedanken voor hun steun: zij hebben ons steeds opnieuw aangemoedigd om door te gaan.

We wensen u veel leesplezier.

Rody Koelewijn en Joke Boersma
Ede, mei 2017

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Figuren en tabellen	6
Samenvatting.....	7
1 Aanleiding en onderzoeksmethode	9
1.1 Inleiding	9
1.2 Probleemstelling	12
1.3 Hoofdvraag	12
1.4 Deelvragen	12
1.5 Belangrijke begrippen.....	12
1.6 Doelstellingen	13
1.7 Doelgroep	13
Verantwoording van de werkwijze en verantwoording over het onderzoek	13
1.8 Inleiding	13
1.9 Onderzoeksmethode	14
1.10 Onderzoeksmethoden per deelvraag.....	14
1.11 Interviews jongeren.....	15
1.12 Analyse	16
1.13 Interne en externe validiteit	17
1.14 Risico's dataverzamelmethode	17
1.15 Opbouw en leeswijzer	18
2 Conceptueel model	20
2.1 Inleiding	20
2.2 Theorie van gepland gedrag	20
2.3 Jongeren-ecogram.....	21
2.4 Kenmerken van een sociaal netwerk	22
2.5 Functies en beperkingen conceptueel model.....	22
2.6 Samenvatting	23
3 Theoretisch kader 'sociaal netwerk onder adolescenten'	24
3.1 Inleiding	24
3.2 Adolescentiefase	24
3.3 Cognitieve ontwikkeling	24
3.4 Peergroup en sociaal kapitaal.....	25
3.5 Sociaal netwerk van adolescenten	25
3.6 Samenvatting literatuuronderzoek	27
4 Voordelen van de inzet van het sociaal netwerk.....	28
4.1 Inleiding	28
4.2 Kennis over de voor- en nadelen	28
Praktijkdeel.....	28
4.3 Wat betekent 'sociaal netwerk' voor een jongere?	28
Attitude jongeren	29
4.4 Voordelen van het inzetten van de familie volgens adolescenten en de literatuur	29
4.5 Voordelen van het inzetten van de straat en woonomgeving volgens adolescenten en de literatuur	30
4.6 Voordelen van het inzetten van de professionals volgens adolescenten en de literatuur ...	30
4.7 Voordelen van het inzetten van schoolvrienden volgens adolescenten en de literatuur.....	31

4.8	Voordelen van het inzetten van sportvrienden volgens adolescenten.....	32
4.9	Voordelen van het inzetten van mensen op het werk of bijbaan volgens adolescenten	33
4.10	Voordelen van het inzetten van het internet volgens adolescenten en de literatuur	33
	Waarden achter de voordelen	34
4.11	Vertrouwen.....	34
4.12	Zekerheid	34
4.13	Sociale veiligheid	34
4.14	Wie kiest de jongere uit zijn netwerk?	35
	Samenvatting.....	36
5	Nadelen van de inzet van het sociaal netwerk	37
5.1	Inleiding	37
5.2	Praktijkdeel	37
	Attitude jongeren	37
5.3	Nadelen van het inzetten van de familie volgens adolescenten en de literatuur.	37
5.4	Nadelen van het inzetten van de straat en woonomgeving volgens adolescenten en de literatuur.	38
5.5	Nadelen van het inzetten van professionals volgens adolescenten en de literatuur.	38
5.6	Nadelen van het inzetten van school (vrienden) volgens adolescenten en de literatuur.	39
5.7	Nadelen van het inzetten van sport (vrienden) volgens adolescenten en de literatuur.	40
5.8	Nadelen van het inzetten van stage/werk volgens adolescenten en de literatuur	41
5.9	Nadelen van het inzetten van online contacten volgens adolescenten en de literatuur.	41
	Waarden achter de nadelen.....	42
5.10	Vertrouwen.....	42
5.11	De waarden 'eer' en 'verantwoordelijkheidsgevoel', 'zekerheid' en 'veiligheid'	42
	Samenvatting.....	43
6	Hulpmiddel voor hulpverleners	45
6.1	Inleiding	45
6.2	Hoe communiceer je met jongeren?	45
6.3	Hoe bereik je jongeren?	45
	Welke hulpmiddelen zijn in de literatuur bekend die voor- en nadelen aan jongeren laten zien?	46
6.4	Microniveau	46
6.5	Meso- en macroniveau	47
	Praktijkdeel: Wat zeggen jongeren en experts over het hulpmiddel dat ingezet kan worden om de voor- en nadelen te laten zien?	47
6.6	Microniveau	48
6.7	Mesoniveau.....	50
6.8	Macroniveau	50
6.9	Samenvatting	51
7	Conclusie, aanbevelingen en discussie.....	53
7.1	Conclusie.....	53
7.2	Aanbevelingen.....	55
7.3	Discussie	57
7.4	Evaluatie	60
8	Bibliografie.....	62

Figuren en tabellen

Figuur a: Model van gepland gedrag (Vonk, 2013).....	20
Figuur b: Jongeren-ecogram (Scheffers, 2015)	21
Figuur c: Grafische weergave onderzoeksopzet.....	22
Figuur d: Controle en adaptie model (Napel, Bianchi, & Bestman, 2006)	26
Figuur e: Systematische weergave keuze jongeren-ecogram	35
Figuur f: Voor-en nadelen balans (Miller & Rollnick, 2014).	46
Figuur g: De Beslismatrix.....	47
Figuur h: Jongeren-ecogram.....	49
Figuur i: SWOT-analyse	60
Figuur j: Model van gepland gedrag (Vonk, 2013).....	66
Figuur k: Visuele weergave praktijktheorie.....	78

Samenvatting

Je staat sterk met een sociaal netwerk!

Het sociaal netwerk is niet meer weg te denken uit de hulpverlening, immers: 'Nadat het beleid is verschoven van zorgen voor naar ondersteunen met, is ook de manier van werken aan verandering onderhevig' (Scheffers, 2015, p. 198). Tegenwoordig wordt er niet meer direct één-op-één hulpverlenend, maar wordt allereerst gekeken of iemand uit het sociaal netwerk langere tijd kan helpen of ondersteunen. De sociaal werkers bij De Boei zitten in dit kader met een probleem. Jongeren antwoorden vaak negatief op de vraag of er iemand uit hun sociaal netwerk mee kan denken. De sociaal werkers missen een hulpmiddel om duidelijk te maken wat de voor- en nadelen zijn van de inzet van het eigen sociaal netwerk, teneinde adolescenten uit Bunschoten-Spakenburg een keuze te laten maken om dit netwerk al dan niet in te zetten. Dit onderzoek is uitgevoerd bij De Boei. Dit is een welzijns- en hulpverleningsorganisatie in Bunschoten-Spakenburg. De Boei biedt laagdrempelige toegang aan jongeren, volwassenen en ouderen op verschillende terreinen en voor allerlei hulp- en ondersteuningsvragen. Dit onderzoek is gericht op jongeren tussen 12 en 25 jaar (de adolescentiefase), die het afgelopen jaar bij De Boei in begeleiding zijn of zijn geweest.

De onderzoeksvraag is: *'Welk hulpmiddel kan ingezet worden om duidelijk te maken wat de voor- en nadelen zijn van de inzet van het eigen sociaal netwerk, om adolescenten uit Bunschoten-Spakenburg een keuze te laten maken om dit netwerk al dan niet in te zetten?'*

Het doel van dit onderzoek is tweeledig. Het eerste doel is te achterhalen welke voor- en de nadelen jongeren benoemen van de inzet van het sociaal netwerk. Het tweede doel is om concrete aanbevelingen te geven voor een hulpmiddel dat ingezet kan worden om jongeren een keuze te laten maken om het netwerk al dan niet in te zetten. Om een antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag, is bestaande literatuur geraadpleegd en zijn er interviews gehouden met jongeren en experts. Dit onderzoek maakt gebruik van de theorie van gepland gedrag (Vonk, 2013). Deze bestaat uit drie belangrijke elementen die gedragsverandering teweegbrengen: de persoonlijke attitude, de ervaren sociale norm en de ervaren gedragscontrole. Dit onderzoek besteedt alleen aandacht aan de persoonlijke attitude, waarbij jongeren zijn gevraagd naar de voor- en nadelen van het inzetten van hun netwerk. Het persoonlijke sociaal netwerk van jongeren bestaat uit de mensen om de jongeren heen, zoals familie, vrienden en de maatschappelijke instanties. Hier is gekozen voor jongeren in de adolescentiefase. De adolescentiefase is de fase waarin het kind opgroeit tot een jongvolwassene. Dit betreft de leeftijdscategorie tussen 12 en 25 jaar, waarin de adolescent zich lichamelijk, cognitief en sociaal-emotioneel ontwikkelt. Om jongeren te kunnen bereiken is communicatie belangrijk. Goede communicatie met jongeren begint met de juiste houding van de sociaal werker. Directe communicatie en metacommunicatie spelen een belangrijke rol in het communiceren met jongeren. Het is belangrijk voor het hulpmiddel om gebruik te maken van jongeren, teneinde diezelfde doelgroep te kunnen bereiken.

De belangrijkste voordelen die uit de interviews naar voren zijn gekomen met betrekking tot jongeren, zijn: de **familie**, die als voordeel heeft dat ze te vertrouwen is en dat ze de personen kennen. **Buren** wonen dichtbij en weten wie de jongere is. Op **professionals** kan een jongere terugvallen bij problemen: ze kunnen goed luisteren en hebben ervaring met het oplossen van problemen. In **school- en sportvrienden** hebben jongeren vertrouwen: ze kennen hen en ze snappen elkaar. Bij een **bijbaan** kan een jongere vooral werkproblemen bespreekbaar maken. Op **social media** is iemand anoniem en kan de jongere onuitputtelijk vragen stellen zonder dat hij of zij zeurend overkomt. Achter deze voordelen liggen de waarden: vertrouwen, zekerheid en veiligheid.

De belangrijkste nadelen uit de interviews betreffen: de **familie**, die als nadeel heeft dat ze over de jongere oordelen en die angst voor boosheid oproept bij jongeren. **Buren** kennen een jongere soms niet en met hen kan hij of zij geen persoonlijke dingen delen. Bij **professionals** voelen jongeren soms

een drempel om hulp te vragen, omdat ze diegene niet kennen en geen klik hebben met de hulpverlener. Jongeren kunnen verder beperkt aansluiting bij **school- en sportvrienden** ondervinden: dezen hebben soms snel een oordeel, waardoor jongeren zich niet kwetsbaar kunnen opstellen. Bij een **bijbaan** wordt soms niets met het verhaal van een jongere gedaan, de informatie kan tegen hem of haar gebruikt worden en hij of zij kan ontslagen worden. Op **social media** kan een jongere zijn of haar verhaal soms niet echt kwijt: De jongeren online zien niet hoe de jongere zich voelt ook zijn jongeren niet echt anoniem online. Achter deze nadelen liggen de waarden: vertrouwen, eer, verantwoordelijkheidsgevoel, zekerheid en veiligheid.

In de literatuur zijn een drietal hulpmiddelen bekend die de voor- en nadelen aan jongeren laten zien. De eerste is de voor- en nadelenbalans uit de motiverende gespreksvoering, de tweede is de NIX18-voorlichtingscampagne en de derde betreft de Beslismatrix. De respondenten en de experts hebben daarnaast in de interviews en de focusgroep 24 hulpmiddelen benoemd. Deze hulpmiddelen kunnen worden ingedeeld op micro-, meso- en macroniveau. De hulpmiddelen op microniveau zijn: video's, gesprekken, kaart- of bordspelen, een ecogram, statistieken, een vragenlijst, een quiz, plaatjes of presentaties, een netwerkweegschaal, teamspirit, een hologram, een 3D-printer of 3D-pen en een K'NEX netwerk. De hulpmiddelen op mesoniveau zijn: een website, een live chat of een flyer. Als laatste zijn er acht hulpmiddelen benoemd op macroniveau: een app en een game, Instagram, netwerkllessen op basisscholen, het symbool 'Zet je netwerk in', tv-programma en billboards. Er zijn uiteindelijk een achttal aanbevelingen gedaan voor mogelijke hulpmiddelen die de voor- en nadelen aan jongeren laten zien: een 3D-printer of 3D-pen, videovloggers, kaart- en bordspelen, brochures, websites, de app en campagne 'Zet je netwerk in' en netwerkllessen op scholen. De verwachting is dat hierdoor de kracht van het netwerk beter benut kan worden. Of dat zo is moet natuurlijk nog blijken. Een belangrijke aanbeveling voor verder onderzoek betreft onderzoek naar de andere twee factoren van het model van gepland gedrag.

1 Aanleiding en onderzoeksmethode

1.1 Inleiding

Met een netwerk sta je sterk!

Het onderwerp sociaal netwerk is niet meer weg te denken uit de hulpverlening: ‘Nadat het beleid is verschoven van zorgen voor naar ondersteunen met, is ook de manier van werken aan verandering onderhevig.’ (Scheffers, 2015, p. 198). Er wordt niet meer direct een-op-een hulp verleend, maar eerst wordt gekeken of iemand uit het sociaal netwerk langere tijd kan helpen of ondersteunen (Scheffers, 2015). Uit de literatuur blijkt dat contacten mogelijkheden bieden om het leven aangenaam te maken (Scheffers, 2015, p. 139). Hieronder volgen een aantal actuele citaten uit de literatuur over de inzet van het sociaal netwerk:

‘Bij vragen en problemen helpen mensen elkaar vanuit de onderlinge relaties die zij hebben, zo blijkt uit het promotieonderzoek van Linders.’ (2010) (Scheffers, 2015, p. 139).

‘Het netwerk kan ondersteunen gedurende het hulpverleningstraject, mensen met een goed netwerk komen gemakkelijker door een hulpverleningstraject heen.’ (Harbers, 2014, p. 48).

‘Leden van een netwerk geven elkaar onderling veelal waardering en erkenning en deze contacten kunnen bijdragen aan de ontwikkeling en handhaving van identiteit en zelfrespect. Mensen ervaren het als een gemis en een probleem als zij die contacten niet hebben.’ (Scheffers, 2015, p. 139).

Bovenstaande citaten geven aanleiding voor de hypothese dat de inzet van het sociaal netwerk cliënten kan helpen. De achterliggende motivatie is dat het voor sociaal werkers van belang is dat wordt aangesloten bij de ‘eigen kracht’ en eigen motivatie om duurzame oplossingen tot stand te kunnen brengen. De sociaal werker is vaak een beperkte tijd aanwezig in het leven van de jongeren uit Bunschoten-Spakenburg (Bergen, 2016, p. 31). ‘Kinderen die opgroeien onder moeilijke omstandigheden zullen juist door duurzaam contact met vertrouwde volwassenen floreren’ (Lam, 2016, p. 115) Dat zijn volgens Lam nadrukkelijk geen hulpverleners. Hulpverleners kunnen geen blijvende verbinding met kinderen aangaan. De hulpverlener is namelijk een ‘passant’ en geen ‘reisgenoot’.

Van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving

De verzorgingsstaat heeft plaats gemaakt voor de participatiesamenleving. De verzorgingsstaat hield in dat de overheid de primaire zorgtaken op zich nam, maar hierdoor rezen de kosten de pan uit (Vreugdenhil, 2012). Vanaf de jaren tachtig werd naar oplossingen gezocht, de overheid wilde de groei van de verzorgingsstaat tegengaan (Vreugdenhil, 2012). Vanuit die gedachte is de participatiesamenleving ontstaan. Dit is een samenleving waarin de burger de verantwoordelijkheid neemt voor zijn of haar eigen leven, met minder hulp van de overheid. Met de invoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) wordt uiteindelijk een nieuw beroep gedaan op ‘de verantwoordelijkheid’ en de ‘eigen kracht’ (actief burgerschap) van de burger binnen de sociale verbanden (Vreugdenhil, 2012).

De Boei in Bunschoten-Spakenburg

De Boei is een welzijns- en hulpverleningsorganisatie in Bunschoten-Spakenburg. De Boei biedt laagdrempelige toegang voor allerlei hulp- en ondersteuningsvragen op verschillende terreinen van het leven. De medewerkers van De Boei zijn actief in het gezin, op school, op straat, bij ouders thuis, in kerken en op plaatsen waar jongeren zijn. De sociaal werkers werken altijd met een uitgestoken hand naar de kwetsbaren in de samenleving (Rebergen, n.d.). Dit onderzoek concentreert zich op jongeren tussen 12 en 25 jaar (adolescentiefase), die bij De Boei in het afgelopen jaar in begeleiding zijn of zijn geweest. De problematieken zijn uiteenlopend, bijvoorbeeld het aanleren van sociale

vaardigheden tot en met het begeleiden van jongeren die verslaafd zijn. Er wordt niet gericht gekeken naar een bepaalde problematiek, omdat er breed gekeken wordt naar de inzet van het sociaal netwerk door deze jongeren.

Knelpunt

De sociaal werkers bij De Boei zitten met een dilemma. Aan de ene kant zegt de overheid dat een cliënt zijn sociaal netwerk moet inzetten, maar aan de andere kant staat de cliënt centraal en mag de cliënt eigen keuzes maken (Scheffers, 2015, p. 37). De sociaal werkers respecteren op dit moment het antwoord van een jongere als deze 'nee' zegt op de inzet van zijn sociaal netwerk. Toch is dit volgens het standpunt van de overheid niet de bedoeling en moeten sociaal werkers actief werken aan de inzet van het sociaal netwerk om de cliënt te empoweren. Empoweren is iemand in staat stellen om optimaal gebruik te maken van zijn talenten en hem in zijn 'eigen kracht' te zetten.

Als de cliënt eenmaal heeft besloten om het netwerk in te zetten, dan zijn er een aantal methodes beschikbaar om het netwerk in kaart te brengen: een Ecogram, een Genogram, een Levenslijn, een Groslijst, de Netwerkcirkel van Lensink, de Contactladder, een Wijkecogram en de Straatladder (Movisie, 2015, p. 8). Ook is er een digitaal ecogram ontwikkeld (Ecogram, 2016). Tevens zijn er methodes die concreet uitleggen hoe het sociaal netwerk ingezet kan worden. Denk aan de sociale netwerkmethodiek van Scheffers (2015) en de sociale netwerkversterking van MEE (MEE, 2016).

Wanneer een cliënt besluit om zijn netwerk niet in te zetten, dan heeft de sociaal werker op dit moment geen hulpmiddel om de jongere te laten zien wat de voor- en nadelen zijn van de inzet van het netwerk.

De sociaal werkers van De Boei maken op dit moment gebruik van motiverende gespreksvoering om jongeren te motiveren om hun sociaal netwerk te betrekken bij hun hulpverleningstraject. Eén van de werkzame elementen van de motiverende gespreksvoering is de betrokkenheid bij het veranderplan, die toeneemt doordat het plan gebaseerd wordt op de eigen wensen en plannen van de cliënt (Brink, 2010). De sociaal werker mist een concreet hulpmiddel, een zichtbaar product, waardoor jongeren een keuze kunnen maken om hun sociaal netwerk al dan niet in te zetten. Een concreet hulpmiddel of product om met informatie die gericht is op hun eigen leeftijdscategorie hun gezichtspunt te veranderen, lijkt nodig te zijn om het netwerk in te zetten. Jongeren laten zich beïnvloeden door hun peergroup, oftewel referentiegroep. (ThiemeMeulenhoff, n.d.). Nelis (2016) geeft aan dat de vertegenwoordiging door andere jongeren cruciaal is om de boodschap over te brengen. Zijn boodschap is: 'Gebruik jongeren om jongeren te bereiken.'

Het zal de sociaal werkers helpen als ze weten wat jongeren als voor- of nadeel zien bij de inzet van hun sociaal netwerk. De sociaal werkers kunnen op dit moment met argumenten komen op basis van de literatuur of eigen ervaring, maar het lijkt overtuigender te zijn wanneer de jongeren hun eigen mening mogen geven ten aanzien van dit vraagstuk. Als argumenten van de jongeren zelf komen, zijn ze vele malen effectiever (Delfos M., 2009). Wanneer de voor- en nadelen bekend zijn, kan de sociaal werker deze informatie gebruiken om de jongeren te laten beslissen om al dan niet het netwerk in te zetten.

Uit het I-changemodel van het Nederlands Instituut voor Sport & Bewegen (NISB) blijkt dat kennis één van de onderdelen is om tot gedragsverandering te komen. Volgens dit model maakt kennis iemand bewust van zijn oude gedrag en kan het aanzetten tot nieuw gedrag (Ministerie van Volksgezondheid, sd). Ook volgens psycholoog Van Dusseldorp is de eerste fase van verandering, de staat van het 'niet kennen' (Dusseldorp, 2014). Bovendien is het gemakkelijker om iemand te overtuigen die zowel de voor- als de nadelen van een bepaalde keuze inziet (Vonk, 2013, p. 393).

Dorpscultuur

Uit eerder onderzoek is gebleken dat in Bunschoten-Spakenburg veel waarde wordt gehecht aan familie en loyaliteit (Hoort, 2015). De inwoners van Bunschoten-Spakenburg kijken naar elkaar om, wat een unieke eigenschap is van de wij-cultuur. Inwoners kunnen elkaar vooral praktische steun bieden. Uit vooronderzoek is gebleken dat mensen uit Bunschoten-Spakenburg gemakkelijker door een hulpverleningstraject komen door de inzet van hun sociaal netwerk. Dit heeft echter ook een keerzijde. Mensen stappen vaak laat naar de hulpverlening, omdat zij de vuile was niet buiten willen hangen en eerst een poging doen om het binnen het eigen netwerk op te lossen. De mensen uit het eigen netwerk kunnen de problematiek ook verergeren door oordelen en verwachtingspatronen (Hoort, 2015, p. 48). 'Ook kan de inzet van het netwerk een risico zijn, omdat mensen vanwege loyaliteit geen 'nee' durven zeggen en daardoor overbelast kunnen raken' (Hoort, 2015, p. 48). Het volgende citaat geeft inzicht in de cultuur van Bunschoten Spakenburg:

'Een persoon noemt het 'de vuile was graag binnen houden', 'de schone schijn ophouden' en zeggen dat het prima gaat. Een ander zegt dat men wat problematiek betreft erg 'achter gesloten gordijnen en deuren' leeft. Een persoon verwoordt het met de opmerking 'laat de buitenwereld het maar niet horen'. Als er problemen opgelost moeten worden, wordt opgemerkt dat men liever hulp zoekt binnen de gemeenschap dan bij professionals' (Hoort, 2015, p. 18).

Dat de cultuur en de sociale context van Bunschoten-Spakenburg invloed heeft op de inzet van het sociaal netwerk tijdens een hulpverleningstraject is gebleken uit vooronderzoek. De vraag die meespeelt is: 'Wat zijn de waarden van jongeren die ten grondslag liggen aan de voor- en nadelen voor het inzetten van het netwerk?'

Vooronderzoek

'Er kunnen een aantal aanbevelingen voor de praktijk en voor verder onderzoek gedaan worden. In de eerste plaats is het aan te bevelen dat al in de preventieve zorg, bijvoorbeeld in jeugdgezondheidszorg of de centra voor jeugd en gezin, aandacht is voor het sociaal netwerk van gezinnen en het organiseren van laagdrempelige mogelijkheden voor ontmoeting tussen ouders. Daarbij kan het gaan om uitbreiden van het sociaal netwerk, maar ook om het leren inschakelen van het bestaande sociaal netwerk' (Bartelink, 2015, p. 17).

Dit is een citaat uit een onderzoek van het Nederlands Jeugd Instituut (NJI) waarin duidelijk wordt dat het van belang is om cliënten te *leren* om hun netwerk in te zetten. In dit onderzoek wordt voortgeborduurd op de aanbeveling van Honderslo en Harbers (2014). Uit hun onderzoek blijkt dat jongeren met middelzware problematiek drempels ervaren om hun sociaal netwerk in te zetten bij het hulpverleningstraject. Professionals geven aan dat jongeren het delen van problemen met mensen om hen heen moeilijk vinden en dat het inzetten van de omgeving een last kan zijn voor de omgeving zelf. De concrete aanbeveling uit het onderzoek luidt: 'Een aanbeveling is om professionals handvatten te bieden om dit met de jongeren bespreekbaar te maken en op welke manier de professionals hier een omslag in bereiken' (Harbers, 2014, p. 28). Waar het concreet op neerkomt, is dat jongeren kennis krijgen over de inzet van het sociaal netwerk, zodat ze een bewustere keuze kunnen maken om al dan niet het netwerk te betrekken bij hun problematiek.

Meerwaarde onderzoek

De meerwaarde van dit praktische onderzoek bij De Boei ligt in de kennis over de voor- en nadelen van de inzet van het sociaal netwerk die door jongeren uit een dorpscultuur benoemd worden. Er is eerder onderzoek gedaan naar de rol van het netwerk in de hulpverlening in Bunschoten-Spakenburg, maar is niet specifiek gericht op jongeren en hun mening aangaande het inzetten van het netwerk. Bestaande netwerkmethodieken en hulpmiddelen gaan er automatisch van uit dat jongeren hun netwerk inzetten. Deze middelen en methodieken missen een belangrijke stap, namelijk de keuze van jongeren om juist wel of niet het netwerk in te zetten. De opdrachtgever Van Rijnswou bevestigt de

beroepsrelevantie van het onderzoek: 'We zien bij veel cliënten dat ze niet willen dat het sociaal netwerk betrokken wordt. We merken vooral bij jongeren dat het lastig is om ze inzicht te geven in het nut van het inzetten van het netwerk.'

Scheffers (2015) noemt dat het beter is om samen met de cliënt zijn ambivalentie te verhelderen door de voor- en nadelen van beide situaties op een rij te zetten: 'Geef het overzicht mee naar huis, zodat de cliënt thuis de balans nog eens kan bekijken en desgewenst met anderen kan bespreken.' (Scheffers, 2015, p. 68).

1.2 Probleemstelling

De sociaal werkers bij De Boei missen een hulpmiddel om duidelijk te maken wat de voor- en nadelen van de inzet van het eigen sociaal netwerk zijn om adolescenten uit Bunschoten-Spakenburg tot een keuze te laten komen om het netwerk al dan niet in te zetten.

1.3 Hoofdvraag

Welk hulpmiddel kan ingezet worden om duidelijk te maken wat de voor- en nadelen zijn van de inzet van het eigen sociaal netwerk, om adolescenten uit Bunschoten-Spakenburg een keuze te laten maken om dit netwerk al dan niet in te zetten?

1.4 Deelvragen

Deelvraag 1: Wat zegt de literatuur over de inzet van het sociaal netwerk onder adolescenten?

Deelvraag 2: Wat zijn de voordelen van de inzet van het sociaal netwerk volgens adolescenten die in de hulpverlening hebben gezeten in 2016?

Deelvraag 3: Wat zijn de nadelen van de inzet van het sociaal netwerk volgens adolescenten die in de hulpverlening hebben gezeten in het jaar 2016?

Deelvraag 4: Welk hulpmiddel, gebaseerd op de voor- en nadelen van de inzet van het sociaal netwerk, sluit aan op adolescenten?

1.5 Belangrijke begrippen

Voordeel: Letterlijk: 'iets wat je kan helpen om je doel te bereiken' (Encyclo, 2013).

Betekenis voor het onderhavige onderzoek: de insteek van het onderzoek is om het voordeel in te zetten. De voordelen die uit het onderzoek voortkomen, kunnen helpen om jongeren hun doel te laten bereiken door inzet van het netwerk.

Nadeel: Letterlijk: 'Schade, verlies, hinder' (Encyclo, 2013).

Betekenis voor het onderhavige onderzoek: de nadelen zijn de uitkomsten die de jongeren benoemen om het netwerk niet in te zetten.

Sociaal netwerk: 'Het opbouwen van relaties met mensen in de naaste omgeving, zoals de eigen familie of partner, burens, vrienden of vrijwilligers, waarmee een sociale relatie bestaat; ook sociale contacten via sociaalnetwerksites als Facebook behoren tot het sociaal netwerk van iemand.' (Thesaurus, 2015).

Adolescenten: Letterlijk: 'De adolescentie is de levensperiode tussen 12 en 25 jaar, in feite beslaat het de hele periode van de volwassenwording. Het gaat hierbij dus om alle facetten van volwassenwording: sociaal, emotioneel, lichamelijk, cognitief en maatschappelijk (Anababa, 2016). 'Adolescere', betekent letterlijk volwassen worden' (Delfos M. F., 2007, p. 216).

Betekenis voor het onderhavige onderzoek: het onderzoek richt zich op de cognitieve en sociale vermogens van jongeren tussen 12 en 25 jaar.

Hulpverlening: Letterlijk: ‘Mensen met problemen op een deskundige manier van dienst zijn’ (Encyclo, 2012).

Betekenis in het onderhavige onderzoek: professionele zorg vanuit de gemeente Bunschoten-Spakenburg voor jongeren die hulp nodig hebben.

Hulpmiddel: Letterlijk: ‘Een middel dat je gebruikt om iets gemakkelijker te kunnen doen’ (Encyclo, 2013). Betekenis voor het onderhavige onderzoek: de hulpverlener krijgt een middel waardoor hij de jongere informatie kan geven om bewust een keuze te maken over de inzet van het netwerk.

Keuze: Letterlijk: ‘De verzameling waaruit je kunt kiezen of de gelegenheid om het een of het ander te nemen’ (Encyclo, 2013). Betekenis in het onderhavige onderzoek: de keuze van jongeren om hun netwerk in te zetten aan de hand van de verzamelde informatie over de voor- en nadelen.

Eigen kracht: ‘Vermogen van iemand om zelfstandig te bepalen hoe zijn of haar leven op verschillende levensgebieden, zoals wonen, werken, sociale contacten, eruit moet zien; ook de mogelijkheid om iemand zo veel mogelijk regie te laten houden over zijn leven wanneer hij zorg en/of begeleiding nodig heeft.’ (Stimulansz, 2015).

1.6 Doelstellingen

Doel 1: Het eerste doel van het onderzoek is achterhalen welke voor- en de nadelen jongeren benoemen voor de inzet van het sociaal netwerk.

Doel 2: Het tweede doel is om concrete aanbevelingen te geven voor een hulpmiddel dat ingezet kan worden om jongeren tot een keuze te laten komen om het netwerk al dan niet in te zetten.

Beoogde product: Het beoogde product is een onderzoeksverslag, doordat er voldoende tijd beschikbaar was is er een implementatieplan geschreven voor een van de aanbevelingen. Het implementatieplan is te vinden in Bijlage H.

1.7 Doelgroep

Doelgroep

De doelgroep in dit onderzoek zijn jongeren van 12 tot 25 jaar, die in de hulpverlening zitten of hebben gezeten bij De Boei in Bunschoten-Spakenburg. Deze jongeren hebben uiteenlopende problematieken, zoals verslaving, problemen met schoolkeuze en echtscheiding van ouders.

Beoogde lezers

Dit verslag is gericht aan mevrouw Van Rijnsouw, de opdrachtgever en sociaal werker bij De Boei. Dit verslag is eveneens bestemd voor de andere sociaal werkers in het team. Het grotere publiek dat bereikt kan worden, betreft andere organisaties die tegen hetzelfde probleem aanlopen. Daarnaast is het onderzoek gericht aan het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, minister E. Schippers. Een aantal aanbevelingen zijn gericht op hulpmiddelen die ingezet kunnen worden op macroniveau.

Verantwoording van de werkwijze en verantwoording over het onderzoek

1.8 Inleiding

In deze paragraaf worden twee verschillende methoden beschreven die in het onderzoek zijn toegepast. Per deelvraag wordt beschreven welke manier van dataverzameling ingezet wordt om de vraag te beantwoorden. Daarnaast wordt beschreven hoe de validiteit en betrouwbaarheid gewaarborgd worden.

1.9 Onderzoeksmethode

Dit onderzoek betreft een praktijkonderzoek. Er is gekozen voor kwalitatief onderzoek, omdat het een subjectief onderwerp betreft (Scribbr, 2016). Elke jongere heeft zijn eigen beleving van voor- en nadelen ten aanzien van de inzet van het sociaal netwerk. Het is niet, zoals bij kwantitatief onderzoek, louter in feiten uit te drukken wat voor- en nadelen zijn van het inzetten van het sociaal netwerk. Kwalitatief onderzoek is daarom op zijn plaats.

Type onderzoek

Hoofdvraag: 'Welk hulpmiddel kan ingezet worden om duidelijk te maken wat de voor- en nadelen zijn van de inzet van het eigen sociaal netwerk, om adolescenten uit Bunschoten-Spakenburg een keuze te laten maken om dit netwerk al dan niet in te zetten?'

Dit onderzoek is een combinatie van beschrijvend en ontwerpend onderzoek. Beschrijvend onderzoek wordt uitgevoerd als een probleemsituatie beschreven wordt (Baarda B. , et al., 2013, p. 37). Het probleem is dat de sociaal werkers bij De Boei op dit moment geen kennis hebben van de voor- en nadelen van het inzetten van het sociaal netwerk volgens jongeren. Het andere deel van de vraagstelling vraagt om ontwerpend onderzoek. Ontwerpende vragen zijn bedoeld om nieuwe oplossingen voor een probleem te vinden. In ontwerpend onderzoek wordt gekeken naar de nabije toekomst. De oplossing is een hulpmiddel dat op korte termijn door de sociaal werkers ingezet kan worden. De uitkomst van het onderzoek is een aanbeveling voor een hulpmiddel (Kessels, 2016).

Onderzoeksubject

De onderzoekseenheden zijn jongeren in de adolescentiefase, van 12 tot 25 jaar, die in het jaar 2016 en begin 2017 in de hulpverlening in Bunschoten-Spakenburg zitten of hebben gezeten. De waarnemingseenheden zijn dezelfde jongeren als de onderzoekseenheden.

In het ontwerpende deel van de vraagstelling is gebruikgemaakt van informanten. De experts zijn gespecialiseerd op het gebied van de inzet van het sociaal netwerk. Hierbij valt te denken aan auteurs die over het thema 'sociaal netwerk' hebben geschreven of methodieontwikkelaars. Met deze experts is een brainstormsessie gehouden om tot een passend hulpmiddel te komen.

1.10 Onderzoeksmethoden per deelvraag

Deelvraag 1: Wat zegt de literatuur over de inzet van het sociaal netwerk onder adolescenten?

Deelvraag 1 vraagt om bestudering van bestaand materiaal (literatuuronderzoek) (Baarda B. , et al., 2013, p. 132). In 2016 zijn enkele boeken over sociaal netwerk gepubliceerd. Deze literatuur is gebruikt om deze deelvraag te beantwoorden. Er is gekozen voor literatuur uit 2016, omdat die de laatste ontwikkelingen op het gebied van de inzet van het sociaal netwerk weergeeft. Deze

Conceptueel model: Hoe komt een jongere tot de keuze om het netwerk in te zetten?

Deze vraag is in het conceptueel model uitgewerkt. Dit wordt toegelicht in hoofdstuk 2.

Voordelen bestaand materiaal

Bestaand materiaal gebruiken heeft als voordeel dat gegevens snel verkregen kunnen worden. Daarnaast hebben de onderzoekers geen invloed op de verzameling van bestaande gegevens. Dit betekent dat de verzamelde gegevens non-reactief zijn, wat inhoudt dat de onderzoeker de situatie niet verstoort. Tevens is er minder sprake van ethische problemen bij het verzamelen van bestaand materiaal, er hoeft geen toestemming gevraagd te worden om informatie te gebruiken als de gegevens openbaar zijn. Het is van belang om de gebruikte teksten uit bestaand materiaal op de juiste manier te parafraseren en te citeren, zodat altijd duidelijk is waar de gegevens gevonden zijn. Hiervoor is de referentiestijl van de American Psychological Association (APA) gebruikt. Op deze manier is in het hele onderzoek transparantie nagestreefd, zodat achterhaald kan worden uit welke context de bestaande gegevens komen (Baarda B. , et al., 2013, p. 133).

Nadelen bestaand materiaal

Informatie uit bestaand materiaal komt uit de tweede hand, wat betekent dat de onderzoekers geen direct contact hebben met de respondenten. Het gevaar bestaat dat de onderzoekers betekenissen aan het materiaal toekent vanuit een eigen beleving. Er wordt geprobeerd om zo dicht mogelijk bij de bestaande tekst te blijven om een verkeerde interpretatie te voorkomen. Daarnaast kan het bij bestaand materiaal lastig zijn om de kwaliteit van de literatuur te beoordelen (Baarda, 2013, p. 133). Om deze risico's te verminderen zijn alleen bronnen gebruikt waarvan de oorsprong duidelijk is. Een ander nadeel is dat bestaand materiaal nooit over het onderhavige onderzoek gaat. Dat betekent dat bestaand materiaal nooit geheel geldig is.

Deelvraag 2: Wat zijn de voordelen van de inzet van het sociaal netwerk volgens adolescenten die in 2016 in de hulpverlening hebben gezeten?

Deelvraag 3: Wat zijn de nadelen van de inzet van het sociaal netwerk volgens adolescenten die in 2016 in de hulpverlening hebben gezeten?

Deelvraag 2 en 3 zijn beantwoord door middel van interviews. Er is onderzocht wat volgens jongeren de voor- en nadelen zijn van de inzet van het sociaal netwerk. Attitude en meningen, kennis, gevoel en denken, stonden hierbij centraal. Interviewen was dan ook de aangewezen manier om deze data te verzamelen (Baarda B. , et al., 2013, p. 72). Ter aanvulling is bestaande literatuur over deze voor- en nadelen gebruikt om de antwoorden te onderbouwen. Op deze manier is triangulatie nagestreefd.

Deelvraag 4: Welk hulpmiddel, gebaseerd op de voor- en nadelen van de inzet van het sociaal netwerk, sluit aan op adolescenten?

Deze deelvraag bestaat uit twee delen, omdat het voor de interviews en het hulpmiddel van belang is om te weten hoe met jongeren gecommuniceerd dient te worden en hoe zij bereikt kunnen worden. Dit eerste deel van de deelvraag is door middel van literatuur onderzocht. Het tweede deel van de deelvraag is beantwoord door middel van interviews. Jongeren hebben antwoord gegeven op de vraag welk hulpmiddel ze zelf in zouden zetten. De vraag 'Welke ideeën hebben de experts over het hulpmiddel dat ingezet kan worden?', is beantwoord door middel van een brainstormsessie met een focusgroep.

In deze brainstormsessie is gedivergeerd en uiteindelijk geconvergeerd (Byttebier, 2002, pp. 106,164). Divergeren houdt in dat er is gezocht naar zoveel mogelijk ideeën voor het product (Byttebier, 2002, p. 106). Het doel hiervan is om los te komen van standaardoplossingen. De tweede stap is convergeren: deze fase heeft het vernieuwende idee concreet gemaakt. Er is vanuit een scala aan realistische en onrealistische ideeën, en via de gevonden literatuur, een hulpmiddel gevonden. Door de onderzoekers is een werkvorm bedacht voor de focusgroepbijeenkomst. Deze is verantwoord in *Bijlage C: Focusgroep protocol en voorbereiding*. Met de experts is per mail contact gelegd om een afspraak te maken voor de focusgroep (zie *Bijlage F: Mail focusgroep*).

1.11 Interviews jongeren

Hieronder wordt de onderzoeksmethode en verantwoording van de interviews weergegeven.

Grootte van de steekproef

Er is gekozen voor een gerichte steekproef, omdat de concentratie ligt bij jongeren die in de hulpverlening hebben gezeten in het jaar 2016 (Baarda B. , et al., 2013, p. 93). Hierbij is gewerkt middels de methode: 'Gevallen met een maximum aan variatie'. Dit betekent dat alleen jongeren die in het jaar 2016 in begeleiding zijn geweest geïnterviewd zijn. Er is niet gekeken naar hulpvraag en/of

problematiek. Evenmin is geslacht een criterium bij de steekproef. Het is de bedoeling om binnen de gerichte steekproef een zo breed mogelijk publiek te interviewen (Baarda B. , et al., 2013, p. 95).

Reikwijdte

In Bunschoten-Spakenburg wonen ongeveer 2800 jongeren tussen de 15 en 25 jaar (Statistiek, 2013). Deze cijfers komen uit 2013 en kunnen daarom afwijken van het werkelijke aantal jongeren. In 2016 zijn in totaal 21 jongeren bij De Boei in begeleiding geweest (zie Bijlage A: *Aantal jongeren in begeleiding 2016 12-25 jaar*). Er zijn in totaal 11 jongeren geïnterviewd. Van deze jongeren hebben er 9 in de hulpverlening gezeten. De keuze is gemaakt om 2 jongeren die niet in de hulpverlening hebben gezeten te interviewen, omdat er niet meer jongeren uit de doelgroep bereid waren om mee te werken aan het onderzoek. Met het afnemen van deze twee extra interviews is volledige saturatie bereikt, omdat er geen nieuwe informatie meer uit de interviews is gekomen. De jongeren die hebben meegewerkt hebben een beloning gekregen, namelijk een zak snoep (Baarda, 2012, p. 105).

Toestemming interviews

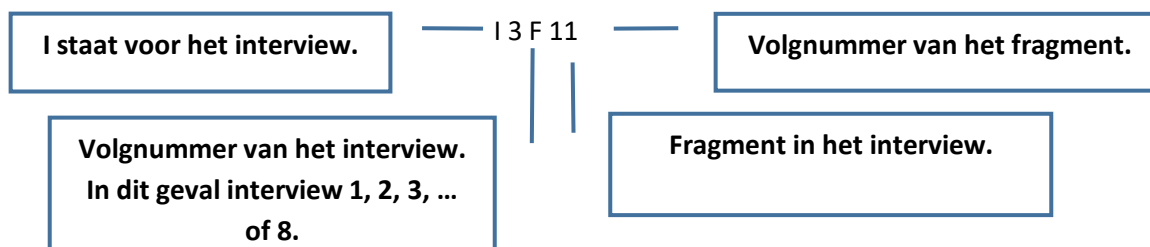
Jongeren tussen 12 en 16 jaar hebben toestemming van hun ouders en/of verzorgers nodig om een interview te geven. Deze toestemming is gevraagd door middel van een e-mail (zie *Bijlage B: Mail toestemming ouders jongeren*).

Nadelen semigestructureerde interviews

Het houden van interviews heeft een aantal nadelen. De vragen die de onderzoekers stellen, kunnen mogelijk sturing geven aan de antwoorden van de jongeren. Er is geprobeerd om de vragen zo open mogelijk te stellen, zonder als onderzoekers te veel te sturen. De kans bestaat dat de jongeren beïnvloed zijn door de gestructureerde vragenlijst en de plaats van het interview bij De Boei. Door de onderzoekers is hiermee rekening gehouden door zich bewust te zijn van deze factoren (Baarda B. , et al., 2013). Dit komt terug in de resultaten, omdat er is doorgevraagd op voor- en nadelen die eerder zijn benoemd. Tevens zijn de nadelen van de inzet van professionals niet helemaal valide. Tijdens de interviews werd gemerkt dat jongeren weinig nadelen konden benoemen van de hulpvraag aan een professional. Dit heeft mogelijk als oorzaak dat een van de onderzoekers de jongeren zelf in begeleiding heeft gehad.

1.12 Analyse

In het bronnenboek zijn de opgenomen interviews woordelijk getranscribeerd, geschraapt en gefragmenteerd. Er is besloten om de interviews woordelijk uit te werken, omdat zo wordt gekeken naar inhoud en niet naar emoties. Aan de fragmenten zijn codes toegekend. Hieronder volgt een voorbeeld.

De labels zijn in het gefragmenteerde interview aangebracht en het fragment is gekopieerd naar het kernlabelschema. Het kernlabelschema met definities is als Bijlage aan dit onderzoeksverslag toegevoegd (zie *Bijlage G: Labelingsysteem*).

Analyse-eenheid

De analyse-eenheid is deels woordelijk en deels in zinnen en fragmenten weergegeven. De voor- en nadelen zijn deels woordelijk gefragmenteerd, omdat een nadeel of voordeel soms in een woord

verstopt kan zitten. De rest van de interviews is in zinnen en fragmenten gefragmenteerd (Baarda, 2012).

Betrouwbaarheid

Onderzoeksgegevens zijn betrouwbaar als ze minder van toeval afhankelijk zijn en controleerbaar, navolgbaar en inzichtelijk zijn (Baarda B. , et al., 2013, p. 74). De betrouwbaarheid van het onderzoek is gewaarborgd door zorgvuldige documentatie van het dataverzamelingsproces. Door stil te staan bij de gebruikte dataverzamelingsmethodes en de onderzoeksprocedure, zijn de transparantie en de navolgbaarheid vergroot. Om de betrouwbaarheid te vergroten, zijn de afgenomen interviews opgeslagen en getranscribeerd. De gebruikte literatuur is volgens de APA-stijl geciteerd en geparafraseerd, zodat alle informatie terug te vinden is. Door al deze stappen is het onderzoek zo min mogelijk aan toeval onderhevig.

1.13 Interne en externe validiteit

Validiteit heeft te maken met de kwaliteit van de gegevens (Baarda B. , et al., 2013, p. 75). Al hebben de geïnterviewde jongeren eerlijk antwoord kunnen geven op de vragen, toch bestaat de kans dat zij sociaal wenselijke antwoorden gegeven hebben. Op dit moment kan niet worden gegarandeerd dat de verzamelde informatie valide is en overeenkomt met de werkelijkheid. Het probleem ten aanzien van de validiteit is geadresseerd, doordat triangulatie is toegepast. Dit betekent dat er op verschillende manieren gegevens verzameld zijn. Er is namelijk gebruikgemaakt van bestaande gegevens, literatuur, interviews en een focusgroep. Als de gegevens uiteindelijk meer met elkaar overeenstemmen is er sprake van een grotere geldigheid (Baarda B. , et al., 2013, p. 76).

De interne validiteit van dit onderzoek is hoog, omdat een groot deel van de jongeren die in de hulpverlening heeft gezeten geïnterviewd is. Ten bate van het onderzoek is er saturatie bereikt op het gebied van kennis over de voor- en nadelen van de inzet van het sociaal netwerk. Dit betekent dat de negen interviews voldoende zijn geweest om saturatie te bereiken. Op dit moment kan niet benoemd worden of de steekproef representatief is voor de populatie. Er is wel inhoudelijke verzadiging opgetreden.

Er is nagestreefd om de aanbevelingen voor het hulpmiddel ook voor professionals buiten Bunschoten-Spakenburg zo bruikbaar mogelijk te maken (Baarda B. , et al., 2013, p. 76). Er is verder onderzoek nodig om het hulpmiddel toe te spitsen op de doelgroep en/of regio waar het wordt ingezet. Een mogelijkheid zou kunnen zijn om interviews af te nemen bij jongeren uit dat desbetreffende dorp of stad, waar hetzelfde labelingsysteem van dit onderzoek toegepast kan worden. Wanneer het labelingsysteem dekkend is, dan zijn de resultaten ook geldig voor jongeren uit een andere plaats. Op dat moment kan er gegeneraliseerd worden (Baarda, 2012, p. 329).

Manieren om de geldigheid te bevorderen

De mogelijke uitkomsten van het hulpmiddel zijn door de onderzoekers uitgeschreven en er zijn collega's en experts geraadpleegd om mee te denken.

1.14 Risico's dataverzamelingsmethode

Literatuur

Er is veel geschreven over de inzet van het sociaal netwerk voor volwassenen. Het risico bestaat dat er onvoldoende nadruk is gelegd op de inzet van het sociaal netwerk gericht op jongeren. Hier is rekening mee gehouden door de literatuur te onderbouwen met de interviews. De keuze is gemaakt om literatuur te gebruiken, die is verschenen vanaf de invoering van de eerste Wmo in 2007. In het literatuuronderzoek is het accent gelegd op de volgende bronnen:

- Gefundeerde theorie: Sociale psychologie (Vonk, 2013), Social Psychology (Lange, W.Kruglanski, & Higgins, 2012).

- Deelvraag 1: Sterk met vitaal netwerk (Scheffers, 2015), Handboek werken in de wijk (Bergen, 2016).
- Deelvraag 2: De Jim-Aanpak (Dam & Verhulst, 2016), Risicokind of evenwichtskunstenaar? (Lam, 2016)
- Deelvraag 3: De Jim-Aanpak (Dam & Verhulst, 2016), Risicokind of evenwichtskunstenaar? (Lam, 2016)
- Deelvraag 4: Creativiteit HOE? ZO? (Byttebier, 2002), (Monks & Knoers, 2004), (Delfos M. F., 2007), (Beemen, 2006)

Daarnaast is gebruikgemaakt van een aantal internationale bronnen:

- De auteurs Zimmerman, M., Bingenheimer, J., & Notaro, P. (2002), beschrijven in hun onderzoek: 'Natural mentors and adolescent resiliency: a study with urban youth', de meerwaarde van informele mentoren uit het netwerk inzetten in de hulp aan jongeren en wordt gebruikt om de voor- en nadelen te onderbouwen in deelvraag 2 en 3.
- De Australische psycholoog Erica Frydenberg heeft onderzoek gedaan naar de manier hoe jongeren omgaan met moeilijke gebeurtenissen. Dit onderzoek wordt gebruikt om de voor- en nadelen te onderbouwen in deelvraag 2 en 3.
- Social Psychology is gebruikt om het model van gepland gedrag te beschrijven en in te bedden in het onderzoek (Lange, W.Kruglanski, & Higgins, 2012).
- Het boek 'Infant-mother attachment' van Ainsworth is gebruikt om de adolescentiefase te beschrijven in deelvraag 1 en voor een deel in deelvraag 4.

Interviews experts

Bij de focusgroep bestond het risico dat reacties door de rest van de groep werden beïnvloed. Dit wordt in de psychologie 'group think' genoemd (Vonk, 2013, pp. 359, 524). Om dit op te vangen, is de experts gevraagd eerst hun eigen ideeën op te schrijven.

1.15 Opbouw en leeswijzer

Het onderhavige onderzoeksverslag bestaat uit 8 hoofdstukken waarin de aanleiding, de deelvragen, de conclusie, de discussie en de aanbevelingen worden beschreven.

Het eerste hoofdstuk beschrijft de aanleiding en de onderzoeksopzet.

Hoofdstuk 2 bevat het conceptueel model. In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe een mens tot een keuze komt (aan de hand van het model 'gepland gedrag'). Ook wordt hier de functie en de samenstelling van het netwerk beschreven. Dit hoofdstuk vormt samen met hoofdstuk 3 de gefundeerde theorie en het theoretisch kader.

Hoofdstuk 3 geeft het antwoord op deelvraag 1 en beschrijft wat in de literatuur is beschreven over de inzet van het sociaal netwerk onder adolescenten. Daarnaast schetst dit hoofdstuk het theoretische kader over de adolescentiefase.

In hoofdstuk 4 wordt deelvraag 2 behandeld. In dit hoofdstuk komt aan bod wat volgens de jongeren de voordelen zijn van het netwerk inzetten. Deze gegevens zijn verzameld door middel van interviews. Hoofdstuk 5 beschrijft deelvraag 3. In dit hoofdstuk zijn de nadelen van de inzet van het sociaal netwerk beschreven. Voor het verzamelen van gegevens hierover zijn interviews gehouden.

Hoofdstuk 6 bestaat uit twee delen: een theoretisch en praktisch deel. In het eerste deel wordt een theoretisch kader geschetst met betrekking tot de manier waarop je als volwassenen adequaat met jongeren communiceert. Tevens wordt aandacht geschonken aan de manier waarop jongeren bereikt kunnen worden. Daarnaast wordt middels de theorie aangegeven welke hulpmiddelen bekend zijn om de voor- en nadelen van een actie aan jongeren te laten zien. Het tweede deel betreft praktijkonderzoek, waarbij tijdens interviews aan de jongeren is gevraagd welk hulpmiddel bij hen past

om tot een keuze te komen voor het al dan niet inzetten van hun netwerk. In dit praktische kader worden tevens de data beschreven uit de focusgroep van experts betreffende het hulpmiddel om jongeren een keuze te laten maken om al dan niet hun netwerk in te zetten.

Hoofdstuk 7 bevat de conclusie, de discussie en de aanbevelingen. In de conclusie wordt de onderzoeksvraag (*‘Welk hulpmiddel kan ingezet worden om duidelijk te maken wat de voor- en nadelen zijn van de inzet van het eigen sociaal netwerk, om adolescenten uit Bunschoten-Spakenburg een keuze te laten maken om dit netwerk al dan niet in te zetten?’*) beantwoord en in de discussie worden de resultaten geïnterpreteerd. De aanbevelingen geven praktische hulpmiddelen weer die ingezet kunnen worden om jongeren de keuze te laten maken om al dan niet hun netwerk in te zetten.

In Bijlage H is een extra hoofdstuk opgenomen met het implementatieplan van het hulpmiddel ‘3D-Netwerk’.

2 Conceptueel model

'Hoe komt een jongere tot de keus om het sociaal netwerk in te zetten?'

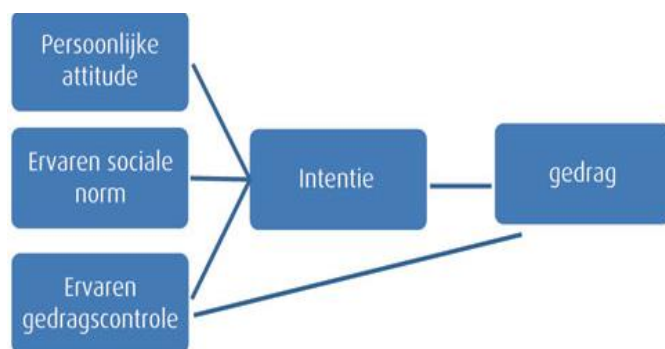
2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt het conceptueel model toegelicht. Het conceptueel model is een toegankelijke vertaling van het onderzoek in een schema en afbeelding (Afstudeersucces, (N.D.)). In dit geval bestaat het uit drie onderdelen, die zijn gebaseerd op theoretische inzichten. Het eerste onderdeel is de theorie van gepland gedrag. Deze theorie geeft middels een model antwoord op de vraag: 'Hoe komt een mens tot een beredeneerde keuze voor gedragsverandering?' Het tweede onderdeel is het netwerk dat weergegeven wordt in het jongeren-ecogram. Het derde onderdeel beschrijft de functionele kenmerken van een sociaal netwerk.

2.2 Theorie van gepland gedrag

Ajzen (1991) beschrijft de manier waarop een mens tot een beredeneerde keuze komt om zijn gedrag te veranderen. Een beredeneerde keuze is gedrag waarover nagedacht is (Lange, W.Kruglanski, & Higgins, 2012, p. 445). Een mens gaat een veranderingsproces aan wanneer hij zelf positief staat tegenover veranderingen, als de omgeving ook positief is en als de verwachte haalbaarheid van het te veranderen gedrag groot is (Leaufort, 2012).

Figuur a: Model van gepland gedrag (Vonk, 2013)

Intenties

In het model staat de intentie centraal. De intentie is wat een mens van plan is om te gaan doen. Volgens de theorie van gepland gedrag zijn intenties goede voorspellers van gedrag. Volgens Ajzen (1991) bepalen drie factoren uiteindelijk de intentie:

- Persoonlijke attitude;
- Ervaren sociale norm;
- Ervaren gedragscontrole.

In dit onderzoek wordt gefocust op de persoonlijke attitude van de jongeren. Een andere reden voor deze focus is dat interviews bij uitstek geschikt zijn om attitude te onderzoeken. De ervaren sociale norm en de gedragscontrole die de intentie bepalen blijven buiten beschouwing omdat dit te complex is om te onderzoeken binnen het tijdsbestek (Vonk, 2013, p. 391). Hiernaar zal nader onderzoek gedaan moeten worden. De antwoorden die de jongeren geven ten aanzien van de voor- en nadelen van de inzet van het netwerk, zullen door hulpverleners gebruikt worden om andere jongeren te informeren over nieuwe mogelijkheden. Door de kennis van andere jongeren kunnen ze hun gedrag veranderen. Dit kan vervolgens leiden tot vooruitgang en betere resultaten in het leven van de jongere (Hazelzet, 2015). Als iemand denkt dat hij niet kan stoppen en geen controle heeft over bepaald gedrag, dan zal volgens Vonk (2013) het gedrag ook niet vertoond worden. Een mens gaat dan het veranderingsproces niet in. Voor dit onderzoek is het model waardevol, omdat bij jongeren een positieve attitude ontwikkeld kan worden om bewust te kiezen voor het al dan niet inzetten van het netwerk.

Attitude

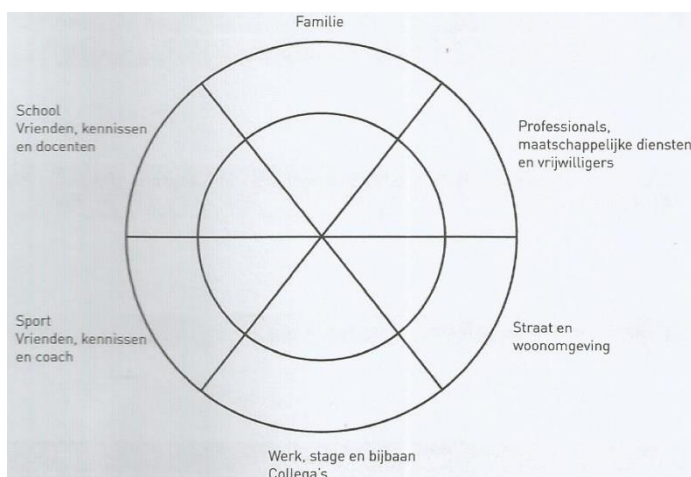
De attitude is de mening of houding die iemand heeft ten opzichte van iets of iemand. Attitudes worden volgens Vonk (2013) gebruikt om snel een oordeel te vormen over stimuli in de wereld om ons heen. Op basis van je attitude neem je een beslissing (Vonk, 2013, p. 375). Het gaat om de attitude van de jongeren ten opzichte van de inzet van het sociaal netwerk. Volgens het model van gepland gedrag is de houding van een mens opgebouwd uit twee componenten. Het eerste component betreft de 'beliefs', in het Nederlands overtuigingen (Vonk, 2013, p. 393). Dit zijn de opvattingen die iemand heeft

over een bepaald onderwerp. Het gaat hier om de voor- en nadelen die jongeren ervaren bij het al dan niet in zetten van hun netwerk. Het tweede component betreft 'evaluaties' (Lange, W.Kruglanski, & Higgins, 2012, p. 442). Dit zijn de waarden die ten grondslag liggen aan de opvattingen die mensen hebben over een bepaald onderwerp. Dit zijn de waarden die ten grondslag liggen aan de genoemde voor- en nadelen. De waarden die aan de voor- en nadelen worden toebedeeld, spelen mee in hoe zwaar het voor- of nadeel voor de jongere weegt (Vonk, 2013, p. 398).

Er zijn meerdere modellen die de houding van een mens beschrijven, zoals het Elaboration Likelihood Model (ELM) en het motivation and opportunity as determinants of the attitude - behavior relation (MODE-model). Deze modellen beschrijven niet de voor- en nadelen, maar richten zich meer op zowel de beredeneerde als onberedeneerde keuzes van een mens (Vonk, 2013, p. 414). Er wordt gebruik gemaakt van het model van gepland gedrag, omdat dit model de voor- en nadelen weergeeft.

2.3 Jongeren-ecogram

Het tweede onderdeel van het conceptueel model heeft betrekking op het instrument 'jongeren-ecogram' van Maria Scheffers (2015). Hieruit blijkt dat het netwerk van jongeren uit de volgende sectoren bestaat:

Figuur b: Jongeren-ecogram (Scheffers, 2015)

1. *Familie*: bestaat uit zowel bloedverwanten als aanverwanten (partners, zwagers, schoonzussen, schoonouders, ouders);
2. *Maatschappelijke diensten*: hulpverlener, huisarts, werkgever, vrijwillige;
3. *Buren en woonomgeving*: burens, winkel, buurthuizen, groep op straat;
4. *School*: vrienden, kennissen en docenten;
5. *Werk*: stage, bijbaantje, collega's;
6. *Sport*: vrienden, kennissen en coach;
7. *Digitaal netwerk*: WhatsApp, Twitter, Facebook, Pinterest, Instagram, Snapchat.

Het jongeren-ecogram is gebruikt om daar de interviewvragen op te laten aansluiten. Bij de analyse van de antwoorden van de jongeren zijn de kernlabels; 'attitude', 'beliefs' en 'achterliggende waarden' gebruikt. De kernlabels zijn geplaatst onder de zeven sectoren van het jongeren-ecogram. Zo is per sector geanalyseerd wat de voor- en nadelen ervan zijn en wat de achterliggende waarden zijn.

Digitaal netwerk

Hoewel het digitale netwerk niet in het jongeren-ecogram voorkomt, wordt het wel gerekend tot het netwerk van jongeren. Digitale netwerken spelen bij jongeren een belangrijke rol door de onderlinge verbinding en het uitwisselen van berichten (Scheffers, 2015, p. 147). Benschop (2003) zegt zodra mensen zich op het internet begeven, merken zij dat zij via dit medium in contact kunnen komen met mensen die zij nooit in levenden lijve hebben ontmoet en waarmee ze toch een nuttig, sociaal of zelfs persoonlijk warm contact kunnen hebben. Uit deze internetcontacten kunnen face-to-facecontacten ontstaan, denk bijvoorbeeld aan een onlinenetwerk in de buurt. Het digitaal netwerk is toegevoegd als zevende sector aan het jongeren-ecogram.

2.4 Kenmerken van een sociaal netwerk

Het derde onderdeel van het conceptueel model beschrijft de functionele kenmerken van een sociaal netwerk. Scheffers (2015) en Lam (2016) beschrijven dat er verschillende behoeften zijn waarvoor mensen hun netwerk willen inzetten. Deze behoeften worden hieronder weergegeven en kort toegelicht:

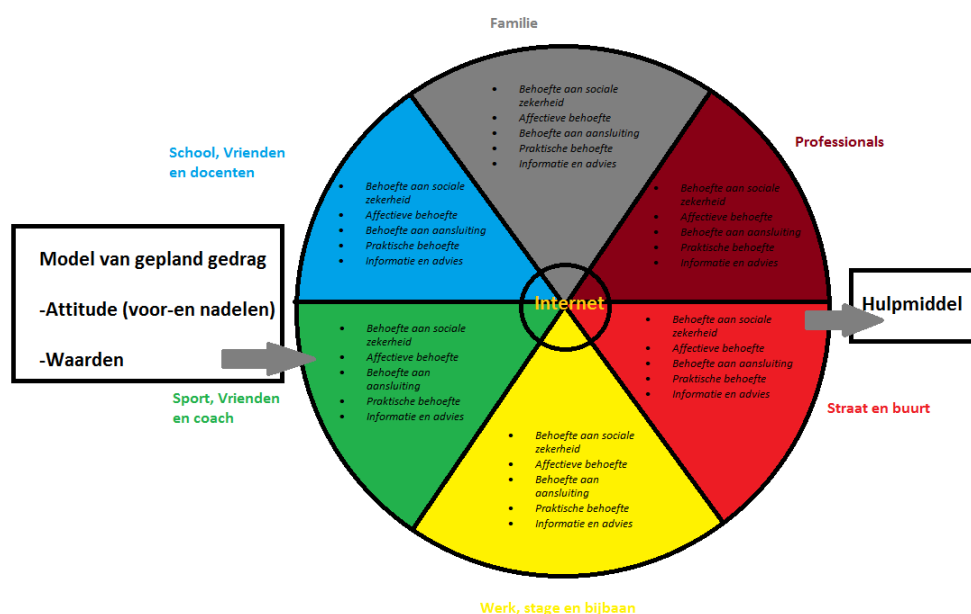
- *Behoeftte aan sociale zekerheid*: Dit is de mate waarin mensen via afspraken en regelingen zekerheid aan mensen bieden. Te denken valt aan een bijbaan voor jongeren, lid zijn van een sportvereniging (Scheffers, 2015, p. 155).
- *Affectieve behoefte (emotionele steun, gezelschapssteun)*: dit is de emotionele steun die mensen elkaar geven waarbij waardering, aandacht en erkenning centraal staan. Te denken valt aan de jongere die bij zijn oom, tante of kennis zijn hart kan luchten en met wie heeft de jongere een liefdevolle relatie heeft (Scheffers, 2015, p. 155).
- *Behoeftte aan aansluiting (waarderingssteun)*: de mate waarin het netwerk de jongere het gevoel geeft erbij te horen, dit kan door middel van gedeelde interesses, zoals sport, film, muziek of dezelfde waarden en achtergrond. Het geven van erkenning en waardering hoort volgens Lam (2016) bij de behoefte aan aansluiting (Lam, 2016, p. 98), (Scheffers, 2015, p. 155).
- *Praktische behoefte (materiële behoefte)*: dit is de praktische kant van het netwerk, denk aan het maken van huiswerk samen met de jongere, of een oom die de brommer maakt (Scheffers, 2015, p. 155).
- *Informatie en advies*: met kennis en advies kunnen jongeren geholpen worden om hun situatie te begrijpen en er daardoor beter mee om te gaan (Lam, 2016, p. 100)

Bovenstaande functionele kenmerken van het sociaal netwerk zijn gebruikt als sublabels. Onder deze sublabels zijn de voor- en nadelen van inzet van het sociaal netwerk geordend.

2.5 Functies en beperkingen conceptueel model

Het model wat toegepast wordt heeft een aantal functies:

1. Het model biedt een kader. Er wordt alleen onderzoek gedaan naar de attitude en de waarden.
2. Het model is een aanknopingspunt voor een hulpmiddel wat ontwikkeld kan worden.
3. Het model heeft ook beperkingen. Door gebruik te maken van een model wordt een focus gelegd. De beperkingen worden in de discussie besproken.

Figuur c: Grafische weergave onderzoeksopzet

2.6 Samenvatting

Dit hoofdstuk gaat over de theorie van gepland gedrag. Het beschrijft hoe jongeren tot gedragsverandering komen. De attitude is een onderdeel uit het model van gepland gedrag. Dit is de mening van iemand ten aanzien van een bepaald onderwerp. De attitude kan opgesplitst worden in 'beliefs', opvattingen en 'evaluaties', de waarden achter de opvattingen die iemand heeft over een bepaald onderwerp. Beliefs worden geformuleerd als voor- en nadelen en de evaluaties zijn de waarden achter deze voor- en nadelen. Daarnaast wordt het jongeren-ecogram benoemd. Dit is een grafisch instrument waarin duidelijk zichtbaar wordt hoe het sociaal netwerk van de jongere eruitziet. De zevende sector 'sociaal netwerken op internet' is toegevoegd, omdat deze sector door jongeren veel gebruikt wordt. Het derde onderdeel van het conceptueel model betreft de theoretische inzichten van Scheffers (2015) en Lam (2016). Deze bestaan uit de functies van het sociaal netwerk. Het model van gepland gedrag vormt de kernlabels en de theoretische inzichten van Scheffers (2015) en Lam (2016) vormen de thema's van de interviewvragen en tevens de sublabels.

3 Theoretisch kader 'sociaal netwerk onder adolescenten'

Deelvraag 1: Wat zegt de literatuur over de inzet van het sociaal netwerk onder adolescenten?

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bestaat uit twee delen. In het eerste deel wordt de adolescentiefase toegelicht, omdat het onderzoek jongeren in de leeftijd van 12 tot 25 jaar betreft. In het tweede deel wordt de literatuur over de inzet van het sociaal netwerk onder adolescenten weergegeven.

3.2 Adolescentiefase

Adolescentie is volgens de literatuur een overkoepelend begrip voor puberteit en jeugd. De adolescentiefase begint op 12 jaar en eindigt midden 20. De ontwikkeling van een adolescent bestaat uit de lichamelijke-, cognitieve- en sociaal- emotionele ontwikkeling (Delfos M. F., 2007, p. 215). De lichamelijke veranderingen staan in het eerste deel van de adolescentie centraal. Jongeren zijn in deze periode veel bezig met hun uiterlijk, dat enorm aan het veranderen is. Dit komt mede doordat de geslachtsrijping in deze periode plaatsvindt (Delfos M. F., 2007, p. 218). De sociaal-emotionele ontwikkeling is van belang omdat de jongere op zoek gaat naar het eigen 'ik'. Jongeren streven naar autonomie en blijven tegelijkertijd verbonden met hun omgeving. Vooral de peergroup wordt steeds belangrijker in het leven van de jongere (Verstuyf, 2012).

3.3 Cognitieve ontwikkeling

In de adolescentiefase neemt het denkvermogen van jongeren toe. Uit recent onderzoek blijkt dat de hersenen pas volledig ontwikkeld zijn rond het 25ste levensjaar (Nelis & Sark, 2016, p. 19). De cognitieve ontwikkeling in de adolescentiefase vindt vooral plaats in het voorste deel van de hersenen, de prefrontale cortex. In deze fase zijn de hersenen dan ook volop in ontwikkeling. Dit heeft tot gevolg dat jongeren op zoek gaan naar nieuwe dingen, naar onafhankelijkheid van de ouders en naar een eigen rol binnen de groep (Nelis & Sark, 2016, pp. 22-30).

Nelis en Sark (2016) geven aan dat er vier verschijnselen zijn die het gedrag van jongeren typeren. Als eerste neemt het concentratievermogen toe bij jongeren. Door verbindingen die gevormd worden tussen de verschillende hersendelen gaat het brein steeds efficiënter te werk. Hierdoor leren jongeren beter overzicht houden en kunnen ze zich steeds beter concentreren op hun taken. Door het groeiproces in de hersenen kunnen ze een scala aan oplossingen bedenken bij problemen en wordt nieuwe informatie bijzonder snel opgepikt (Nelis & Sark, 2016, p. 26).

Het tweede verschijnsel heeft te maken met de grillige frontale cortex. Dit is een belangrijk deel van het brein dat pas laat uitontwikkeld is. De functies van dit deel van de hersenen zijn: 'abstract denken, plannen, maken van weloverwogen keuzes, consequenties overzien van een beslissing op lange termijn' (Nelis & Sark, 2016, p. 27). Volgens Crone en Dahl (2012) is het vooral relevant dat de jongere het nut en het belang weet van de taak die hij moet uitvoeren en wie erbij aanwezig zijn. Nelis en Sark concluderen het als volgt: 'Geef jongeren een taak die ze nuttig vinden, die emoties oproept of waarvan ze denken dat het hen sociaal aanzien geeft, en hun frontaalkwab maakt overuren.' (Nelis & Sark, 2016, p. 27).

Het derde aspect is het beloningsstelsel. Aangezien communicatie tussen de hersendelen nog niet optimaal verloopt, kunnen jongeren nog niet goed nadenken over de gevolgen van hun handelen. Ze zijn erg gevoelig voor beloning in het hier en nu. Jongeren blijven liever langer even doorfeesten, gewoon omdat dat leuk is (beloning), dan dat ze bedenken dat ze straf krijgen van hun ouders, omdat ze te laat thuiskomen (Nelis & Sark, 2016, p. 28).

Het vierde verschijnsel betreft het sociale brein van jongeren, dat anders werkt dan bij kinderen of volwassenen. Adolescenten reageren sterker op sociale acceptatie of op uitsluiting. De balans tussen

emotie en ratio is zoek in de adolescentiefase. Ze hebben moeite met het lezen van gezichtsexpressie en met het duiden van emoties van anderen. Ze reageren intenser op blijde emoties dan op angstwekkende emoties (Nelis & Sark, 2016, p. 29).

3.4 Peergroup en sociaal kapitaal

De peergroup als vriendengroep is belangrijk voor de jongere. Het hebben van vrienden kan leiden tot een hogere zelfwaardering en betere sociale vaardigheden. Vrienden lijken op elkaar wat betreft hun attitude en selecteren elkaar daarop, waardoor er wederkerige socialisatie ontstaat (Slot & Aken, 2010). In de relatie met vrienden staan vertrouwelijkheid, trouw en zichzelf kunnen zijn centraal. Hierin speelt mee dat door de omgang met leeftijdsgenoten de controle van ouders niet aanwezig is (Delfos M. F., 2007, p. 233). Binnen de vriendengroep is sociaal kapitaal belangrijk. Sociaal kapitaal gaat uit van de mogelijkheden binnen de relaties die het leven makkelijker maken. Volgens Scheffers (2015) is de kern van sociaal kapitaal: 'Het gaat er niet om wie je bent, het gaat erom wie je kent.' (Scheffers, 2015, p. 141). Volgens Putnam, bestaat informeel sociaal kapitaal uit drie aspecten:

1. Algemeen vertrouwen in mensen en instanties. Dit is gebaseerd op informele normen, zoals de waarheid spreken, afspraken nakomen of wederkerigheid.
2. Wederzijds helpen en onbetaald hulpverlenen.
3. Vrijwillige informele contacten onderhouden met familie, vrienden, kennissen en burens (Scheepers, 2006, p. 7).

Wanneer het netwerk bestaat uit mensen die elkaar positief beïnvloeden, waardoor ze iets bereiken wat ze graag willen, dan maak een jongere gebruik van het sociaal kapitaal (Scheffers, 2015, p. 142).

3.5 Sociaal netwerk van adolescenten

Definitie sociaal netwerk

Het netwerk van adolescenten bestaat uit een persoonlijk sociaal netwerk en een secundair netwerk. Het persoonlijk sociaal netwerk bestaat uit de mensen om de jongere heen, zoals familie, vrienden en maatschappelijke instanties. Er wordt gesproken van een secundair netwerk wanneer iemand gebruik maakt van het netwerk van een ander (Scheffers, 2015, p. 152). Er kan ook gesproken worden van een formeel en informeel netwerk. Een formeel netwerk is bijvoorbeeld de huisarts en het informele netwerk zijn de sportvrienden van de jongeren.

Tevens worden de begrippen 'empowerment' en 'eigen kracht' gebruikt bij het inzetten van het sociaal netwerk. Volgens Scheffers (2015) is empowerment gericht op de competenties die ingezet worden bij het aangaan binnen het sociaal netwerk. Bij empowerment is het versterken van de 'eigen kracht' van belang om vaardigheden aan te leren waarmee zelfredzaamheid en zelfvertrouwen versterkt kan worden (Scheffers, 2015, pp. 48, 49).

Wanneer is een netwerk van een adolescent vitaal?

Volgens de literatuur bestaat er geen eenduidig criterium of het netwerk van een adolescent al dan niet vitaal is. Twee netwerken kunnen er totaal verschillend uitzien, maar toch beide als hulpbron gezien worden. Netwerken zijn verschillend, omdat elke adolescent zijn netwerk vormgeeft op basis van verschillende factoren. Hierbij valt te denken aan leeftijd, waarden, normen, religie, klasse, cultuur en etniciteit. De cultuur waarin een adolescent opgroeit, kan invloed hebben op de mate waarin aandacht aan familie besteed wordt. Uit de literatuur blijkt dat iemand met een heterogeen netwerk (netwerk bestaande uit verscheidene mensen met verschillende kwaliteiten) over het algemeen gezonder is, dan iemand met een homogeen netwerk (netwerk bestaande uit dezelfde omstandigheden en met comparatieve kwaliteiten) (Scheffers, 2015). Ook maken kennissen en vrienden het netwerk van een jongere gezonder, dan een netwerk dat alleen uit professionals bestaat. Daarnaast is een netwerk dat enkel en alleen uit familieleden bestaat bijzonder gevoelig. Te denken valt aan de loyaliteit die meespeelt en de sociale controle die drukkend kan werken op de adolescent.

Sociale verbanden en de ontwikkeling van de adolescent

Uit wetenschappelijk onderzoek is gebleken dat de opvoeding en de ontwikkeling van adolescenten baat hebben bij een 'rijk' sociaal netwerk. Dit netwerk bestaat uit ouders en andere volwassenen. Sociale verbondenheid kan de ontwikkeling van jongeren in belangrijke mate in positieve zin bevorderen (Dam & Verhulst, 2016, p. 15). In een ideale pedagogische samenleving is er altijd wel een buurman, oom, tante of vriend, die als dat nodig is als steun en toeverlaat van de jongere kan dienen. Juist de kleine vormen van ondersteuning kunnen een langdurige en positieve impact op adolescenten hebben (Dam & Verhulst, 2016, p. 15). Als adolescenten contact hebben met elkaar, dan biedt dat mogelijkheden om het leven aangenamer te maken. Het netwerk kan fungeren als: emotionele steun, praktische steun, waarderingssteun, gezelschapssteun en het geeft informatie en advies (Lam, 2016, pp. 95-100).

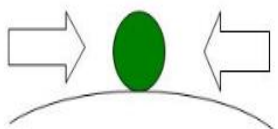
Het is volgens Steyaert en Kwekkeboom (2012 p.5) een voorwaarde dat mensen een goede relatie hebben voordat om hulp gevraagd wordt binnen het sociaal netwerk. Als mensen geen goede relatie hebben, dan neemt de vraagverlegenheid toe. Dit zijn drempels om te komen tot de maximale steun vanuit het sociaal netwerk. Het is de taak van de sociaal werker om mensen te begeleiden bij het betrekken van hun sociaal netwerk bij de hulpvraag. Hierdoor worden vraagverlegenheid tegengegaan en drempels overwonnen (Scheffers, 2015, p. 139). De sociale relaties die mensen hebben dragen bij aan de sociale integratie, het welzijn, de zekerheid en veiligheid die jongeren ervaren (Lam, 2016, p. 44). Mensen uit de naaste omgeving krijgen van hen waardering. Het sociaal netwerk draagt ook bij aan het ontwikkelen van de identiteit van adolescenten (Scheffers, 2015, p. 139), (Lam, 2016, p. 98).

Lam (2016) beschrijft tevens een keerzijde van de inzet van het netwerk onder adolescenten. Adolescenten lossen volgens Lam eerder zelf hun problemen op en zoeken minder snel steun. Wanneer jongeren wel steun zoeken, doen zij dit heel bewust. Adolescenten kijken dan naar de rol die de ander in het leven van de jongere speelt en naar het onderwerp dat ze met hem of haar willen bespreken.

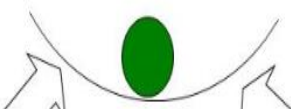
Sociale vindingrijkheid en wederkerigheid

Werken met een sociaal netwerk vraagt van jongeren dat zij sociaal vindingrijk moeten zijn. 'Sociale vindingrijkheid staat voor het gedrag, impliciet en expliciet, van iemand om ondersteunende relaties te bewerkstelligen, te benutten en te onderhouden.' (Rapp et al., 2010, 40-48). Door de jongere te vragen om iemand uit zijn netwerk om hulp te vragen, wordt de jongere uitgedaagd om de sociale relaties die hij heeft in te zetten. Als jongeren negatief tegenover de inzet van het netwerk staan of zich schamen ten opzichte van het inzetten van het netwerk, is het volgens King (2014) van belang om deze negativiteit en/of schaamte bespreekbaar te maken. Wanneer een jongere wil werken met een eigen gekozen informele mentor uit zijn netwerk, dan wordt er een beroep gedaan op de sociale vindingrijkheid van de jongere. Deze ervaring kan de adolescent helpen om een positief perspectief te krijgen (Dam & Verhulst, 2016, pp. 42-44).

Controle model
gangbare benadering

Adaptatie model
'resilience' benadering

Figuur d: Controle en adaptie model (Napel, Bianchi, & Bestman, 2006)

Controle- en adaptatie-model

Als gekeken wordt naar de hulp die aan jongeren geboden wordt, kan het controle- en adaptatiemodel inzicht geven in de rol van het netwerk en de sociaal werker (zie figuur d: Controle en adaptie model). De hulpverlening is van oudsher ingericht op basis van het controlemodel. Jongeren vragen begeleiding en de sociaal werker bekijkt samen met de jongere en

andere professionals wat nodig is in de begeleiding. De hulpverleners zorgen ervoor dat de bal in evenwicht blijft. De andere kant van het spectrum geeft het adaptatiemodel weer. In dit model kan de schaal waar de bal in ligt gezien worden als het netwerk van de jongeren, de pijlen laten de rol van de sociaal werker zien. De hulpverlener oefent niet direct invloed uit op de jongere, maar faciliteert vooral het netwerk om dat te doen (Dam & Verhulst, 2016, p. 37). Het ene model is niet direct beter dan het andere, maar het gaat vooral om het besef dat de sociaal werker de keuze heeft om vanuit een van deze twee modellen te handelen. De balans is vaak duurzamer als gewerkt wordt vanuit het adaptatiemodel. In de netwerkbenadering naar de jongeren toe, is er sprake van het adaptatie-model (Dam & Verhulst, 2016, p. 38). In dit onderzoek wordt vanuit de gedachte van het adaptatiemodel gehandeld. Lam (2016) bevestigt de aanpak van het adaptatie-model. 'Kinderen die opgroeien floreren onder moeilijke omstandigheden juist door duurzaam contact met vertrouwde volwassenen. Dit zijn nadrukkelijk geen hulpverleners, zij kunnen geen blijvende verbinding met kinderen aangaan.' (Lam, 2016, p. 115).

3.6 Samenvatting literatuuronderzoek

Adolescentiefase

De adolescentiefase is de fase waarin het kind opgroeit tot een jong-volwassene. Dit betreft de leeftijdscategorie tussen 12 en 25 jaar, waarin de adolescent zich lichamelijk, cognitief en sociaal-emotioneel ontwikkelt. De adolescentiefase is een cruciale periode in het leven van een jongere. In deze periode is het voorste deel van de hersenen, het cognitieve deel, nog in ontwikkeling. Tegelijkertijd is het uiterlijk aan het veranderen, evenals de sociaal-emotionele ontwikkeling. Deze veranderingen verklaren het gedrag dat adolescenten laten zien. Vaardigheden zoals abstract denken, plannen en organiseren zijn in deze periode volop in ontwikkeling en kunnen ontwikkelen binnen de interactie van de samenleving.

Sociaal netwerk

Het persoonlijke sociaal netwerk bestaat uit de mensen om de jongere heen, zoals familie, vrienden en maatschappelijke instanties. Wanneer het netwerk hulp en ondersteuning biedt, spreek je over sociaal kapitaal. Hulpverleners kunnen ervoor kiezen om het netwerk van de jongeren in te zetten vanuit het controle- of het adaptatie-model. Het adaptatie-model is duurzamer en bij dit model kan de hulpverlener zich eerder terugtrekken uit de hulpsituatie. De jongere wordt gestimuleerd om zelf een relatie aan te gaan met een vertrouwde volwassene uit het eigen sociaal netwerk en de hulpverlener is ondersteunend bezig. Bij het adaptatiemodel worden 'empowerment' en 'eigen kracht' ingezet, waardoor vaardigheden om het netwerk in te zetten aangeleerd.

4 Voordelen van de inzet van het sociaal netwerk

Deelvraag 2: Wat zijn de voordelen van de inzet van het sociaal netwerk volgens adolescenten.

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de voordelen die jongeren zien bij het inzetten van hun sociaal netwerk. Het interview is afgenomen bij elf jongeren die allereerst aangeven wat ze denken bij het begrip sociaal netwerk. Daarna gaat dit hoofdstuk in op de drie personen of thema's die de jongeren hebben gekozen uit het jongeren-ecogram (Scheffers, 2015, p. 275). Verder is hen gevraagd om de voordelen van die keuze voor die persoon toe te lichten. Tot slot richt dit hoofdstuk zich op de waarden die worden toegekend aan de voordelen die jongeren geven in hun interviews. Het conceptueel model dat hierin als leidraad wordt genomen, bestaat uit het model van gepland gedrag, het jongeren-ecogram en de functionele kenmerken van het sociaal netwerk. Het hoofdstuk bestaat uit de uitwerking van de interviews gevalideerd met de theorie van Lam (2016) en Van Dam & Verhulst (2016).

4.2 Kennis over de voor- en nadelen

Zowel voor- als nadelen zijn belangrijk voor jongeren om tot een keuze te komen om al dan niet het sociaal netwerk in te zetten. Het is voor sociaal werkers dan ook van belang om deze voor- en nadelen te kennen, zodat ze als informatiebron gebruikt kunnen worden. Sociaal werkers kunnen deze immers bespreken met jongeren, waardoor zij een bewuste keuze kunnen maken om het netwerk al dan niet in te zetten. Dit onderzoek maakt gebruik van de theorie van gepland gedrag. Deze bestaat uit drie belangrijke elementen die gedragsverandering teweegbrengen: de persoonlijke attitude, de ervaren sociale norm en de ervaren gedragscontrole. Dit onderzoek besteedt alleen aandacht aan de persoonlijke attitude, waarbij jongeren zijn gevraagd naar hun mening of houding over het inzetten van hun netwerk. De voor- en nadelen die de jongeren benoemd hebben, zijn daarna geordend volgens de functionele kenmerken die Scheffers (2015) en Lam (2016) onderscheiden.

Praktijkdeel

4.3 Wat betekent 'sociaal netwerk' voor een jongere?

De eerste interviewvraag had een informatief karakter en was erop gericht te weten te komen wat jongeren denken bij het woord 'sociaal netwerk'. Deze informatie is belangrijk, omdat op die manier de betekenis van dit begrip onder hulpverleners en jongeren kan worden vergeleken. De jongeren geven aan dat 'sociaal netwerk' voor hen de betekenis heeft van vrienden, kennissen, familie en van social media.

Vrienden, kennissen en familie: Zeven respondenten stellen dat vrienden, kennissen en familie onderdeel zijn van een sociaal netwerk (I1F1, I7F1, I4F1, I5F1, I3F1, I10F1, I11F1). Opvallend is dat vrienden als eerste genoemd worden door de respondenten, daarna de mensen om de jongeren heen en dan de familie.

Social media: Drie jongeren geven aan dat sociaal netwerken via internet gaat, zoals via Microsoft, Google Chrome en Google Earth (I1F1, I2F1, I10F2). Eén jongere ziet zijn sociaal netwerk als een wifi-verbinding en het contact maken via bluetooth (I1F2). Vier jongeren beschouwen social media als een sociaal netwerk (I9F1, I8F1, I10F3, I6F1). Jongeren benoemen hierbij specifiek Twitter, Facebook, WhatsApp, Snapchat en Instagram.

Attitude jongeren

4.4 Voordelen van het inzetten van de familie volgens adolescenten en de literatuur

Affectieve behoefte: Vier jongeren vertellen dat familie hen het beste kent en dat familie vertrouwd is (I2F41, I4F16, I5F2, I1F21). Een ander voordeel, dat door vijf jongeren wordt benoemd, is dat jongeren met hun familie een emotionele band hebben (I11F70, I3F32, I7F37, I9F7, I8F18). Jongeren verklaren dat familie het beste met je voor heeft en dat ze weten hoe het met je gaat. Een jongere vertelt: 'Als ik emotioneel word, dan kan ik me laten gaan en het loslaten' (I4F22). Door deze emotionele band kunnen jongeren open en eerlijk zijn naar hun ouders (I7F39). Een jongere daarover: 'Ik denk dat mijn familie mij wel begrijpt' (I6F7). Lam (2016) laat in haar boek zien dat veiligheid in een familie belangrijk is en dat kinderen dat thuis ook het meeste missen. Een ander voordeel, dat door twee jongeren genoemd wordt, is dat de familie een eerlijke mening geeft en dat ze jongeren begrijpt (I7F39, I6F7). Een andere geïnterviewde stelt eerder naar zijn broer te gaan dan naar zijn ouders. Deze jongere vertelt dat zijn broer hem wel snapt: 'Mijn broer is een beetje zoals ik' (I3F31). De literatuur bevestigt dat broers en zussen elkaar steun kunnen geven door op hectische momenten elkaar te troosten (Lam, 2016, p. 102). Een jongere zegt dat het weliswaar een voordeel kan zijn dat een professional je op weg helpt, maar dat de familie je op weg *blijft* helpen en begrip *blijft* tonen. Verder helpt ze jongeren zich aan de afspraken te houden (I10F35,36,38,39). Lam (2016) bevestigt dat kinderen beter opgroeien door duurzaam contact met een vertrouwende volwassene. Hierbij gaat het dan niet om een professional (Lam, 2016, p. 115). Het laatste voordeel, gedeeld door twee jongeren, stelt dat jongeren alles kunnen zeggen tegen hun familieleden, omdat zij jongeren accepteren zoals ze zijn. Daarbij praat het ook gemakkelijk (I11F70, I7F38).

Behoeft aan aansluiting: Vier jongeren geven aan dat het inzetten van de familie een voordeel is wat betreft de behoefte aan aansluiting (I9F7, I8F18, I7F37, I3F32). Een van de respondenten vertelt dat je aansluiting hebt bij je ouders wanneer je dezelfde voorkeuren hebt als je vader en moeder (I9F6,7). Een andere geïnterviewde voelt zich thuis het meest op zijn gemak (I7F37). Weer een ander zegt: 'Bij sommige dingen denk ik hetzelfde als mijn moeder' (I9F6). Het is voor kinderen voldoende om te weten dat ze op iemand terug kunnen vallen. Volgens Lam (2016) gaat het om de erkenning krijgen en zekerheid hebben dat je als kind op iemand terug kan vallen. Een andere jongere vertelt dat hij weet dat de mensen thuis het echt voor hem op nemen (I8F18). Waarderingssteun draagt volgens de literatuur bij aan een positieve impuls aan de mentale gezondheid (Lam, 2016, p. 98). Hierdoor kan de zelfwaardering en het zelfvertrouwen van een jongere toenemen (Lam, 2016, p. 98).

Praktische behoefte: Vijf jongeren benoemen de praktische voordelen van het inzetten van iemand uit de familie (I2F38, I1F19, I9F36, I6F8, I11F3). De eerste twee voordelen, die door drie jongeren worden aangehaald in de interviews, zijn dat familie altijd klaarstaat en dat ze letterlijk dichtbij zijn. Jongeren zeggen hierover: 'Ze zien je altijd', 'Ik woon dichtbij ze' en 'Je bent snel bij ze'. Jongeren geven verder aan dat ouders bereikbaar zijn: ze kunnen het dus melden als er wat is (I1F19, I9F36, I2F42, I9F10). Lam (2016) bevestigt dat jongeren soms alleen hun verhaal willen vertellen bij een volwassene. Een geïnterviewde benoemt als voordeel dat de familie vertrouwd aanvoelt. Je hoeft dan ook niet bang te zijn dat een persoonlijk verhaal aan iemand anders wordt doorverteld (I9F12).

Informatie en advies: Vijf jongeren geven aan voordelen te ondervinden op het gebied van informatie en advies. Familie kan volgens één van de jongeren informatie en oplossingen geven die je zelf nog niet kende (I4F20, I4F25). Een van de jongeren weet dat de informatie die ouders geven negen van de tien keer goed is (I6F9). De literatuur bevestigt dat kinderen voordeel kunnen hebben bij het krijgen van informatie en advies over een situatie. Kinderen kunnen hierdoor hun problemen beter begrijpen (Lam, 2016, p. 99). Een tweede voordeel, dat door een jongere wordt verwoord, is dat familie je niet pusht om iets te doen (I3F40). Een ander voordeel is dat ouders even mee kunnen lezen als jongeren een vraag over iets hebben (I2F38). Jongeren vinden het fijn als ze weten dat ze terug kunnen vallen

op volwassenen (Lam, 2016). Ze noemen hier bijvoorbeeld een praktische vraag over koken, als je niet weet hoe dat moet (I11F3). Het laatste voordeel, dat door één van de jongeren wordt aangehaald in de interviews, is dat familie je eerder naar een professional doorstuurt als dat nodig is (I4F27).

4.5 Voordelen van het inzetten van de straat en woonomgeving volgens adolescenten en de literatuur

Affectieve behoefte: In dit gedeelte worden de voordelen van de emotionele steun die burens kunnen bieden uitgewerkt. Een voordeel dat door vier jongeren wordt genoemd, is dat jongeren hun burens goed kennen en andersom. Het is volgens jongeren dan minder vreemd om een verhaal te delen (I8F20, I10F9,15, I11F28). Een van hen zegt: 'Die (buur) is echt heel aardig' (I8F21). Een andere respondent vertelt: 'Burens weten hoe ik ben, hoe ik reageer en wat ik zelf van dingen vind' (I10F10). Een jongere stelt dat als je naar burens toegaat, het meestal wel goed zit (I7F36). Ook Lam (2016) bevestigt dat een buurman of -vrouw emotionele steun kan geven, bijvoorbeeld door een luisterend oor te bieden. Het wonen in een wijk draagt bij aan de betrokkenheid van een samenleving en in de aanwezigheid van burgers liggen kansen om mee te helpen bij het oplossen van problemen. (Wilkin & Bergen, 2016, p. 54).

Behoeft aan aansluiting: Twee jongeren geven aan voordelen te ondervinden van het inzetten van hun burens. Het eerste voordeel, dat door beide respondenten wordt benoemd, is dat burens meestal ouder zijn. Het gaat deze jongeren beter af om een gesprek te voeren met een volwassene (I8F7,8,22, I10F13). De jongeren geven aan dat ervaring hierin meespeelt (I8F22). Een geïnterviewde vertelt: 'Burens zijn weer van een andere generatie, die zien het anders dan vrienden' (I8F9). Het tweede voordeel, dat door één jongere wordt erkend, is dat jongeren zich begrepen voelen door de burens (I10F14). Als aanvulling stelt Lam in haar boek dat een kinderhand zo gevuld is. Hiermee wil ze aanduiden dat een klein gebaar voor een kind iets heel groots kan betekenen. Hier valt bijvoorbeeld te denken aan een luisterend oor van de burens (Lam, 2016, pp. 97, 146).

Praktische behoefte: Vijf jongeren benoemen praktische voordelen van het inzetten van de buurt (I5F14, I8F4, I10F8, I11F30, I7F29). Een van de respondenten vindt het een voordeel dat burens meestal weten wat er speelt en dat ze op jongeren letten (I5F14). Een tweede voordeel, door één respondent verwoord, is dat de eigen buurt bekend terrein is. Jongeren voelen zich zekerder als het bekend terrein is. Een respondent vertelt: 'Van burens weet je dat ze wel helpen' (I8F5). Een ander voordeel is dat er een redelijke afstand is tussen burens en jongeren: soms zie je ze, maar soms ook helemaal niet (I5F14). Burens hebben volgens een van de geïnterviewden een oplettende functie (I5F14B). Een ander praktisch voordeel is dat burens dichtbij wonen. Dit voordeel komt twaalf keer terug in de interviews. Jongeren kunnen snel naar burens toe gaan, omdat het vaak op loopafstand is (I8F6, I10F8, I11F29,30,31, 32, 67, I7F28, 29,30,31). Een van de jongeren beschouwt zijn burens als tussenpersoon. Jongeren vinden het volgens deze geïnterviewde lastig om met ouders over hun problemen te praten. Burens kunnen dan als tussenpersoon fungeren (I10F11,16).

Informatie en advies: Twee jongeren geven aan dat burens informatie en kennis in huis hebben en dat ze tips kunnen geven (I8F10,23).

4.6 Voordelen van het inzetten van de professionals volgens adolescenten en de literatuur

Affectieve behoefte: Zes jongeren geven aan voordelen te ondervinden in dit kader (I2F24,I4F34, I7F23, I3F54, I6F12). Twee respondenten vertellen dat je op een professional kan terugvallen (I2F24, I4F33). Een professional staat volgens hen open voor jongeren en wil naar hen luisteren (I6F12, I7F23). Gevoel en emoties kunnen ook gedeeld worden met een professional (I7F46). Twee respondenten geven te kennen dat jongeren professionals weliswaar niet heel goed kennen, maar dat ze wel betrouwbaar zijn. Een jongere zegt: 'Het is iemand die je niet goed kent, maar waar je wel veel

vertrouwen mee opbouwt' (I4F34, I11F61). Door dat vertrouwen wordt het ook gemakkelijker om vragen te stellen of om problemen te melden. Een jongere laat weten: 'Bij een vreemde doe je dat niet zo heel snel' (I2F30). Een ander voordeel, dat door twee geïnterviewden wordt aangehaald, is dat jongeren bij een professional hun verhaal kwijt kunnen en dat deze sociaal werker er zo neutraal mogelijk instaat (I3F8). Dit kan dus als een uitlaatklep fungeren (I4F36, I7F23,42). Dit is de reden waarom een van de jongeren voor persoonlijke zaken naar een hulpverlener bij De Boei gaat, vooral als het gaat om diepgaande vragen (I3F54). Jongeren zetten bewust een professional in om te praten over diepgaande vragen (Lam, 2016, p. 97). Ze hebben een wisselende behoefte: de ene keer willen ze informatie en advies inwinnen en de andere keer hebben ze juist behoefte aan reflectie. Deze wisselende behoefte past bij de ontwikkeling van adolescenten (Lam, 2016, p. 98). Een laatste voordeel is dat het bij een professional ook gezellig kan zijn (I2F28).

Behoeftte aan aansluiting: Twee jongeren geven aan voordelen te ondervinden als het gaat om de behoefte aan aansluiting. Een van de respondenten geeft aan dat hij hulp heeft gezocht bij andere mensen uit zijn netwerk, maar dat hij daar niet verder mee kwam. Deze jongere besloot vervolgens om toch hulp te zoeken bij een sociaal werker (I3F51). Een laatste voordeel is dat de vertrouwensband met een professional belangrijk is om aansluiting te kunnen vinden voor een jongere (I7F49).

Praktische behoefte: Zes jongeren zien de praktische voordelen in van het inzetten van een professional (I2F26, I4F31, I5F11, I3F5, I7F22, I10F38). Een van de jongeren geeft als voordeel dat twee mensen altijd meer weten dan één. Een professional kan verder altijd een collega vragen, of iemand anders (I2F26,27). Drie jongeren vertellen dat professionals beter in staat zijn hen te helpen dan mensen uit hun informele netwerk. Een jongere zegt: 'Professionals ken je niet en die staan er heel anders in dan vrienden, familie of kennissen' (I3F5, I4F31, I5F11). Twee jongeren geven aan dat het verschilt met wat voor probleem ze naar een sociaal werker gaan. Met name wanneer een jongere zelf in de knoop zit, is de praktijk van een professional een geschikte plek (I3F49, I7F22). Een jongere vertelt dat een organisatie je op weg kan helpen (I10F38). Twee jongeren vinden het belangrijk en fijn dat de informatie bij de sociaal werker blijft. Een hulpverlener heeft immers een beroepsgeheim en dat is een voordeel (I7F24). Een andere jongere zegt bijvoorbeeld: 'Een professional houdt zijn mond dicht' (I3F9,18, I7F24,45).

Informatie en advies: Acht jongeren zien de voordelen in van het inzetten van een professional. Alle acht de jongeren zien de kennis, het verstand en de ervaring die een professional heeft als voordelen van het vragen van hulp aan een professional (I2F22, I3F14, I11F59, I1F12, I5F10, I7F24, I6F11, I4F32). Jongeren zeggen bijvoorbeeld in de interviews: 'Professionals, die weten ervan af', 'Professionals hebben een studie gevolgd', 'Die hebben ervaring en weten wat ze zeggen' (I5F12). Daarbij vinden jongeren het belangrijk dat een professional vergelijkingsmateriaal heeft (I11F60). In totaal zijn er dertien ervaringen benoemd met betrekking tot de voordelen van kennis en ervaring. Een ander voordeel, dat door een van de jongeren wordt aangehaald, is dat je bij een sociaal werker terecht kan als het een moeilijk probleem is. Dat is bijvoorbeeld het geval met een eetstoornis of een verslaving (I5F12). Ook geeft één jongere aan dat sociaal werkers goede oplossingen bieden (I4F35). De hulp die een sociaal werker biedt, kan verder vrijblijvend zijn. Een jongere zegt: 'Een sociaal werker geeft je dingen mee, je kan er mee doen wat je wilt. Je haalt er dingen uit waar je wat aan hebt' (I7F47). Een laatste voordeel is dat een professional de situatie van meerdere kanten bekijkt (I4F14).

4.7 Voordelen van het inzetten van schoolvrienden volgens adolescenten en de literatuur

Affectieve behoefte: Er zijn zes jongeren die de voordelen noemen van het hebben van schoolvrienden (I4F5, I8F31, I3F20, I10F37, I9F13). Jongeren kunnen hun verhaal kwijt aan schoolvrienden, omdat deze dichtbij hen staan (I4F5,7, I3F21). Een ander voordeel, dat door vier jongeren wordt benadrukt, is dat schoolvrienden elkaar goed kennen. Een jongere zegt bijvoorbeeld: 'Ze weten wie je bent en hoe je je voelt' (I3F20 I8F32, I8F31, I5F7). School wordt gezien als een veilige plek er wordt niets doorverteld

(I4F10). Ook vinden jongeren steun bij schoolvrienden (I4F11, I10F37). Het zoeken naar sociale steun is volgens Lam (2016) een gezonde *coping strategie*. Coping is de manier waarop een mens omgaat met tegenslagen, zoals met stress en teleurstellingen (Vonk, 2013). Verder geeft één respondent weer dat een mentor steun kan bieden (I9F13). Ook Lam (2016) bevestigt dat docenten kunnen fungeren als mensen bij wie ze hun hart kunnen luchten.

Behoeftte aan aansluiting: Vijf jongeren hebben voordelen benoemd voor aansluiting bij schoolvrienden. Twee jongeren vinden het prettig en gemakkelijk om met schoolvrienden te praten. Het is als adolescent gemakkelijker om met vrienden te praten dan met familie of met een professional van De Boei (I4F9). Een andere jongere vertelt dat zijn vrienden hem begrijpen (I6F4). Een ander voordeel, dat door één jongere wordt aangehaald, is dat je met een goede vriend ook een klik hebt (I3F23). Wederkerigheid is in dit kader belangrijk: dat is de kracht van het inzetten van het informele netwerk (Lam, 2016, p. 116). Het samen met anderen optrekken kan volgens psycholoog Mathilde Overbeek ondersteunend zijn: 'Spanningen kunnen al afnemen wanneer jongeren in de nabijheid van een vertrouwd iemand zijn' (Lam, 2016, p. 100). Als laatste stelt één jongere dat een mentor ook belangstelling in je kan tonen (I9F14). Ook Lam bevestigt dat het contact met een mentor of docent waardevol kan zijn in het verkrijgen van waarderingssteun (Lam, 2016, p. 99).

Praktische behoefte: Vier jongeren hebben voordelen benoemd om praktische hulp te vragen bij schoolvrienden (I8F29, I9F16, I5F6, I3F22, I4F24). Twee jongeren zien het voordeel in van een kleine school, waar de docenten de leerlingen kennen (I8F29, I9F16). Een mentor steekt tijd in leerlingen, let op ze en kijkt hoe het met ze gaat (I9F16,18). Een jongere zegt: 'Onze mentor gaat één keer per week een praatje met je maken' (I9F15). Ook Lam stelt: 'De betrokkenheid van een leerkracht kan een groot verschil maken als ouders door eigen problemen niet in staat zijn om hun kinderen voldoende zorg of aandacht te bieden' (Lam, 2016, p. 96). Eén respondent ziet er een voordeel in als de mentor een persoonlijk verhaal toch deelt met de ouders. Een jongere durft dit immers niet altijd direct aan de ouders te vertellen (I8F35). Eén jongere geeft aan dat je schoolvrienden vaak op school ziet: jongeren zijn namelijk elke dag op school te vinden (I5F6). Een ander voordeel heeft betrekking op vertrouwen: schoolvrienden vertellen niet alles door en weten van de situatie (I3F22, I4F24). Een drietal jongeren geeft verder aan dat schoolvrienden zich lenen voor het bespreken van kleine en luchtige problemen (I2F48 I7F18, I3F53).

Informatie en advies: Twee jongeren benoemen de voordelen die te maken hebben met informatie en advies die vrienden kunnen bieden. Schoolvrienden kunnen bijvoorbeeld goede tips geven (I4F6). Ook kunnen ze met ideeën komen (I4F13).

4.8 Voordelen van het inzetten van sportvrienden volgens adolescenten

Affectieve behoefte: Een drietal jongeren geeft aan voordelen te ondervinden van het inzetten van sportvrienden (I9F24, I11F45, I6F15). Eén jongere zegt zijn sportvrienden te kunnen vertrouwen (I9F24). Een ander voordeel, dat door drie respondenten wordt erkend, is dat jongeren hun sportvrienden kennen en weten hoe het met hen gaat (I9F26, I11F46,54). Het laatste voordeel, dat door één jongere wordt verwoord, is dat je met vrienden leuke dingen gaat doen. Dat zorgt voor afleiding (I11F56,58). Afleiding kan volgens Lam (2016) helpen bij het verwerkingsproces van een kind na een hectische gebeurtenis.

Behoeftte aan aansluiting: Twee jongeren ondervinden voordelen om aansluiting te zoeken bij sportvrienden (I9F30, I11F55). Het voordeel dat beide jongeren benoemen is dat sportvrienden net zo oud zijn en elkaar daardoor snappen (I9F26, I9F27). Eén jongere zegt: 'Je bent allemaal een puber' (I9F30). Het tweede voordeel, dat door één van de respondenten in het interview wordt aangehaald, is dat jongeren elkaars vragen herkennen (I11F55).

Praktische behoefte: Twee jongeren zien de praktische voordelen in van het inzetten van sportvrienden. Beide respondenten vertellen dat sportvrienden elkaar vaak zien. Eén jongere vertelt: 'Ik trainde vier keer per week' (I9F27,33, I11F53). Een ander zegt: 'Je kan daardoor snel naar je vrienden toe' (I11F64). Het is daarnaast ook makkelijk om te praten tijdens sport. Een geïnterviewde zegt: 'Je bent met iets bezig, je denkt er wel aan, maar het is makkelijker om iets te vertellen als je actief bezig bent' (I11F41,43,44). Een laatste voordeel is dat de informatie bij vrienden veilig is en deze dan ook niet wordt doorverteld (I11F51).

Informatie en advies: Jongeren hebben geen voordelen genoemd die te maken hebben met de informatie en advies die sportvrienden kunnen geven.

4.9 Voordelen van het inzetten van mensen op het werk of bijbaan volgens adolescenten

Behoefte aan inkomen: 'De behoefte aan sociale zekerheid is de mate waarin netwerkliden via afspraken en regelingen zekerheid aan jongeren bieden, bijvoorbeeld in de vorm van een arbeidsovereenkomst of het lidmaatschap van een verenging of kerk' (Scheffers, 2015, p. 150). De meeste geïnterviewden hebben een bijbaan, maar hebben de behoefte aan sociale zekerheid niet expliciet benoemd in hun voordelen. Eén jongere ziet een voordeel, dat je als jongere geld van de mensen krijgt waar je werkt (I5F16).

Affectieve behoefte: Twee jongeren beschouwen de hulp die werk of stage kan bieden als een voordeel (I11F8, I8F19). Jongeren kennen immers de mensen op hun werk en kunnen daarom problemen sneller bespreekbaar maken (I11F6, I11F6). Hij of zij kan het dan op stage even terugkoppelen als het niet zo prettig loopt (I11F8).

Behoefte aan aansluiting: Het voordeel dat door één jongere twee keer wordt aangehaald is dat je de mensen op je bijbaan persoonlijk kent (I1F7). Daarentegen is dit wel afhankelijk van wie je het op het werk doorvertelt, aldus twee respondenten (I11F13, I8F16).

Praktische informatie: Jongeren benoemen één praktisch voordeel, namelijk het feit dat ze het probleem kunnen delen, waardoor ze deze niet voor zichzelf hoeven te houden (I11F7).

Informatie en advies: Jongeren hebben geen voordelen gegeven van het krijgen van informatie en advies van mensen op hun werk of stage.

4.10 Voordelen van het inzetten van het internet volgens adolescenten en de literatuur

Affectieve behoefte: Drie jongeren ervaren voordelen als het aankomt op de emotionele steun die internet kan bieden (I2F9, I2F21, I10F31). Het eerste voordeel is dat online alles anoniem is (I2F9,21). Eén jongere vertelt dat je privé zaken, zoals psychische problemen, via internet op kan zoeken (I7F4). Een van de jongeren vindt het vragen via internet minder zeurend overkomen (I2F9). Een ander voordeel is dat jongeren sneller geneigd zijn online vragen te stellen en informatie op te zoeken. Een voordeel dat door één jongere wordt genoemd is het gemak waarmee je via internet in contact kunt komen met organisaties en mensen (I2F3). Eén van hen zegt daarover: 'Via Instagram chat ik met mensen' (I6F3). Als laatste voordeel noemt één respondent dat je online wat losser kan zijn dan in real life (I2F57).

Behoefte aan aansluiting: Eén respondent geeft als voordeel dat veel jongeren op YouTube, Instagram en andere social media te vinden zijn (I2F60). Jongeren hebben online voldoende aansluiting met andere jongeren. Lam (2016) bevestigt dat het contact via social media ondersteunend kan werken.

Praktische behoefte: De praktische behoefte bestaat vooral uit het vragen van informatie en advies op het internet. Deze informatie is te vinden in de volgende paragraaf.

Informatie en advies: Vijf jongeren zien de praktische voordelen in om informatie en advies te vragen via internet (I2F12, I10F30, I8F28, I7F10, I11F144). Drie van de vijf jongeren vinden internet een onuitputtelijke bron van informatie: op internet is alles te vinden (I2F14,20, I7F7, I10F30). Internet is verder een goede manier om je laten informeren en geeft antwoord op je vragen, aldus twee jongeren (I10F30, I7F10). Door deze informatie weet een jongere waar hij aan toe is (I11F15,16). Er zijn daarnaast zoveel websites, forums en mensen online, dat er altijd wel iets of iemand is die kan helpen (I2F12). Ook geeft een van de geïnterviewden aan dat je op zowel Nederlandse als Engelstalige sites kan kijken. Jongeren zijn niet meer beperkt tot informatie uit alleen Nederland (I2F13). Op internet kunnen jongeren niet alleen gericht informatie zoeken, maar ook deelnemen aan chatsessies. Ze zien het als een voordeel dat ze zowel informatie kunnen opzoeken als antwoorden kunnen krijgen in een chatsessie (I2F2,8, I8F28). Een ander voordeel is dat een jongere tegen niemand iets hoeft te zeggen: hij of zij kan de informatie zelf opzoeken (I11F15, I11F16). Een van de respondenten vindt het een voordeel dat je kan kijken of er bijvoorbeeld iemand is geweest met dezelfde vraag (I11F4). Een ander voordeel is dat alle informatie die je vindt of krijgt direct opgeslagen kan worden (I2F5,5,11). Als laatste geeft een van de respondenten aan dat internet de verbindende factor is van alle leefgebieden in het jongeren-ecogram. Het gehele sociale netwerk kan via internet bereikt worden (I2F52,50,51,55). Het internet kan dan ook worden gezien als een verlengstuk van het real life netwerk (I2F55).

Waarden achter de voordelen

In deze paragraaf worden de waarden beschreven die worden toegekend aan de voordelen die jongeren in de interviews benoemd hebben. Uit de interviewvragen zijn drie belangrijke waarden gekomen, die hieronder beschreven worden.

4.11 Vertrouwen

Vertrouwen is de belangrijkste waarde die jongeren noemen als het aankomt op het delen van informatie met andere mensen. Tien jongeren hebben twintig keer de waarde vertrouwen in de interviews aangehaald. Een tweetal citaten van de respondenten luidt: 'Dan moeten mensen mijn verhaal wel geheimhouden en moet ik de mensen kunnen vertrouwen: geheim is geheim' en 'Als je in een moeilijke situatie zit, vind ik het belangrijk iemand te kunnen vertrouwen' (I1F15,17, I5F3). Volgens Dam & Verhulst (2016) is het belangrijk om bij de start van een contact aan de jongere te vragen: 'Wie in jouw netwerk kan helpen en heeft jouw vertrouwen'? Ook Lam (2016) stelt dat spanningen af kunnen nemen wanneer je als mens in de nabijheid bent van een vertrouwd persoon. In Lams boek komt vertrouwen op verschillende plekken terug als de basis van het contact en de steun die daaruit voortvloeit.

4.12 Zekerheid

Zekerheid wordt vier keer benadrukt in de interviews (I2F40, I8F5). Ten eerste, in de context dat een jongere iets zoekt op internet, zodat zaken zwart op wit staan. Ten tweede, als de zekerheid dat een professional verstand van zaken heeft (I2F40). Ten derde, door zekerheid te geven, verloopt de hulp volgens de geïnterviewde soepeler en sneller (I2F40). Ten vierde en laatste, als de zekerheid die ontstaat wanneer een jongere iemand kent die dat kan bieden (I8F5).

4.13 Sociale veiligheid

Veiligheid wordt door één jongere aangehaald in de interviews (I4F24). Met veiligheid doelt de jongere op de sociale veilige omgeving van vrienden. Sociale veiligheid gaat over je veilig voelen met een ander of in een groep (KansPlus, 2017). Vrienden vertellen immers niet zomaar iets door (I4F10, I4F24). Van Dam (2016) benadrukt dat diegene die wordt ingeschakeld voor mentale ondersteuning ook zorgvuldig dient om te gaan met gevoelige informatie die hij of zij te horen krijgt.

4.14 Wie kiest de jongere uit zijn netwerk?

Tijdens het interview is een extra vraag gesteld aan de jongeren: zij zijn gevraagd om een top drie samen te stellen van mensen aan wie ze hulp zouden vragen bij problemen. Deze vraag is gesteld met behulp van het jongeren-ecogram (Scheffers, 2015, p. 275) waarbij de volgende leefgebieden aan bod zijn gekomen: familie, professionals, burens, schoolvrienden, sportvrienden, werk en social media.

Alle respondenten hebben het leefgebied van de familie in de top drie gezet. Vijf jongeren hebben familie als derde keus aangemerkt. Schoolvrienden zijn ook elf keer vertegenwoordigd in de top drie, waarbij negen jongeren deze als eerste of tweede keus opgeven.

De professional wordt één keer als eerste keus genoemd en zes keer als tweede of derde keus. Social media staat drie keer op de eerste plek, en is niet als tweede of derde keus aangemerkt.

Jongeren kunnen hun mening beter vormen als ze eerst even hebben nagedacht (Delfos M. , 2009). Daarom heeft dit onderzoek ook een controlevraag opgenomen: de jongeren konden aan het einde van het interview nog een keer aangeven wie ze als eerste zouden inzetten wanneer er problemen optreden. Negen van de elf jongeren hebben dat daadwerkelijk gedaan. Van deze negen jongeren hebben drie respondenten hun eerste keuze gewijzigd: twee jongeren zijn overgestapt van familie naar schoolvrienden en één jongere is van internet overgegaan op familie. Zes respondenten zijn bij hun eerste keus gebleven.

Opvallend is dat meer dan de helft van de respondenten bij de controlevraag voor schoolvrienden hebben gekozen. Dit strookt met het beeld dat jongeren zich eerder laten beïnvloeden door hun peergroup, oftewel referentiegroep, dan door advies van een volwassene (Delfos M. , 2009). Verder hebben drie respondenten voor familie gekozen en één jongere is gebleven bij zijn keuze voor het internet, omdat je daar gemakkelijk in contact kunt komen met mensen (I2F3) en er gerichte vragen kunt stellen (I2F2). Bij de controlevraag heeft geen van de jongeren de professional als eerste genoemd.

<i>Jongeren-ecogram</i>				
	<i>Keus 1</i>	<i>Keus 2</i>	<i>Keus 3</i>	<i>Controle vraag</i>
<i>Familie</i>	3	4	6	5
<i>Straat en woonomgeving</i>		1	2	
<i>Professionals,</i>	1	6	4	
<i>School (vrienden)</i>	4	7	2	2
<i>Sport (vrienden)</i>			2	1
<i>Stage/werk</i>				
<i>Internet</i>	3			1

Figuur e: Systematische weergave keuze jongeren-ecogram

Samenvatting

Op de eerste vraag, 'Wat versta je onder een sociaal netwerk?', zijn de volgende antwoorden gegeven: vrienden, familie, kennissen, netwerken en sociale media. De voordelen worden samengevat aan de hand van het jongeren-ecogram: familie, burens, professionals, vrienden (school, sport), internet, stage of bijbaan.

De voordelen om familieleden in te zetten zijn: familie kent mij het beste, ik vertrouw ze, met mijn familie heb ik een emotionele band, mijn familie heeft het beste met mij voor, ze weten hoe het met mij gaat, familie begrijpt mij, familie kan mij helpen, ik voel mij thuis op mijn gemak, met mijn familie heb ik een connectie, familie is er altijd voor mij en is letterlijk dichtbij, ik kan alles zeggen, familie kan informatie en oplossingen geven.

De voordelen om mensen uit de buurt in te zetten zijn: burens kennen elkaar en ze weten van elkaar wie ik ben en hoe ik reageer, burens kunnen mij een luisterend oor bieden, ze zijn vaak ouder en hebben levenservaring, burens hebben een oplettende functie, ze wonen dichtbij en kunnen dienen als tussenpersoon naar mijn ouders.

De voordelen om professionals in te zetten zijn: op professionals kan ik terugvallen, ze willen naar mijn problemen luisteren en ik kan met hen gevoelens en emoties delen, ook al kennen ze mij niet goed, ze zijn wel betrouwbaar. Professionals zijn neutraal, een professional kan een collega vragen om informatie, heeft ervaring met het bespreken van problemen en kunnen die vergelijken met andere situaties. Professionals hebben goede oplossingen, de hulp kan vrijblijvend zijn en een professional bekijkt de situatie van meerdere kanten.

De voordelen om school- en sportvrienden in te zetten zijn: ik heb vertrouwen in mijn leeftijdsgenoten, ze kennen mij en ze weten wat er speelt. Met vrienden doe ik leuke dingen, ze zijn net zo oud, jongeren snappen elkaar en de hulpvraag kan herkenbaar zijn voor andere jongeren, het is prettig en makkelijk om met mijn vrienden te praten, vrienden begrijpen elkaar, ik zie ze vaak en ik kan er snel naar toe. Ook is het makkelijk om te praten tijdens sport.

De voordelen om mensen op je werk of stage in te zetten zijn: problemen op het werk kan ik bespreekbaar maken.

De voordelen van social media zijn: online ben ik anoniem, vragen stellen via internet vind ik minder zeurend en ik kan er gemakkelijk in contact komen met organisaties of mensen. Online heb ik aansluiting met andere jongeren, ik hoef het tegen niemand in real life te zeggen. Internet is een onuitputtelijke bron van informatie, ik kan kijken of een vraag al eerder is gesteld, alle informatie die ik gevonden heb kan opgeslagen worden.

Waarden achter de voordelen: Uit de interviews zijn een drietal waarden gekomen die jongeren toekennen aan de voordelen. Dit zijn de waarden vertrouwen, zekerheid en sociale veiligheid.

5 Nadelen van de inzet van het sociaal netwerk

Deelvraag 3: Wat zijn de nadelen van de inzet van het sociaal netwerk volgens adolescenten die in de hulpverlening hebben gezeten in het jaar 2016?

5.1 Inleiding

Dit hoofdstuk behandelt de nadelen die jongeren ondervinden bij de inzet van hun sociaal netwerk. Voor dit onderzoek zijn elf jongeren geïnterviewd. In de interviews konden de jongeren aangeven welke personen ze in willen zetten uit hun sociaal netwerk. Daarnaast is hen gevraagd de nadelen te benoemen van de keuze voor die persoon. Als laatste dienden de adolescenten de waarde van deze nadelen in kaart te brengen. Dit hoofdstuk neemt een conceptueel model bestaande uit het model van gepland gedrag, het jongeren-ecogram en de functionele kenmerken van het netwerk als leidraad. De jongeren mochten zelf een drietal gebieden uit het jongeren-ecogram kiezen om daarvan de nadelen te benoemen. Dit hoofdstuk bestaat uit de uitwerking van de interviews onderbouwd met de theorie van Lam (2016), Van Dam & Verhulst (2016) en Hoort en van Keulen (2015). Het beschrijft wat de voor- en nadelen van de adolescenten zijn, waarna dit met de literatuur wordt aangevuld.

5.2 Praktijkdeel

Attitude jongeren

5.3 Nadelen van het inzetten van de familie volgens adolescenten en de literatuur.

Behoeftte aan sociale zekerheid: ‘De behoefte aan sociale zekerheid is de mate waarin netwerkliden via afspraken en regelingen zekerheid bieden aan jongeren, bijvoorbeeld via een arbeidsovereenkomst of het lidmaatschap van een vereniging of kerk’ (Scheffers, 2015, p. 150). De meeste jongeren hebben een bijbaan of zijn lid van een kerk of vereniging, maar zien de behoefte aan sociale zekerheid niet expliciet als nadeel. Alleen vanuit het jongeren-ecogram het onderdeel werk of bijbaan is vanuit een van de interviews, een nadeel genoemd.

Affectieve behoefte: In dit gedeelte worden de nadelen van de behoefte aan emotionele steun van familie uitgewerkt. Zes jongeren antwoorden met een nadeel (I3F45, I5F4, I6F10, I11F67, I10F7, I7F41). Een van de jongeren vertelt dat familie en vrienden altijd een oordeel hebben (I3F6,45). Drie van de respondenten geven aan dat het moeilijk kan zijn om met persoonlijke problemen naar ouders toe te gaan. Een jongere vertelt: ‘Als je ergens mee zit, kan het moeilijk zijn om daarmee naar je ouders te gaan’ (I5F5). Twee andere jongeren geven te kennen bang te zijn dat hun ouders boos op hen worden en willen daarom hun ouders niet met problemen opzadelen (I6F10). Eén jongere zegt: ‘Je vindt je familie belangrijk, dus dan wil je die niet als eerste daarmee bemoeilijken’ (I10F7). Lam (2016) noemt dit loyaliteit naar de ouders: sommige jongeren willen niet met hun problemen te koop lopen. Jongeren kunnen zich hiervoor schamen en vinden het niet fijn om problemen aan hun ouders te vertellen: ‘Hun loyaliteit aan hun ouders is sterk’ (Lam, 2016, p. 108). Een ander nadeel, dat door drie jongeren wordt benoemd en tevens aansluit op de loyaliteit naar de ouders, is dat de familie emotioneel gezien te dichtbij staat (I3F37, I11F67, I7F39). Een jongere vertelt: ‘Je gaat niet alles delen, omdat ze te dichtbij staan, dingen die je deelt kunnen ook pijn doen’ (I7F39). Lam (2016) bevestigt dat het bespreken van problemen met familie (broer of zus) te dichtbij kan komen.

Behoeftte aan aansluiting: Drie jongeren hebben geantwoord met een nadeel (I10F12, I4F9, 9F29). Een van de geïnterviewden vertelt dat het gemakkelijker is om met vrienden te praten dan met iemand uit je familie (I4F9). Delfos (2007) geeft aan dat in de relatie met vrienden de waarden vertrouwelijkheid, trouw en jezelf kunnen zijn centraal staan. Een andere jongere bevestigt dit en geeft aan dat oudere mensen anders tegen het probleem aankijken. Eén jongere vertelt dat veel kinderen het lastig vinden om met hun ouders te praten (I10F12).

Praktische behoefte: Zeven jongeren benoemen de praktische nadelen van het inzetten van iemand uit de familie (I2F45, I11F69, I7F41, I1F26, I3F44, I8F36, I4F30). Vier jongeren vinden het een nadeel dat de familie op hen gaat letten. De familie kan dan vragen gaan stellen als: 'Is het al gelukt?'. Het stellen van vragen kan irritant, drammerig en bemoeizuchtig overkomen (I11F69, I2F45, I2F44, I4F28,30). Een ander nadeel betreft de angst dat informatie wordt doorvertelt, bijvoorbeeld door een zusje of broertje (I1F26). Tenslotte kunnen mensen elkaar op de tenen trappen en problemen uit het verleden opnieuw naar boven halen (I3F43,44,46,66).

Informatie en Informatie en advies: Vier jongeren geven aan nadelen te ondervinden van de informatie en advies die familie kan bieden. Twee van de respondenten vertellen dat de familie niet altijd kan weten waar het over gaat. Voor de familie kunnen veel problemen dus nieuw zijn (I2F46, I432). Lam (2016) geeft verder aan dat de familie niet altijd alle kennis in huis heeft: 'Het kan zijn dat ouders niet over voldoende hulpbronnen beschikken om steun aan hun kind te bieden' (Lam, 2016, 115). Als voorbeeld vertelt een van de jongeren: 'Als ik tegen mijn ouders zeg: 'Ja, ik word gepest' dan zouden zij ook zeggen: 'Zeg het tegen je mentor' (I8F36). Hierin speelt handelingsverlegenheid mee bij familieleden (Lam, 2016).

5.4 Nadelen van het inzetten van de straat en woonomgeving volgens adolescenten en de literatuur.

Affectieve behoefte: Eén jongere geeft als nadeel dat jongeren hun burens meestal niet kennen (IFF15). Lam (2016) stelt dat enkel het verkeren in het gezelschap van anderen nog niet betekent dat er ook daadwerkelijk steun wordt verleend. Twee van de respondenten vinden het niet fijn om persoonlijke dingen te delen met hun burens, omdat ze bang zijn dat burens dan anders over hen gaan denken (I10F19, I11F35). Twee andere jongeren zijn bang dat hun burens steeds meer op hen zullen gaan letten wanneer zij zien hoe het met hen gaat (I11F36). Een jongere daarover: 'Ik ben bang dat ze dan op je af stappen van: 'Hoe gaat het nu?'' (I11F35, I11F37). Een andere respondent geeft juist aan dat burens emotioneel gezien te dichtbij staan (I11F33).

Behoeft aan aansluiting: Eén van de jongeren is van mening dat je als jongere wel contact hebt met je burens, maar dat dit contact niet hetzelfde is als dat met vrienden. Met vrienden gaan jongeren immers ook leuke dingen doen, terwijl ze dat met burens minder snel zouden doen (I11F55,56).

Praktische behoefte: Vier van de respondenten stellen dat het delen van persoonlijke onderwerpen met burens niet veilig is (I8F12,13,14, I10F17, I7F33,34, 38). Deze jongeren zijn bang dat burens hierover gaan praten. Een jongere zegt: 'Er kan van alles gebeuren met de informatie die je geeft' (I8F12). De waarde die daarachter zit, is wantrouwen (I8F14). Een ander nadeel, dat door twee respondenten wordt erkend, is het feit dat burens te dichtbij wonen.

Informatie en advies: Jongeren hebben geen nadelen benoemd met betrekking tot de informatie en het advies van burens richting jongeren.

5.5 Nadelen van het inzetten van professionals volgens adolescenten en de literatuur.

Affectieve behoefte: Vier jongeren geven aan nadelen te ondervinden (I2F32, I2F36, I1F18, I5F13). Drie jongeren benoemen nadelen die te maken hebben met een relatie die nog niet aanwezig is. Een jongere zegt: 'Die hulpverleners kennen je eigenlijk helemaal niet' (I5F13). Een andere geïnterviewde vertelt dat de klik met de hulpverlener er niet kan zijn en dat je hem of haar eerst moet kunnen vertrouwen (I2F32, I2F36) (Lam, 2016, p. 79). Lam (2016) bevestigt dat jongeren tijd nodig hebben om open te kunnen staan voor de hulp die een sociaal werker aanbiedt. Een directe benadering zonder vertrouwensband kan daarom negatief uitpakken (Dam & Verhulst, 2016, p. 109). Het investeren in de relatie en het tonen van empathie kost tijd en inspanning (Lam, 2016, p. 112). Een ander nadeel

volgens Lam (2016) is dat veel jongeren moe worden van alle gesprekken met sociaal werkers. Ook stelt ze (2016) dat de hulp van bereidwillige hulpverleners niet altijd wordt aanvaard. 'Loyaliteitsgevoelens, overlevingsmechanismen zoals ontkenning en antipathie tegen hulpverlening kunnen kinderen weerhouden om hulp te accepteren' (Lam, 2016, p. 82).

Behoeftte aan aansluiting: Een drietal jongeren geeft aan nadelen te ondervinden. De drempel om hulp te vragen kan groot zijn: jongeren komen bij een onbekende terecht, waarmee de veiligheid even wegvalt (I2F40). Van Dam & Verhulst (2016) stellen dat sociale relaties jongeren een gevoel van veiligheid bieden. Een ander nadeel is dat jongeren andere ideeën hebben dan de hulpverlener (I2F33). Een van de geïnterviewden vertelt dat het een nadeel kan zijn als de hulpverlener uit hetzelfde dorp komt (I3F16). Het laatste nadeel, dat door één jongere wordt benoemd, is dat het praten met leeftijdsgenoten gemakkelijker is (I4F9).

Praktische behoefte: Acht jongeren zien praktische nadelen in het inzetten van professionals. Deze nadelen hebben betrekking op de bereikbaarheid, het maken van een afspraak, de fietsafstand en de tijd die ervoor vrij moet worden gemaakt (I2F34, I4F37, I4F38, I9F11, I7F48, I11F63). Eén van de jongeren geeft aan dat het aan de aard van het probleem ligt of er al dan niet hulp wordt gezocht bij een professional (I3F47,65). Een ander nadeel, dat door één jongere wordt benoemd, is dat sociaal werkers meerdere mensen tegelijkertijd helpen (I2F20). Een volgende respondent vertelt dat sociaal werkers meteen actie willen ondernemen, terwijl de jongere dat zelf nog niet nodig vindt (I6F13, I6F14). Van Dam & Verhulst (2016) benadrukken dat het gezamenlijk zoeken met jongeren naar oplossingen centraal moet staan in de geboden hulp: 'Sociaal werkers willen een dilemma vaak zo snel mogelijk uit de weg halen: het knaagt en zeurt' (Dam & Verhulst, 2016, p. 30).

Informatie en advies: Jongeren hebben geen nadelen genoemd die te maken hebben met de informatie en het advies gegeven door professionals.

5.6 Nadelen van het inzetten van school (vrienden) volgens adolescenten en de literatuur.

Affectieve behoefte: Drie jongeren antwoorden negatief (I3F7, I9F22, I7F19,50). Jongeren voeren verschillende redenen aan waarom het zoeken van emotionele steun van mensen op school (vrienden) nadelig kan zijn. Ten eerste, zoals door één respondent wordt verwoord, omdat vrienden altijd hun oordeel klaar hebben (I3F7). Ten tweede omdat jongeren zich kwetsbaar opstellen (I3F13). Ten derde, met betrekking tot de mentor op school, omdat de band met hem of haar nooit hecht wordt, aangezien een mentor meestal maar één jaar aan een klas verbonden is (I9F22). Ten vierde omdat jongeren hun gevoel vaak niet kwijt kunnen bij vrienden op school (I7F19), aangezien het dan emotioneel te dichtbij komt (I7F50).

Behoeftte aan aansluiting: In deze paragraaf worden de nadelen van de behoefte aan aansluiting uitgewerkt die school (vrienden) kunnen bieden. Een vijftal jongeren ervaart nadelen (I1F13, I8F8, I3F16, I1F28, I4F13). Het eerste nadeel laat zien dat jongeren hun schoolvrienden niet altijd vertrouwen (I1F13). Eén andere geïnterviewde is bang dat vrienden denken dat hij of zij zich aanstelt (I8F8). Eén andere jongere geeft aan gepest te zijn, omdat hij aan vrienden vertelde wat hem bezighoudt (I1F28). Volgens Frydenburg houdt het gebruikmaken van sociale steun niet alleen sterk verband met vertrouwen, maar juist ook met wantrouwen. Ze doelt daarmee op twee dingen: 'Hoe het vertrouwen zich heeft ontwikkeld en hoe het verloren is gegaan' (Lam, 2016, p. 109). Vertrouwen is voor jongeren belangrijk om hun verhaal te doen. Eén andere jongere vertelt dat schoolvrienden eerder aan de kant van de jongere gaan staan en niet onpartijdig blijven (I4F13). Als laatste nadeel geeft één van de respondenten aan niets met het dorp te hebben en geen aansluiting te vinden (I3F16).

Praktische behoefte: Zeven jongeren benoemen praktische nadelen (I4F25, I3F29, I8F33,35, I9F20,21, I5F8, I6F6). Vijf jongeren vinden het een nadeel dat de informatie die ze delen met vrienden, docenten

en mentoren op school en aan ouders doorverteld kan worden (I3F29, 1F6, I8F33,35, I5F8, I6F6). Eén jongere vertelt: 'Ik denk ook dat docenten je ouders snel inlichten, dat is toch privé' (I8F33). Als er informatie door wordt verteld, kan het tegen jongeren gebruikt worden (I5F8). Ook Lam (2016) schrijft in haar boek over een aantal negatieve ervaringen met mentoren. Eén daarvan is die van Janine met haar mentor. Haar mentor ontzag haar steeds meer, wat ervoor zorgde dat ze de mentor op afstand hield en geen persoonlijke vragen meer aan de mentor stelde (Lam, 2016, p. 108). Een ander nadeel, dat door een van de jongeren wordt aangehaald, betreft het gegeven dat een mentor meestal maar één jaar mentor is. Daarom wordt de band met de mentor niet zo hecht (I9F22).

Informatie en advies: Eén jongere geeft aan nadelen te ondervinden. Het eerste nadeel is dat schoolvrienden tips kunnen geven die verkeerd kunnen uitpakken (I4F6,15). Een ander nadeel is dat schoolvrienden niet professioneel zijn. Vrienden kiezen een kant en kunnen dingen zeggen als: 'Wat een klotevader'. Een sociaal werker blijft daarentegen neutraal (I4F12,14). Het laatste nadeel komt van dezelfde respondent. Hij vertelt dat een schoolvriend je niet snel zou doorsturen naar een sociaal werker. Vrienden zeggen in het algemeen: 'Ah, komt wel goed' (I4F27).

5.7 Nadelen van het inzetten van sport (vrienden) volgens adolescenten en de literatuur.

Affectieve behoefte: Een drietal jongeren ziet hierin nadelen (I11F50, I6F16, I7F24). Het eerste nadeel, dat door twee respondenten wordt aangehaald, is dat je op sport niet iedereen goed kent en daarom niet alles deelt (I11F50,52). Een andere jongere geeft aan dat je dikwijls niet je gevoel deelt met sportvrienden (I7F19, I6F16). Het delen van gevoel is volgens één van de jongeren 'awkward' (I7F27). Het laatste nadeel heeft te maken met betrouwbaarheid. Een jongere vertelt: 'Ik weet niet of de jongeren met wie ik sport 100% betrouwbaar zijn (I6F18,19). Lam (2016) bevestigt de stelling dat het verkeren in gezelschap niet per se steun oplevert.

Behoeft aan aansluiting: Eén van de jongeren spreekt over nadelen. Volgens een van de respondenten is er tijdens het sporten minder aansluiting bij andere jongeren: 'in de sportwereld gaat het alleen maar over sport' (I7F13,14). Daarnaast verschilt het per persoon waarover wordt gepraat tijdens het sporten (I7F15). Een ander nadeel is dat andere jongeren niet altijd geïnteresseerd zijn in de problemen van andere jongeren (I7F20). Eén van de geïnterviewden zegt: '80% van de mensen interesseert het gewoon niet' (I7F20). Het laatste nadeel wordt gedeeld door dezelfde respondent. Deze vertelt dat het gewoon raar is om over persoonlijke zaken te praten met (sport)vrienden (I7F26). Ook Lam (2016) bevestigt dat jongeren een steungever selecteren op basis van de rol die iemand speelt in zijn of haar leven en met aandacht voor het onderwerp waarover ze willen praten.

Praktische behoefte: Twee jongeren zien de praktische nadelen in van het inzetten van sportvrienden. Het eerste nadeel heeft te maken met het voetbalteam waar een jongere in kan zitten. Eén van de geïnterviewden geeft aan dat je meestal maar een jaar in hetzelfde team zit: 'Je ziet andere jongeren dan maar kort' (I9F31). Een ander praktisch nadeel is dat een jongere niet snel naar een sportvriend toegaat en ook niet altijd naar diegene toe kan. Eén jongere vertelt: 'Meestal heb je maar één keer in de week training' (I9F34).

Informatie en advies: Eén jongere geeft aan daarin een nadeel te zien. De informatie en het advies van jongeren richting andere jongeren is niet altijd nuttig. Eén jongere vertelt: 'Ik krijg niet altijd het antwoord dat ik zoek' (I7F25).

5.8 Nadelen van het inzetten van stage/werk volgens adolescenten en de literatuur

Behoeftte aan sociale zekerheid: Eén respondent geeft als nadeel dat je als jongere ontslagen kan worden als je je verhaal vertelt, bijvoorbeeld in het geval van een drugsverslaving (I10F22,25). Op deze manier verliest een jongere zijn inkomenszekerheid.

Affectieve behoefte: Drie jongeren antwoorden negatief. Eén van hen vertelt dat hij zijn probleem wel kan vertellen, maar dat er verder niets mee gedaan wordt (I8F17). De Australische psycholoog Frydenberg, die onderzoek heeft gedaan naar de manier hoe jongeren omgaan met moeilijke gebeurtenissen, bevestigt dat adolescenten soms weinig potentiële steun benutten, omdat ze verwachten niet te worden begrepen door de steungever (Lam, 2016, p. 109). Een andere geïnterviewde zegt dat zijn baas dan wel begrip moet hebben als hij zijn problemen deelt (I10F23). Een volgend nadeel is dat de informatie die een jongere deelt ook tegen hem of haar gebruikt kan worden. Een jongen zegt: 'Als het een keer niet goed gaat, gaan ze het gelijk terugkoppelen op dat probleem' (I11F10). Het gevolg kan dan zijn dat een jongere weinig meer durft. Een jongere vertelt dat het met je gevoel te maken heeft: 'je zelfzekerheid kan worden aangetast' (I10F28,29).

Behoeftte aan aansluiting: Een van de jongeren geeft als nadeel dat de mensen op het werk niet over problemen mee kunnen praten en dat ze het niet snappen (I1F10,11). Er is dus onvoldoende aansluiting met jongeren. Een andere respondent stelt dat je het wel degelijk op je werk kan overleggen, maar dat het van de persoon in kwestie afhangt (I8F18, I11F13). Lam (2016) meent ook dat jongeren bewust op zoek gaan naar personen van wie ze emotionele steun kunnen krijgen. Verder schenken ze ook veel aandacht aan het onderwerp wat ze willen bespreken.

Praktische behoefte: Vier jongeren zien de praktische nadelen van de praktische behoefte. Het eerste nadeel is dat het werk soms letterlijk ver weg is: 'een jongere kan er dus niet even snel naartoe' (I1F9). Het tweede nadeel, dat door twee respondenten wordt aangehaald, gaat over de angst dat persoonlijke informatie wordt doorverteld en dat deze vervolgens rondgaat binnen het bedrijf (I8F27, I11F12). Een andere geïnterviewde is bang voor het verliezen van werk, aangezien er persoonlijke onderwerpen besproken worden (I10F22,25,26). Een voorbeeld uit de praktijk is dat van een jongere die drugs gebruikt en dit deelt op zijn werk (I10F27). Een nadeel dat hieruit voortvloeit is het stempel dat een jongere kan krijgen. Een jongere vertelt: 'Je krijgt sowieso een stempel en dat blijft zitten' (I10F28). Als laatste vertelt één van de jongeren dat een baas op je kan gaan letten en dat deze er ook steeds naar kan vragen. Als het op het werk een keer niet goed gaat, kan de eigenaar dit gelijk terugkoppelen op het probleem (I11F10).

Informatie en advies: Twee jongeren geven aan nadelen te ondervinden. Het eerste nadeel is dat de persoon met wie je de informatie deelt niet altijd verstand heeft van de situatie (I10F24). Een andere geïnterviewde vindt het werk geen geschikte plek om persoonlijke vragen te stellen (I8F24,25,26). Een jongere verklaart dat hij de volgende vraag niet op zijn werk zou stellen: 'Ik word gepest, wat kan ik nu doen?' (I8F25).

5.9 Nadelen van het inzetten van online contacten volgens adolescenten en de literatuur.

Affectieve behoefte: Een van de jongeren ervaart nadelen als het aankomt op de emotionele steun die het internet kan bieden. Jongeren kunnen op internet wel hun verhaal kwijt, maar kunnen de ander niet in real-life zien. Bovendien kan een jongere die chat niet aan de ander laten zien hoe hij of zij zich voelt (I11F22). Een jongere geeft aan: 'Je kan wel chatten, maar dan praat je er toch niet over' (I11F22). Het typen over problemen helpt volgens deze jongere niet om emoties kwijt te kunnen (I11F21). Een ander nadeel dat de geïnterviewde benoemt, is de angst die het internet op kan roepen. Als een

jongere bijvoorbeeld een vraag stelt en de ander geeft daar vervolgens veel verschillende antwoorden op, dan kan dat voor verwarring en angst zorgen (I11F24,25).

Behoeftte aan aansluiting: Een geïnterviewde vindt het een nadeel dat je via internet je verhaal tegen niemand echt kan vertellen. Het gevolg is dan dat een jongere met het probleem blijft zitten (I11F19)

Praktische behoefte: Drie jongeren zien de praktische nadelen in van het internet. Een ander nadeel is dat wanneer het internet wegvalt, je als jongere geen informatie meer op kan zoeken (I2F18, I1F26). Het laatste nadeel heeft te maken met privacy. Aangezien informatie op het internet, vooral via social media, zich snel verspreidt, is het niet zo slim om problemen op die manier te delen. Een jongere zegt daarover: 'Als je iets op social media zet, dan is dat in een paar seconden over de hele wereld te zien' (I10F32,33).

Informatie en advies: Drie jongeren beschrijven hiervan de nadelen. Het eerste nadeel is de onduidelijkheid en de hoeveelheid informatie op het internet. Hierbij valt te denken aan het moeilijke taalgebruik (I2F17, I7F11,12). Daarnaast is niet alles te vinden en is de informatie die gevonden wordt ook niet altijd betrouwbaar (I2F15, I11F25,26). Het vergt extra onderzoek om te controleren of de informatie ook daadwerkelijk juist is (I2F19). Eén jongere daarover: 'Als je een vraag stelt en je krijgt heel veel verschillende antwoorden, dan kun je daar bang van worden. (I11F23,34).

Waarden achter de nadelen

In deze paragraaf worden de waarden beschreven die worden toegekend aan de nadelen die jongeren in de interviews benoemd hebben. Uit de analyse zijn een drietal belangrijke waarden gekomen die hieronder worden beschreven.

5.10 Vertrouwen

Vertrouwen is de belangrijkste waarde die door jongeren wordt genoemd als het gaat om het delen van informatie met andere mensen. Tijdens de interviews hebben zes jongeren in totaal twaalf keer deze waarde aangehaald (I1F27, I3F67, I3F15, I4F37, I8F13, I10F18, I11F38). Een aantal citaten van jongeren ter verduidelijking: 'Als ik iemand niet kan vertrouwen, dan vertel ik ook niets', 'Je kunt maar weinig mensen vertrouwen', 'Uit ervaring weet ik dat je maar weinig mensen kan vertrouwen' (I1F27, I3F27). Een van de jongeren vertelt dat je niet meer snel iets aan een ander vertelt wanneer het vertrouwen weg is. Deze respondent zegt: 'Je hebt het verpest, dus dan ben ik er ook klaar mee' (I8F14). 'Steun bieden en vertrouwen geven zijn nauw met elkaar verbonden' (Lam, 2016, p. 109). Aangezien jongeren niet altijd weten of de ander te vertrouwen is, kan er volgens Frydenberg wantrouwen ontstaan. Jongeren van wie het vertrouwen is beschaamd, maken minder gebruik van de steun van mensen in hun netwerk (Lam, 2016, p. 109). Vertrouwen kan dus verloren gaan als gevolg van negatieve ervaringen met het uiten ervan (Lam, 2016, pp. 79,109).

5.11 De waarden 'eer' en 'verantwoordelijkheidsgevoel', 'zekerheid' en 'veiligheid'

De waarden zekerheid, veiligheid, eer en verantwoordelijkheidsgevoel komen aanzienlijk minder vaak terug in de interviews. Eer en verantwoordelijkheidsgevoel worden twee keer genoemd in de interviews (I3F36, I7F40). Uit deze waarde komen schaamte en schuld voort. Jongeren schamen zich bijvoorbeeld om het met hun ouders over problemen te hebben. Daaruit vloeien vervolgens schuldgevoelens voort (I3F36, I7F40). Ook Van Dam & Verhulst (2016) stellen dat schaamte invloed kan hebben op het zoeken naar sociale steun. Dit blijkt uit een onderzoek onder jongeren die met justitie in aanraking zijn gekomen. Het bespreekbaar maken van het gevoel en de negatieve ervaring uit te vragen is de eerste stap om schaamte te overwinnen (Dam & Verhulst, 2016, p. 43), (E. King, 2014). Eerder onderzoek uitgevoerd in Bunschoten-Spakenburg, 'Hulp van de sociale context & de toegankelijkheid van de hulpverlening', laat zien dat schaamte een grote rol speelt in de cultuur van deze gemeente (Hoort, 2015, pp. 24,25). Zekerheid wordt hierin twee keer genoemd (I2F48, I10F28).

Zekerheid betekent hier: zekerheid op goede informatie wat het netwerk kan geven en de zekerheid die een jongere kan verliezen als hij open is over zijn emoties en persoonlijke nood (I2F48,49, I10F28). De waarde sociale veiligheid wordt door één jongere aangehaald in de interviews (I4F40). Met veiligheid doelt deze respondent op de veiligheid die wegvalt als het gesprek wordt aangegaan met een sociaal werker. Een jongere vertelt: 'De veiligheid is in het begin even weg, die veiligheid moet je opbouwen' (I4F40B).

Samenvatting

Deze samenvatting is niet gericht op het beschrijven van de nadelen per functioneel kenmerk, maar juist op de invloed van deze nadelen op de samenstelling van het netwerk. Dat wil zeggen: op familie, burens, professionals, vrienden (school, sport), internet, werk of bijbaan.

De nadelen om familieleden in te zetten zijn: Mijn familie heeft een oordeel, het is moeilijk om naar mijn ouders toe te gaan, ik ben bang dat mijn ouders boos worden, ik wil mijn ouders niet met mijn problemen opzadelen, ik schaam me, het komt me emotioneel te dichtbij, oudere mensen kijken anders tegen mijn problemen aan, mijn familie gaat op me letten, mijn familie kan vragen gaan stellen als: 'Is het al gelukt?', vragenstellen vind ik irritant, ik vind het niet fijn als informatie wordt doorverteld, mijn familie kan elkaar op de tenen trappen, mijn familie weet niet altijd waar het over gaat, mijn problemen zijn nieuw voor mijn familie.

De nadelen om mensen uit de buurt in te zetten zijn: Burens kennen mij niet, ik deel geen persoonlijke dingen met mijn burens, ik ben bang dat burens anders over mij gaan denken, ik ben bang dat burens zien hoe het met mij gaat, burens kunnen op mij gaan letten, mijn burens staan emotioneel en praktisch gezien te dichtbij, ik vind het contact met mijn burens niet hetzelfde als met mijn vrienden, persoonlijke onderwerpen zijn bij burens niet veilig.

De nadelen om professionals in te zetten zijn: Ik heb geen relatie met de sociaal werker, ik kan de klik niet hebben, ik kan een drempel ervaren om hulp te vragen, een hulpverlener is onbekend voor mij, mijn veiligheid valt weg, ik kan andere ideeën hebben dan de sociaal werker, de sociaal werker komt uit hetzelfde dorp, hulpverlener is niet altijd voor mij bereikbaar, de afspraak kan niet op mijn tijd, ik moet een afspraak maken, ik moet er tijd voor vrijmaken, ik moet er naartoe fietsen, ik ben niet de enige die hulp krijgt van de sociaal werker, sociaal werkers ondernemen meteen actie

De nadelen om school en sport vrienden in te zetten zijn: Mijn vrienden hebben een oordeel, ik vind het lastig om mij kwetsbaar op te stellen naar leeftijdsgenoten, de band met mijn mentor wordt nooit hecht, mijn mentor is maar één jaar mijn mentor, mijn voetbalelftal is maar één jaar mijn elftal, Ik kan mijn gevoel niet kwijt bij vrienden, emotioneel staat vrienden te dichtbij, ik ken niet elke vriend goed, ik heb minder aansluiting bij jongeren op sport, jongeren interesseren mijn problemen niet, ik vind het raar om over persoonlijke zaken te praten, ik heb niet altijd het vertrouwen in de ander, vrienden denken dat ik mij aanstel, vrienden zijn partijdig, ik heb geen aansluiting bij het dorp, ik fiets niet snel naar (sport)vriend toe, op sport zie ik de jongeren te kort, advies van jongeren vind ik niet altijd nuttig, mijn informatie kan doorverteld worden, informatie kan tegen mij gebruikt worden, (school) vrienden geven mij slechte tips, tips kunnen verkeerd uitpakken, (school) vrienden zijn niet professioneel, vrienden sturen mij niet snel naar een professional.

De nadelen om mensen op je werk of stage in te zetten zijn: Er wordt niets met mijn verhaal gedaan, mijn baas heeft geen begrip, informatie kan tegen mij gebruikt worden, mijn zelfverzekerdheid op het werk wordt minder, ik heb onvoldoende aansluiting, mijn werk is letterlijk ver weg, ik heb angst dat de informatie wordt doorverteld, ik ben bang mijn baan te verliezen, mijn baas gaat op mij letten, op mijn werk hebben ze geen kennis van de situatie, ik kan ontslagen worden als ik mijn verhaal deel.

De nadelen om mensen op internet of informatie op internet op te zoeken zijn: Internet biedt mij geen emotionele steun, ik kan niet echt mijn verhaal kwijt via de chat, iemand ziet niet hoe ik mij voel, ik krijg verschillende antwoorden, ik vind het verwarrend, ik blijf zelf met het probleem zitten, ik vind de informatie onduidelijk en te veel, de informatie vind ik niet altijd betrouwbaar, het internet kan uitvallen, ik ben niet anoniem online.

Waarden achter de nadelen

Uit de interviews zijn een vijftal waarden gekomen die jongeren toekennen aan de nadelen. Deze waarden zijn: vertrouwen, eer, verantwoordelijkheidsgevoel, zekerheid en sociale veiligheid.

6 Hulpmiddel voor hulpverleners

Deelvraag 4: Welk hulpmiddel, gebaseerd op de voor- en nadelen van de inzet van het sociaal netwerk, sluit aan op adolescenten?

6.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bestaat uit twee delen. In het eerste deel wordt een theoretisch kader geschetst over communiceren met jongeren en de manier waarop je jongeren bereikt. Daarnaast wordt vanuit de theorie aangegeven welke hulpmiddelen bekend zijn om voor- en nadelen van een actie aan jongeren te laten zien. Het tweede deel vat samen welk hulpmiddel uit de praktijk, volgens de jongeren bij hen past om tot een keus te komen om hun sociaal netwerk al dan niet in te zetten. In dit praktijkgedeelte wordt ook de data uit de focusgroep van de experts beschreven.

6.2 Hoe communiceer je met jongeren?

Houding luisteraar

Goede communicatie met jongeren begint bij de houding van de luisteraar. Een goed gesprek houdt in dat er belangstelling, respect, bescheidenheid en warmte is vanuit de volwassene. Jongeren hebben een mening en het is mooi om voor die mening open te staan (Delfos M. , 2009, p. 224). In het contact met pubers staat gelijkwaardigheid centraal. Uit deze houding komt voort dat je in gesprek met pubers meer doorvraagt over een bepaalde praktische situatie. Het is belangrijk om te weten wat de jongere denkt en voelt. De socratische manier van vragen stellen sluit goed op jongeren aan. Een socratisch gesprek is een gesprek over opvattingen, gedachtes en gevoelens. Door deze manier van vragen stellen wordt het denkproces van jongeren op gang gezet en komen ze met eigen argumenten. Wanneer argumenten door jongeren zelf bedacht worden zijn argumenten vele malen effectiever (Delfos M. , 2009). Als jongeren zich veilig voelen in een gesprek zullen ze opener zijn. Als jongeren hun mening geven is het belangrijk dat volwassenen luisteren zonder hen te onderbreken. Dit is omdat het denkproces van de jongere stopt bij het aanhoren van de mening van een ander (Delfos M. , 2009).

Metacommunicatie in gesprek met jongeren

Metacommunicatie is spreken over communicatie (Delfos M. , 2009, p. 130). Ook jongeren leren in de adolescentiefase om te denken over hun denken (Heuves, 2008, p. 21). Aangezien gesprekken met jongeren stroef kunnen verlopen, kan metacommunicatie als hulpmiddel ingezet worden om bewust aandacht te creëren voor de communicatie. Delfos (2009) heeft hiervoor een aantal voorwaarden opgesteld:

1. De jongere heeft een duidelijk doel nodig in het gesprek.
2. De jongere mag in het gesprek zwijgen. Het stilzijn van jongeren in een gesprek is een noodzakelijk onderdeel van het gesprek. Jongeren hebben tijd nodig om alles te laten bezinken, in de stilte hebben de hersens de ruimte om het gesprek te verwerken.
3. Als volwassene is het belangrijk om te benoemen wat je voelt, het benoemen van emoties kan voor openheid zorgen in het gesprek.
4. De jongere mag zijn of haar mening geven.

6.3 Hoe bereik je jongeren?

Puberbrein

Nelis (2016) beschrijft in zijn boek: 'Puberbrein binnenstebuiten', dat de ontwikkeling van de hersenen invloed heeft op hoe jongeren te bereiken zijn. Jongeren kijken naar het resultaat op korte termijn, emoties spelen hierbij de overhand. Ze komen niet tot beslissingen gebaseerd op rationele overwegingen en houden zich minder bezig met de vraag of iets wel of niet verstandig is. Het concreet, beknopt en krachtig mogelijk maken van de boodschap helpt om jongeren te bereiken. Nelis (2016) geeft aan dat de vertegenwoordiging van andere jongeren cruciaal is om de boodschap over te brengen. Zijn boodschap is: 'Gebruik jongeren om jongeren te bereiken'. Een boodschap aan jongeren moet een tweetal factoren bevatten. Ten eerste authenticiteit, dit houdt in dat het 'echt' moet zijn,

het is 'echt' als de boodschap die overgebracht wordt en de vorm met elkaar overeenstemmen. Als tweede is relevantie belangrijk, maar dan wel zoals de jongere het zelf omschrijft. Adolescenten kijken binnen de boodschap welke informatie voor hen relevant is. Nelis (2016) geeft aan dat als jongeren over een boodschap gaan praten, deze boodschap als een lopend vuurtje verspreid zal worden. Als overbrenger van een boodschap moet je, jezelf doorlopend in de belevingswereld van adolescenten verdiepen en interesse tonen. De vraag daarbij is telkens weer: 'Waarom zou deze boodschap voor jongeren relevant zijn?' (Nelis & Sark, 2016, pp. 139-145)

Vorm van de boodschap

Om jongeren te bereiken moet er nagedacht worden over de vorm van de boodschap. Jongeren zijn altijd online en smartphones zijn niet meer weg te denken uit het leven van adolescenten. In de virtuele wereld zijn ontmoetingen steeds belangrijker (Nelis & Sark, 2016, p. 47). Jongeren worden bereikt op internet en social media. Jongeren delen online bijna alles, denk hierbij aan heftige emoties tot en met de meest persoonlijke foto's. Adolescenten geven aan dat leven op social media leuk is: 'Het is creatief, je vrienden zijn online'. 'Je hebt er een plaats om hardop te denken, vreemden te ontmoeten en vriendschappen te verdiepen' (Nelis & Sark, 2016, p. 51). Als je als boodschapper een boodschap over wilt brengen om door te dringen tot de jongerencultuur moet je een buzz creëren via social media. Een buzz is een boodschap waar jongeren over praten en die zij delen via social media. Als er een buzz ontstaat dan wordt de informatie binnen de kortste tijd over social media verspreid (Nelis & Sark, 2016, pp. 138-140). Als 'secundaire doelgroep' kunnen school, ouders en sportverenigingen gebruikt worden om een boodschap over te brengen (Nelis & Sark, 2016, pp. 140-142). Jongeren worden ook bereikt door het inzetten van rolmodellen. Rolmodellen kunnen het goede voorbeeld laten zien, denk hierbij aan een sporter of een bekende Nederlander (NIX 18 Voorbeelden, (n.d.)).

Welke hulpmiddelen zijn in de literatuur bekend die voor- en nadelen aan jongeren laten zien?

De onderzochte hulpmiddelen kunnen worden ingedeeld op micro-, meso- en macroniveau. Microniveau houdt in dat het hulpmiddel direct één-op-één bij een jongere ingezet kan worden. Op mesoniveau kan het hulpmiddel organisatiebreed ingezet worden. Op macroniveau gaat het om een hulpmiddel dat ingezet wordt op overheidsniveau.

6.4 Microniveau

voordelen inzetten netwerk	voordelen van niet inzetten netwerk
nadelen inzetten netwerk	nadelen van niet inzetten netwerk

Voor- en nadelenbalans uit de motiverende gespreksvoering:

Motiverende gespreksvoering is een gespreksmethodiek die mensen helpt om de problemen die men heeft in te laten zien en vandaaruit te motiveren voor verandering (Miller & Rollnick, 2014, pp. 19-25). De motiverende gespreksvoering beschrijft een voor- en nadelen balans. Een gebruikelijke manier van werken in de motiverende gespreksvoering is om consequent voor- en nadelen te bekijken. Binnen dit hulpmiddel wordt gewerkt met een eenvoudige- en een ingewikkelde vorm. De eenvoudige vorm is

Figuur f: Voor- en nadelen balans (Miller & Rollnick, 2014).

alleen de voor- en nadelen van een bepaalde keuze. De ingewikkeldere vorm beschrijft de voor- en nadelen van de inzet van het sociaal netwerk en de voor- en nadelen van het niet inzetten van het sociaal netwerk, zie figuur f. De motiverende gespreksvoering zegt dat de sociaal werker de jongere niet moet aanmoedigen om een beslissing voor of tegen te maken. De keuze moet aan de jongere blijven. Als sociaal werker kan je de jongere helpen om tot een beslissing te komen, maar de jongere

moet zelf beslissen. Jongeren komen niet altijd direct tot een beslissing en hebben de tijd nodig om de keuze nog eens te overdenken. Het kan zijn dat een jongere niet tot een keuze komt omdat hij er bijvoorbeeld nog niet aan toe is en meer tijd, informatie of gesprekken nodig heeft. Bij het uitvoeren van de voor- en nadelen balans zet de motiverende gespreksvoering het neutraal counsellor centraal. Dit houdt in dat de sociaal werker de jongere helpt om een beslissing te nemen, zonder dat de sociaal werker invloed uitoefent in de beslissingsrichting. Het neutraal counsellor oefent geen invloed uit op de richting van een beslissing, maar op het nemen van een beslissing. De jongere bepaalt wat hij besluit (Miller & Rollnick, 2014, pp. 276-280).

De Beslismatrix: De beslismatrix helpt om een keuze te kunnen maken tussen meerdere alternatieven. De eerste stap is het maken van de tabel. In de eerste kolom staan de twee alternatieven, in dit geval het wel of niet inzetten van het netwerk. De voor- en de nadelen die jongeren benoemen spelen een rol bij het maken van de keuze. De tweede stap is het bepalen van de weegfactor. De weegfactor bepaalt hoe vaak het voordeel of juist het nadeel meetelt. De weegfactor loopt van één tot vijf en kan door de jongeren zelf bepaald worden. De tweede stap is de beoordeling van het al dan niet inzetten van het netwerk en hoe hoog elk voor- of nadeel in deze beslissing meetelt. De derde en laatste stap is de weegfactoren en de scores met elkaar vermenigvuldigen. Het totaal geeft vervolgens aan wat de voorkeur van de jongere is (De Beslismatrix, 2015).

Figuur g: De Beslismatrix

	Voordeel of nadeel 1 inzetten netwerk	Voordeel of nadeel 2 inzetten netwerk	Voordeel of nadeel 3 inzetten netwerk	Voordeel of nadeel 4 inzetten netwerk	Totaal
Weegfactor	3	2	1	3	
Wel inzetten netwerk	1 (1x3=4)	3 (3x2=6)	2 (2x1=2)	3 (3x3=9)	21
Niet inzetten netwerk	5 (5x3=15)	3 (3x2=6)	4 (4x1=4)	5 (5x3=15)	40

6.5 Meso- en macroniveau

NIX18-campagne: De NIX18-campagne is een initiatief van het ministerie van volksgezondheid, Welzijn en Sport en andere partners. Het doel van de NIX18-campagne is de sociale norm 'niet drinken en roken tot 18 jaar' te versterken. De campagne richt zich op de hele maatschappij, maar vooral op jongeren onder de 18 jaar. Een van de middelen die de NIX18-campagne gebruikt, om jongeren de voordelen van het wachten met roken en drinken en de nadelen van het drinken en roken onder de 18 in te laten zien, is het inzetten van voorbeeldfiguren zoals bekende Nederlanders, bekende sporters of vloggers die een dagboek bijhouden op internet in de vorm van filmpjes, (NIX 18 Voorbeelden, (n.d.)), (Vloggers, (n.d.)). Deze voorbeeldfiguren laten hun boodschap horen in een filmpje zodat jongeren weten dat het goed is om 'nee' te zeggen tegen alcohol en roken. Deze campagne filmpjes zijn landelijk verspreid via internet en televisie (NIX18, 2014).

Praktijkdeel: Wat zeggen jongeren en experts over het hulpmiddel dat ingezet kan worden om de voor- en nadelen te laten zien?

De respondenten en de experts hebben in de interviews en de focusgroep meerdere hulpmiddelen benoemd die ingezet kunnen worden om jongeren al dan niet een keuze te laten maken om het netwerk in te zetten. Hieronder wordt per hulpmiddel uitgelegd wat de respondenten en de experts genoemd hebben. De hulpmiddelen die de jongeren en de experts benoemd hebben kunnen evenals de theoretische inzichten worden ingedeeld op micro-, meso- en macroniveau.

6.6 Microniveau

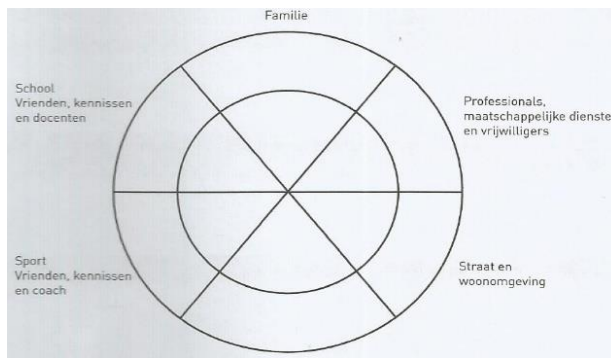
Video: Van de respondenten hebben er acht het idee om een video- of promotiefilmpje te maken waarin de voor- en nadelen worden verteld (I2F62, I4F46, I9F42, I5F18, I10F48, I11F80). Voor de verteller van de boodschap willen zes van de respondenten bekende Youtubers, leeftijdsgenoten, bekende Spakenburgers of voetballers inzetten (I2F64, I2F69, I10F46, I5F18, I11F80, I9F42). De literatuur laat zien dat jongeren bereikt worden door de inzet van rolmodellen, zoals bekende voetballers (NIX 18 Voorbeelden, (n.d.)). Ook Nelis (2016) bevestigt dat de inzet van leeftijdsgenoten werkt om jongeren te bereiken (Nelis & Sark, 2016, pp. 139-145). De reactie van een van de respondenten is: 'Bekende Youtubers worden vaak bekeken, jongeren bouwen sneller een band met hen op omdat ze elke dag naar de filmpjes kijken' (I2F61, I4F46). Een andere respondent vertelt: 'Als de jongere op het filmpje het kan, kan ik het ook' (I2F62). Experts Anne van de Pol en Levi van Dam bevestigen het feit dat vloggers ingezet kunnen worden om de voor- en nadelen van het netwerk te benoemen.

Opschrijven: Een van de respondenten wil het simpel houden en wil de voor- en nadelen opschrijven, want dan kan het vergeleken worden met andere jongeren (I11F74,75,76,77,78). Van de respondenten hebben er twee het idee om de voor- en nadelen op papier te schrijven in de vorm van een verhaaltje, zodat de jongeren zich in kunnen leven (I8F55, I10F40). Een jongere vertelt: 'Het beste is altijd om het gewoon voor je neus te krijgen' (I10F40). Volgens een van de respondenten is het een goed idee om letterlijke citaten te gebruiken die jongeren genoemd hebben als voor- of nadeel (I7F63,64). Als aanvulling heeft een van de jongeren een idee om een boekje te maken, met daarin de stappen die genomen moeten worden om het netwerk in te zetten. De respondent geeft aan dat elke keer als er een stap is uitgewerkt, deze stap uit het boekje gescheurd kan worden (I8F53, I8F56). Als het boekje uit is heeft de jongere het doel gehaald. Als tegenreactie geeft een van respondenten als nadeel aan, dat wanneer je het op papier zet jongeren ook vluchtig over de informatie heen kunnen lezen (I2F67). Als tip geeft een van de jongeren dat de voor- en nadelen die de jongeren benoemd hebben ook uitgeprint kunnen worden en mee naar huis genomen kunnen worden. Het voordeel daarvan is dat het nog een keer gelezen kan worden (I7F54, I7F57).

Gesprek: Van de respondenten willen er vier het gesprek met een jongere aangaan over de inzet van het sociaal netwerk (I1F32, I3F58, I10F42, I7F52)). Een van jongeren vertelt dat je er juist achter komt om het sociaal netwerk al dan niet in te zetten door het gesprek aan te gaan (I3F63, I3F63, I3F58). Een andere geïnterviewde vertelt dat het zou helpen om de routes uit te leggen in het gesprek. De jongere bedoelt de route van het al dan niet inzetten van het sociaal netwerk (I10F42). Het stellen van open vragen staat centraal in het gesprek. Als voorbeeldvraag geeft een van de geïnterviewde aan: 'Weet je wat de voor- en nadelen zijn? Of wat vind je zelf?' (I3F62, I11F79).

Presentatie: Van de respondenten willen er drie jongeren informatie geven doormiddel van een (PowerPoint) presentatie in het gesprek (I1F33, I3F56, I7F56). In deze presentatie worden de voor- en nadelen benoemd (I4F42). Als aanvulling geeft een van de respondenten aan: 'Per stukje zou ik alles gedetailleerd uitleggen' (I4F42). Er kan psycho-educatie toegepast worden om jongeren te informeren over de voor- en nadelen.

Kaart en bord spel: Een van de respondenten wil een kaartspel inzetten waar de voor- en nadelen in terugkomen (I4F45). De respondent wil op elk kaartje een voor- en een nadeel zetten. Het jongeren-ecogram wil de respondent gebruiken als het speelbord, zie *figuur h: jongeren-ecogram*. De kaartjes kunnen op de verschillende sectoren van het sociaal netwerk neergelegd worden (I4F46). Een andere jongere benoemt dat een kaartspel helpt om logisch na te denken (I10F49).

Figuur h: Jongeren-ecogram

Visualiseren: Een van de geïnterviewden wil afbeeldingen gebruiken waar de voor- en nadelen ontstaan, zodat jongeren de afbeeldingen kunnen associëren met hun eigen voor- en nadelen (I3F60, I3F61, I3F62, I7F53).

Quiz: Van de respondenten heeft er één het idee om een quiz met de jongere te houden als de jongere op gesprek is. Aan het einde van de quiz komt er uit welke keuze de jongere het beste kan maken (I3F64).

Vragenlijst: Van de jongeren die geïnterviewd zijn heeft er één het idee om een digitale vragenlijst te maken waar uiteindelijk uitkomt wie van het netwerk het beste ingezet kan worden. De vragenlijst moet samen met de professional ingevuld worden (I3F64).

Statistieken: Een van de respondenten wil de voor- en nadelen weergeven in statistieken. In de statistieken kun je in een oogopslag zien wat de voor- en nadelen zijn. Er moeten aan de staafdiagrammen verschillende kleuren worden weergegeven (I7F57,60,61,62). Dit kan een visualisering zijn van de onderzochte voor- en nadelen.

Ecogram: Een van de geïnterviewden heeft het idee om het jongeren-ecogram uit te printen en vanuit het jongeren-ecogram te kijken bij wie de jongere het beste terecht kan (I11F84,85).

K'NEX netwerk: Expert Levi van Dam wil het sociaal netwerk in kaart brengen doormiddel van K'NEX. Dit maakt het netwerk visueel. Hoe het hulpmiddel er precies uit ziet moet verder uitgedacht worden. De Yucelmethode kan als voorbeeld genomen worden (Yucelmethode, (n.d.)).

'De Yucelmethode spreekt een visuele taal. Het is een taal die zich richt op eenvoud en overzicht. Voor elk probleem kies je een rechthoekig blok en op dat blok schrijf je de naam van het probleem. Je schrijft bijvoorbeeld: 'angst' of 'alcohol' of 'ruzie'. Voor elke steunende factor schrijf je ook de naam ervan, bijvoorbeeld: 'partner', 'collega', 'broer'. Achter zo'n woord gaan natuurlijk allerlei gevoelens en gebeurtenissen schuil. Maar in de opstelling die je bouwt zet je als het ware alleen de samenvattingen, de trefwoorden van je problemen en de ondersteuning die je hebt. De Yucelmethode helpt je zo om op een beeldende wijze overzicht te krijgen over je problemen en je ondersteuning. De methode sluit door haar beeldende karakter bijzonder goed aan bij de tijdgeest. Mensen begrijpen heel snel wat de bedoeling is'. (Yucelmethode, (n.d.)).

3d-printer of 3d-pen: Expert Rick Heek wil een 3D-printer inzetten om het netwerk uit te tekenen, zodra de jongere het netwerk heeft uitgetekend kan het 3D-geprint worden. De jongere kan zijn uitgeprinte netwerk mee naar huis nemen. De jongere heeft en ziet zijn netwerk dan tastbaar waardoor hij er aan herinnerd blijft. In plaats van een 3D-printer kan ook een 3D-pen worden gebruikt. Levi van Dam vult aan dat het een innovatieve manier kan zijn om de Yucelmethode uit te voeren

(Yucelmethode, (n.d.)). Voor de 3D-printer kan een programma ontwikkeld worden, zodat een jongere er samen met de hulpverlener aan kan werken.

Hologram: Anne van de Pol vult aan dat er ook gebruik gemaakt kan worden van de methode van een hologram in glas. Het hologram kan dan het netwerk voorstellen.

Teamspirit: Expert Anne van de Pol wil een moment organiseren dat het hele netwerk van een persoon bij elkaar is om iets te presenteren, denk aan een voorstelling of een activiteit. Het doel is samenwerken en samenzijn, zodat ze met zijn allen trots mogen zijn op het sociaal netwerk. Het voorbeeld wat Anne van de Pol benoemd komt van het tv-programma Cultura The Choir: Boys don't sing. 'Als stoere tiener is zingen het laatste wat je wilt. Laat staan in een jongenskoor. Koordirigent Gareth Malone gaat in de achtjarige realityserie 'The Choir: Boys don't sing' de uitdaging aan en biedt de Lancaster Boy's School zijn diensten aan als muzikspecialist' (Cultura the Choir, (n.d.)). De jongeren worden in dit programma met elkaar verbonden en ervaren hoe het is om met elkaar te kunnen samenwerken en een koor te zijn

Netwerk weegschaal: Expert Rick Heek heeft het idee om een weegschaal te maken waar jongeren hun voor- en nadelen op kunnen wegen. Op deze manier worden de voor- en nadelen gevisualiseerd.

6.7 Mesoniveau

Website/live chat: Twee van de respondenten wil een website maken waar de voor- en nadelen voor de inzet van het sociaal netwerk opstaan (I11F82,83, I9F39). Een van de respondenten heeft het idee om een paar situaties op de website te zetten waar de successen van de inzet van het sociaal netwerk in terugkomen. Dezelfde respondent wil daarnaast een chatfunctie op de website waar de jongeren hun vragen kunnen stellen. (I9F39).

Brochure: Van de geïnterviewde is er één jongere die een folder aan de jongeren mee wil geven waar de voor- en nadelen op vermeld staan, een jongere kan er dan nog eens rustig over nadenken (I7F54,57,58,59).

6.8 Macroniveau

App: Van de geïnterviewden hebben vier respondenten het idee om een app te ontwikkelen (I1F34, I3F63, I8F42, I10F43). Het idee is een app waar de voor- en nadelen van andere jongeren in terugkomen, zodat die vergeleken kunnen worden met de genoemde voor- en nadelen (I1F34-36). De voor- en nadelen worden in afbeeldingen vormgegeven, zodat het gevisualiseerd wordt (I3F63). Een van de respondenten beschrijft uitvoerig hoe de app eruit moet zien. De app moet eruit zien als een poppetje van De Boei, de app is een veilige omgeving, met een eigen account (I8F42). Het poppetje van De Boei geeft de jongere advies over wie je voor welke vraag in kan zetten. Bij dat advies staan ook de voor- en nadelen (I8F40). De app moet elke dag een melding geven of bijvoorbeeld de vraag stellen: 'hoe gaat het vandaag?', 'heb je de vraag al voorgelegd aan je ouders/vrienden/docent?' De app moet ook een notitie of agendaknop hebben, zodat een jongere per dag notities kan maken. Deze notities kunnen gebruikt worden als de jongere een afspraak heeft met een sociaal werker van De Boei (I8F42). 'De app kan gezien worden als een tweede hulp of als digitaal maatje' (I8F43).

Scheurkalenderapp: Expert Rick Heek wil een scheurkalenderapp. Het doel is de jongeren bewust te maken van de voor- en nadelen voor de inzet van het sociaal netwerk. Elke dag is er een voor- en nadeel te zien, zodat jongeren langzaam tot een keus kunnen komen. Expert Anne van de Pol bevestigt het feit dat jongeren gevoelig zijn voor hun telefoon en altijd bereikbaar willen zijn. De app moet ludiek zijn en laten zien hoe het sociaal netwerk ingezet kan worden. Een andere app die expert Rick Heek wilt ontwikkelen is een gezondheidsapp.

Game: Een jongere en de expert Anne van de Pol geven het idee om een game te maken waarin de voor- en nadelen terugkomen. De jongere en de expert weten niet hoe de game eruit moet zien (I2F68).

Billboards: Expert Levi van Dam wil billboards inzetten om het sociaal netwerk te promoten. Deze billboards kunnen geplaatst worden langs de snelweg, op scholen en op andere plekken waar jongeren bij elkaar zijn.

Tv-programma: Expert Levi van Dam wil een Tv-programma opzetten waarin een bekende Nederlander en een jongere op zoek gaan naar iemand uit zijn sociaal netwerk die de jongere kan helpen met de hulpvraag die hij heeft. De bekende Nederlander wordt gekoppeld aan een jongere die zijn netwerk niet in wilt zetten. Denk aan het programma Down met Johnny van Johnny de Mol (Down met Johnny, (n.d.)).

Symbool: 'zet je netwerk in': Experts Rick Heek en Anne van de Pol willen een symbool, wat staat voor de inzet van het sociaal netwerk. Een voorbeeld is een armband dragen waarop staat, 'sterk met een sociaal netwerk'. Een voorbeeld van een campagne is de IkPas actie waarin mensen worden uitgedaagd om één maand geen alcohol te drinken. Voor deze campagne wordt een armband gebruikt met de tekst: 'IkPas' (IkPas, (n.d.)). Een vergelijkbare armband kan gebruikt worden om de inzet van het sociaal netwerk te promoten en te normaliseren.

Netwerkllessen op basisscholen: Expert Levi van Dam wil lessen geven over de inzet van het sociaal netwerk op scholen. Jongeren worden zo geleerd om hun netwerk in te zetten. De thema's kunnen zijn: 'Wie is een steun voor jou?' en 'Wie wil je inzetten en voor welke vraag?'.

Social Media: Expert Levi van Dam wil Instagram inzetten om foto's te delen waar jongeren opstaan met iemand uit het sociaal netwerk die hij gevraagd heeft om hulp. Onder de foto kan een quote worden geplaatst, denk aan de quote: 'mijn oom is belangrijk voor mij'. Op deze foto's kunnen een aantal burgers worden gezet en een aantal bekende Nederlanders afgebeeld worden.

6.9 Samenvatting

Hoe communiceer je met jongeren?

Goede communicatie begint met de juiste houding van de luisteraar. Luisteren naar jongeren is belangrijk waarbij ook ruimte gegeven moet worden voor stiltes zodat de jongere tijd heeft om na te denken over zijn eigen argumenten. Directe communicatie en metacommunicatie spelen een belangrijke rol in het communiceren met jongeren.

Hoe bereik je jongeren?

Gebruik jongeren om jongeren te bereiken door echtheid en een met een relevante boodschap. Deze boodschap kan het best verspreid worden via social media of internet. Een buzz is hierbij een mooi middel om te gebruiken.

Hulpmiddel vanuit de literatuur

De hulpmiddelen kunnen worden opgedeeld op micro-, meso- en macroniveau. In de literatuur zijn een drietal hulpmiddelen bekend die de voor- en nadelen aan jongeren laten zien. De eerste is de voor- en nadelen balans uit de motiverende gespreksvoering, de tweede is de NIX18-campagne en als laatste de Beslismatrix.

Ideeën van jongeren en experts voor een hulpmiddel

De respondenten en de experts hebben in de interviews en de focusgroep vierentwintig hulpmiddelen benoemd. De hulpmiddelen kunnen ingedeeld worden op micro-, meso- en macroniveau. De hulpmiddelen op microniveau zijn: video, gesprek, kaart of bord spel, een ecogram, statistieken, een

vragenlijst, een quiz, plaatjes of presentatie, netwerk weegschaal, teamspirit, hologram, 3d-printer of 3d-pen, K'NEX netwerk. De hulpmiddelen op mesoniveau zijn: een website, live chat of een flyer. Als laatste zijn er acht hulpmiddelen benoemd op macroniveau: dit zijn een app en een game, Instagram, netwerkklassen op basisscholen, symbool: 'zet je netwerk in', tv-programma, billboards.

7 Conclusie, aanbevelingen en discussie

7.1 Conclusie

Dit onderzoek heeft zich gericht op een antwoord op de vraag: *‘Welk hulpmiddel kan ingezet worden om duidelijk te maken wat de voor- en nadelen zijn van de inzet van het eigen sociaal netwerk, om adolescenten uit Bunschoten-Spakenburg een keuze te laten maken om dit netwerk al dan niet in te zetten?’* Om de hoofdvraag te beantwoorden, is kwalitatief onderzoek uitgevoerd door het bestuderen van bestaande literatuur en het houden van interviews met jongeren en experts op het gebied van netwerkversterking.

De resultaten van het literatuuronderzoek in hoofdstuk 3 leveren de conclusie op dat het sociaal netwerk van jongeren bestaat uit mensen om de jongere heen, zoals: familie, vrienden, maatschappelijke instanties, burens en online contacten. Wanneer het netwerk ondersteuning biedt aan jongeren, kan men van sociaal kapitaal spreken.

De adolescentiefase is de fase waarin het kind opgroeit tot een jongvolwassene. Dit betreft de leeftijdscategorie tussen 12 en 25 jaar, waarin de adolescent zich lichamelijk, cognitief en sociaal-emotioneel ontwikkelt. In deze periode is het voorste deel van de hersenen, het cognitieve deel, nog in ontwikkeling. Tegelijkertijd is het uiterlijk aan het veranderen, evenals de sociaal-emotionele ontwikkeling. Vaardigheden zoals abstract denken, plannen en organiseren zijn in deze periode volop in ontwikkeling en kunnen groeien door interactie met de samenleving. Wanneer een sociaal werker het gesprek met een jongere aan wil gaan, begint dat met een juiste houding. In de communicatie met jongeren dient rekening gehouden te worden met zowel directe als metacommunicatie. Jongeren worden bereikt door de boodschap echt en relevant voor hen te maken. Om een boodschap te verspreiden, kunnen het beste social media en internet worden gebruikt. Daarnaast is het belangrijk om jongeren zelf in te zetten om andere jongeren te bereiken. Een *buzz* creëren is een mooi middel om snel bekendheid te krijgen onder adolescenten.

In hoofdstuk 4 zijn de belangrijkste voordelen om het netwerk in te zetten volgens jongeren: de **familie**, die als voordeel heeft dat ze te vertrouwen is en dat ze de jongere kent. **Burens** wonen dichtbij en weten wie de jongere is. Op **professionals** kan een jongere terugvallen bij problemen: zij kunnen goed luisteren en hebben ervaring met het oplossen van problemen. In **school- en sportvrienden** heeft een jongere vertrouwen: ze kennen hem of haar en ze snappen elkaar. Bij een **bijbaan** kan een jongere vooral werkproblemen bespreekbaar maken. Op **social media** is iemand anoniem en kan hij of zij onuitputtelijk vragen stellen zonder dat het zeurend overkomt. Ten grondslag aan deze voordelen liggen de waarden: vertrouwen, zekerheid en veiligheid.

In hoofdstuk 5 zijn de belangrijkste nadelen uit de interviews: de **familie**, die als nadeel heeft dat ze over de jongere oordelen en boos kan worden. **Burens** kennen de jongere niet en met hen worden daarom geen persoonlijke dingen gedeeld. Bij **professionals** voelt een jongere een drempel om hulp te vragen, omdat hij of zij diegene niet kent en geen klik heeft met de hulpverlener. Jongeren hebben geen aansluiting bij **school- en sportvrienden**, ze hebben een oordeel over hen en ze kunnen zich niet kwetsbaar opstellen. Bij een **bijbaan** wordt niets met het verhaal van een jongere gedaan, de informatie kan tegen hem of haar gebruikt worden en ze kunnen ontslagen worden. Op **social media** kan een jongere zijn of haar verhaal niet echt kwijt, men kan daar niet zien hoe de jongere zich voelt en hij of zij is niet echt anoniem online. Ten grondslag aan deze nadelen liggen de waarden: vertrouwen, eer, verantwoordelijkheidsgevoel, zekerheid en veiligheid.

Hoofdstuk 6 geeft een aantal hulpmiddelen weer die kunnen worden ingezet om jongeren een keuze te laten maken om het netwerk al dan niet in te zetten. Deze hulpmiddelen kunnen worden ingedeeld op micro-, meso- en macroniveau. In de literatuur zijn een drietal hulpmiddelen bekend die de voor-

en nadelen aan jongeren laten zien. De eerste is de voor- en nadelen balans uit de motiverende gespreksvoering, de tweede de NIX18-campagne en de laatste de Beslismatrix.

De respondenten en de experts hebben in de interviews en in de focusgroep 24 hulpmiddelen benoemd. Deze hulpmiddelen kunnen ook worden ingedeeld op micro-, meso- en macroniveau. De hulpmiddelen op microniveau zijn: video's, gesprekken, kaart- of bordspelen, een ecogram, statistieken, een vragenlijst, een quiz, plaatjes of presentaties, een netwerkweegschaal, teamspirit, een hologram, een 3D-printer of 3D-pen en een K'NEX netwerk. De hulpmiddelen op mesoniveau zijn: een website, een live chat of een flyer. Als laatste zijn er acht hulpmiddelen benoemd op macroniveau: een app en een game, Instagram, netwerkklassen op basisscholen, het symbool 'Zet je netwerk in', tv-programma's en billboards. De hulpmiddelen die worden onderbouwd door zowel de literatuur en de experts als door de jongeren zijn video's, vloggers en apps. Daarmee zijn dit de meest geschikte hulpmiddelen.

7.2 Aanbevelingen

De aanbevelingen zijn beschreven op micro-, meso- en macroniveau. Dit houdt tevens in dat de aanbevelingen zijn opgedeeld in hulpmiddelen op cliënt-, instellings- en overheidsniveau.

Microniveau

Video: De tweede aanbeveling is om een video te maken met bekende vloggers, jongeren of sporters uit Bunschoten-Spakenburg. Deze aanbeveling komt uit de conclusie waarin staat dat: 'Om een boodschap te verspreiden, kunnen het beste social media en internet worden gebruikt'. In dit filmpje zouden verschillende scenario's verbonden aan de voor- en nadelen van het sociaal netwerk moeten worden uitgebeeld. Een van de geïnterviewden zegt: 'Jongeren hebben meer een band met bekende mensen en als zij het doen, kan ik het ook doen'. De lopende campagnes, zoals de NIX-18 campagne, laten zien dat het gebruik van rolmodellen werkt om een boodschap over te brengen (NIX 18 Voorbeelden, (n.d.)). Uit de conclusie blijkt dat het belangrijk om jongeren zelf in te zetten om andere jongeren te bereiken. Nelis (2016) geeft ook aan dat de aanwezigheid van andere jongeren cruciaal is om de boodschap over te brengen. De boodschap van Nelis is: 'Gebruik jongeren om jongeren te bereiken'. Experts Anne van de Pol en Levi van Dam bevestigen het feit dat vloggers ingezet kunnen worden om de voor- en nadelen van het netwerk te benoemen. Een aantal respondenten zijn bereid om mee te denken over hoe het filmpje gemaakt kan worden.

3D-printer of 3D-pen: Een eerste aanbeveling wordt gedaan door experts Rick Heek en Levi van Dam. Deze aanbeveling betreft het inzetten van een 3D-printer om het sociaal netwerk uit te tekenen. Zodra de jongere het netwerk heeft uitgetekend, kan het geprint worden in 3D. De jongere kan zijn uitgeprinte netwerk vervolgens mee naar huis nemen. Op deze manier krijgt de jongere zijn netwerk in tastbare vorm, waardoor hij of zij hieraan blijft herinnerd. Een jongere zegt: 'Ik denk dat wanneer je het sociaal netwerk zichtbaar maakt, dat het altijd veel meer heeft dan alleen de vraag te stellen' (I3F64). In plaats van een 3D-printer kan ook een 3D-pen worden gebruikt. Levi van Dam vult aan dat het ook innovatief kan zijn om de Yucelmethode uit te voeren (Yucelmethode, (n.d.)). Alle experts hebben ingestemd met een volgende brainstorm om het concept uit te denken en om mee te werken aan een implementatieplan.

Kaart- en bordspel: Een derde aanbeveling is het maken van een kaart- en bordspel waar de voor- en nadelen in terugkomen. Op elk kaartje kan dan een voor- en een nadeel worden afgebeeld. Het jongeren-ecogram kan gebruikt worden als speelbord (zie figuur c: Jongeren-ecogram). De kaartjes kunnen op de verschillende sectoren van het jongeren-ecogram worden neergelegd, om zo inzicht te krijgen in het gebied dat de meeste voor- en nadelen bezit. Vergelijkbare spellen zijn al verkrijgbaar. Een voorbeeld hiervan is het kwaliteitspel, dat wordt ingezet voor coaching en samenwerken (Kwaliteitspel, (n.d.)).

Brochure: Een vierde aanbeveling is om een gemakkelijke brochure te schrijven voor jongeren gebaseerd op dit onderzoek. Gemakkelijk betekent hier dat de tekst kort en kracht wordt geformuleerd met aanvullende afbeeldingen. Jongeren kunnen zelf de genoemde voor- en nadelen lezen en een bewuste keuze maken om het sociaal netwerk in te zetten.

Mesoniveau

Website: Een vijfde aanbeveling is om op de website van De Boei onder het kopje 'jongerencoaching' de voor- en nadelen te benoemen van de inzet van het sociaal netwerk. Ook kan het filmpje met voor- en nadelen van de eerste aanbeveling op de website worden geplaatst en gedeeld worden via social media. Op deze manier kan een breder publiek worden bereikt. Een aanvulling op deze aanbeveling vormt het inzetten van social media. Elke dag kan er één voordeel en één nadeel gedeeld worden via Facebook en Instagram. Jongeren zijn immers altijd online en zijn dan ook goed te bereiken via internet en social media (Nelis & Sark, 2016, p. 47). Wanneer een boodschapper een boodschap over wil

brengen op de jongerencultuur, moet deze een *buzz* creëren via social media. Een buzz is een boodschap waarover jongeren praten en die ze delen via social media. Als er een buzz ontstaat, wordt deze informatie binnen de kortste tijd over social media verspreid (Nelis & Sark, 2016, pp. 138-140).

App: De zesde aanbeveling is het ontwikkelen van een app. Het idee is een app waar de voor- en nadelen van andere jongeren in terugkomen, zodat die vervolgens vergeleken kunnen worden met de voor- en nadelen uit dit onderzoek. De voor- en nadelen worden dan in afbeeldingen vormgegeven, waarmee ze gevisualiseerd worden. Een van de respondenten beschrijft uitvoerig hoe de app eruit moet komen te zien. Deze jongere is bereid om verder te brainstormen over de implementatie ervan: 'De app kan gezien worden als een tweede hulp of als digitaal maatje' (I8F43). Volgens de literatuur, de jongeren en de experts zijn smartphones niet meer weg te denken uit het leven van jongeren. Deze vormen dan ook een goede manier om hen te bereiken (Nelis & Sark, 2016, p. 47).

Macroniveau

Reclame: campagne 'Zet je netwerk in': Een aanbeveling aan het Ministerie van Volksgezondheid is om te kijken of er een campagne kan worden gestart om de burger beter bekend te maken met de participatiesamenleving. Het is vooral belangrijk om te focussen op de inzet van het sociaal netwerk als mensen een hulpvraag hebben. De overheid heeft als taak om de norm om het netwerk in te zetten vorm te geven. Verder kan de overheid de voor- en nadelen die jongeren genoemd hebben in de interviews gebruiken in de campagne. Hierbij kan gedacht worden aan een commercial waarin jongeren voor- en nadelen benoemen. Vergelijkbare commercials zijn de NIX-18 campagne en de publiekscampagne over huiselijk geweld (NIX 18 Voorbeelden, (n.d.)), (Huiselijk Geweld, (n.d.)). Het idee van Levi van Dam om billboards langs snelwegen en op scholen te plaatsen, kan ook ingezet worden om de campagne meer draagkracht te geven. Een campagne die momenteel wordt uitgevoerd, is de campagne, 'Don't tekst and drive' (Don't text and drive, (n.d.)). Deze campagne kan in dit kader als voorbeeld worden genomen.

Netwerklussen op basisscholen: Een tweede aanbeveling op macroniveau is het geven van lessen over de inzet van het netwerk op scholen. Jongeren wordt zo geleerd om het sociaal netwerk in te zetten. De vragen kunnen zijn: 'Wie is steunend voor jou?' en 'Wie wil je inzetten en voor welke vraag?'. Om dit verder uit te werken, kan contact worden gelegd met Levi van Dam en Dr. Jean Rhodes.

7.3 Discussie

Interne validiteit

Validiteit heeft betrekking op de kwaliteit van de gegevens (Baarda B. , et al., 2013, p. 75). Ook al hebben de geïnterviewde jongeren eerlijk antwoord gegeven, toch bestaat de kans dat zij vooral sociaalwenselijke antwoorden hebben gegeven. Een van de onderzoekers is zelf sociaal werker bij De Boei en heeft de geïnterviewde jongeren in begeleiding gehad. Bij de vragen aan de jongeren is er enkel gevraagd naar de feitelijke voor- en nadelen, terwijl er niet naar persoonlijke voor- en nadelen van de inzet van het sociaal netwerk werd gevraagd. Ook kunnen er vanuit schaamte, of vanuit de behoefte om sociaalwenselijk gedrag te vertonen, antwoorden zijn gegeven die niet volledig overeenkomen met de werkelijkheid en daardoor ook niet volledig valide zijn. Om dit op te vangen is triangulatie toegepast. Gegevens uit de interviews zijn daarom onderbouwd met bestaande gegevens. Wanneer de gegevens uit de interviews en de literatuur uiteindelijk meer met elkaar overeenstemmen, is er sprake van een grotere geldigheid (Baarda B. , et al., 2013, p. 76). Elf jongeren die in 2016 in de hulpverlening hebben gezeten, zijn geïnterviewd. Daardoor is saturatie bereikt over de kennis van de voor- en nadelen van de inzet van het sociaal netwerk. Met behulp van een gestructureerde vragenlijst is aan elke respondent dezelfde informatie gevraagd. Hiermee is de interne validiteit toegenomen. Uit de antwoorden op de vragenlijst is gebleken dat jongeren moeiteloos kunnen vertellen waarom het sociaal netwerk niet altijd helpend is. Toch is een sociaal netwerk altijd aanwezig. Het is voor de sociaal werker dan ook de uitdaging om, samen met de jongere, te zoeken naar mensen uit hun sociaal netwerk die kunnen helpen.

Non-respons

Er zijn twaalf interviews afgenomen, waarvan de data van één van de interviews niet gebruikt is. De geïnterviewde jongere bleek niet in staat om te antwoorden waardoor de onderzoeker geen gegevens kon noteren. De respondent gaf geen antwoord. Het kan zijn dat de respondent geen vertrouwen heeft gehad in de onderzoeker of loyaal was naar de familie, waardoor de respondent geen vertrouwelijke informatie wilde verstrekken aan de onderzoeker.

Geldigheid

Het is een nadeel dat het materiaal dat is gebruikt in dit onderzoek nooit over het betreffende onderzoek gaat. Dat betekent dat bestaand materiaal nooit in zijn geheel geldig is. In de analyse en de verwerking is gepoogd zo dicht mogelijk bij de bestaande tekst te blijven. De kans bestaat dat de onderzoekers de bestaande literatuur op een andere manier geïnterpreteerd hebben dan de schrijver bedoeld heeft. De literatuur van Lam (2016) en Van Dam (2016) legt de nadruk op de voordelen van de inzet van het sociaal netwerk. De onderzoekers hebben echter ook nadelen uit de literatuur weten te halen. De stelling van de onderzoekers is dan ook dat het inzetten van het sociaal netwerk zowel voor- als nadelen heeft.

Externe validiteit

De aanbevelingen voor het hulpmiddel zijn ook door professionals buiten Bunschoten-Spakenburg te gebruiken (Baarda B. , et al., 2013, p. 76). Verder onderzoek is nodig om het hulpmiddel verder te specialiseren op de doelgroep en/of regio waar het zal worden ingezet. De onderzoekers zien verder een mogelijkheid om interviews af te nemen bij jongeren uit een andere plaats. Het hier gebruikte labelingsysteem kan dan worden toegepast. Wanneer het labelingsysteem dekkend is, zijn de resultaten ook geldig voor jongeren uit een andere plaats. Vervolgens kan er gegeneraliseerd worden (Baarda, 2012, p. 329).

Ecologische validiteit

De ecologische validiteit kan laag zijn, omdat de interviews zijn afgenomen op een kantoor van de organisatie en dus niet in een voor de jongeren vertrouwde omgeving. Ook kan de ecologische validiteit lager zijn, aangezien dit onderzoek zich duidelijk heeft gericht op jongeren die in de

hulpverlening hebben gezeten (Baarda B. , et al., 2013). De respondenten waren vertrouwd met de onderzoeker die hen had uitgenodigd voor het interview. Dat vertrouwen past bij de cultuur in Bunschoten- Spakenburg: 'Ons kent ons'.

Focusgroep en validiteit

Omdat experts in een groep zijn geïnterviewd, dient er rekening gehouden te worden met groepsdruk en sociaalwenselijke antwoorden. Dit wordt in de psychologie 'group think' genoemd (Vonk, 2013, pp. 359, 524). Om dit op te vangen, is de experts gevraagd eerst hun eigen ideeën op te schrijven. Hierdoor bestaat de kans dat de resultaten uit de focusgroep minder generaliseerbaar zijn. Dit is geprobeerd tegen te gaan door triangulatie. De uitkomsten van de focusgroep zijn onderbouwd of weerlegd met zowel de literatuur als de gegevens van de interviews.

Betrouwbaarheid

Voor dit onderzoek zijn verschillende databronnen gebruikt, te weten literatuur, interviews en een focusgroep. De onderzoekers hebben de interviewvragen op een gestructureerde manier gesteld. Deze interviewvragen zijn gesteld aan elf jongeren die representatief zijn voor de doelgroep: adolescenten in de leeftijd van 15 tot 25 jaar die in de hulpverlening hebben gezeten. De onderzoeksgegevens zijn betrouwbaar, omdat inzichtelijk is gemaakt hoe het onderzoek en de analyse zijn uitgevoerd (Baarda B. , et al., 2013, p. 74). De betrouwbaarheid van het onderzoek is verder gewaarborgd door de zorgvuldige documentatie van het dataverzamelingsproces van de onderzoekers. Dankzij de gebruikte dataverzamelmethodes en de onderzoeksprocedure zijn bovendien de transparantie en de navolgbaarheid vergroot. Om de betrouwbaarheid verder te vergroten, zijn de afgenomen interviews tevens opgeslagen en getranscribeerd. De geraadpleegde literatuur is volgens APA-stijl geciteerd en geparafraseerd, zodat alle informatie is terug te vinden. Al deze stappen maken dat in het onderzoek zo min mogelijk aan het toeval is overgelaten.

Gerelateerd eerder onderzoek

Honderslo en Harbers (2014) beschrijven dat het van belang is om hulpverleners te leren dat cliënten hun sociaal netwerk in zetten. Uit hun onderzoek blijkt dat jongeren met middelzware problematiek drempels ervaren om hun netwerk in te zetten bij het hulpverleningstraject. De jongeren in dit onderzoek ervaren ook nadelen en drempels in dit kader. Dit onderzoek heeft gepoogd deze drempels te verlagen door kennis over de voor- en nadelen over te dragen aan jongeren aan de hand van een hulpmiddel. Op deze manier moet een gedragsverandering in gang worden gezet.

In het onderzoek is naar voren gekomen dat *vertrouwen* voor jongeren de belangrijkste waarde is om informatie te delen met mensen uit hun netwerk. Uit eerder onderzoek Lam (2016) en Van Dam (2016) blijkt dat het bieden van steun en vertrouwen nauw met elkaar verbonden zijn. Jongeren die beschaamd zijn in hun vertrouwen blijken minder gebruik te maken van de steun van mensen uit hun netwerk (Lam, 2016, p. 109). Daarnaast komen de voordelen die jongeren benoemen overeen met de voordelen die Van Dam (2016) en Lam (2016) beschrijven in hun boek. Als sociaal werker bestaat de eerste stap in het contact met een jongere uit het opbouwen van vertrouwen. Zonder vertrouwen kan de hulp niet worden gestart en zal de jongere zijn of haar sociaal netwerk ook niet betrekken bij de vraag.

Toevoeging praktijkonderzoek

Er is weliswaar eerder onderzoek gedaan naar de rol van het sociaal netwerk in de hulpverlening in Bunschoten-Spakenburg, maar hierbij is niet specifiek ingegaan op jongeren en hun mening met betrekking tot het inzetten van hun sociaal netwerk (Hoort, 2015). Het huidige onderzoek vormt een aanvulling op de bestaande literatuur over de inzet van het sociaal netwerk onder jongeren. Niet eerder zijn beide kanten, zowel de voor- als de nadelen, belicht. Bestaande netwerkmethodieken en hulpmiddelen gaan er automatisch vanuit dat jongeren hun netwerk zullen inzetten. Er is gepoogd een eerlijk beeld te geven van zowel de voor- als de nadelen. Een tweede aanvulling op de bestaande

literatuur betreft de mogelijke hulpmiddelen die ingezet kunnen worden om jongeren bewust te maken van de voor- en nadelen. De bestaande hulpmiddelen voorzien enkel in het in kaart brengen van het netwerk en zijn voordelen. De nadelen zijn tot nu toe onderbelicht gebleven.

Suggesties voor vervolgonderzoek

In deze paragraaf worden de suggesties voor vervolgonderzoek weergegeven. Er is nader onderzoek nodig naar de implementatie van een mogelijk hulpmiddel zoals voorgesteld in de aanbevelingen. Vragen die hierbij relevant zijn, hebben betrekking op het nut en belang om met een hulpmiddel te werken en op de gewenste uitkomst van de inzet van het sociaal netwerk van jongeren. De tweede aanbeveling is om onderzoek te doen naar de andere twee factoren van het model van gepland gedrag (Vonk, 2013). Zo kan onderzoek gedaan worden naar de invloed van de sociale druk op jongeren en of jongeren überhaupt in staat zijn om hun sociaal netwerk in te zetten. Als de drie factoren van het model van gepland gedrag onderzocht zijn, kan pas een goed beeld gegeven worden van de intentie van jongeren om hun sociaal netwerk in te zetten. Een andere onderzoeksvraag is of preventieve netwerkversterking mogelijk is, waardoor jongeren niet in de hulpverlening terechtkomen. Dit kan onderzocht worden door de aanbeveling: *Campagne, 'Zet je netwerk in'* uit te voeren.

7.4 Evaluatie

In deze evaluatie worden het product en het proces van het onderzoek geëvalueerd. Hiermee wordt inzicht gegeven in de werkwijze en in het samenwerken.

Productevaluatie

Sterke punten

De onderzoekers hebben ervoor gekozen om vanuit het model van gepland gedrag te kijken naar hoe een mens tot een keuze komt. Dit model heeft een duidelijke focus in het onderzoek opgeleverd. De interviews zijn afgenomen door middel van een gestructureerde vragenlijst. Dat heeft ertoe geleid dat de onderzoekers alleen informatie hebben verzameld die binnen de focus viel. Een keerzijde van dit model en van de gestructureerde manier van vragen stellen, is het ontwikkelen van een kokervisie, waardoor weinig extra informatie buiten het conceptueel model is verkregen. In de loop van het onderzoek is de keuze gemaakt om vier extra jongeren te interviewen. Deze keuze heeft geleid tot saturatie. Met de focusgroep is een brainstormsessie gehouden, wat verdiepende en aanvullende informatie heeft opgeleverd. Er was voldoende tijd beschikbaar voor het onderzoek, waardoor de onderzoekers een implementatieplan en product konden ontwikkelen. De details en materie in het onderhavige onderzoek is door de onderzoekers doordacht. Meerdere personen hebben bovendien feedback verleend, waardoor de scope op het eigen onderzoek is gebleven.

Zwakke punten

Dit onderzoek heeft ervoor gekozen om twee jongeren te interviewen die niet in de hulpverlening hebben gezeten. Daar is in de analyse verder geen rekening mee gehouden. De analyse van kwalitatieve gegevens is aan interpretatie onderhevig, gezien het feit dat de gegevens subjectief zijn (Baarda B. , et al., 2013). De onderzoekers hebben dit ondervangen door overleg en triangulatie na te streven.

SWOT-analyse	
Sterkte	Zwakte
- Triangulatie - Saturatie - Voldoende respondenten - Medewerking van enthousiaste jongeren - Gestructureerde vragenlijst - Eén model: het model van gepland gedrag - Meewerkende organisatie: 'De Boei' - Gefundeerd literatuuronderzoek	- Enkel jongeren uit Bunschoten Spakenburg geïnterviewd. Daardoor niet generaliseerbaar - Beperkte literatuur bij de uitwerking van de voor- en nadelen - Kennis van de respondenten door de interviewer, waardoor mogelijk sociaalwenselijke antwoorden zijn gegeven - Neiging om aan te sturen op gewenste antwoorden door het stellen van open vragen
Kansen	Bedreigingen
- Het ontwikkelen van een hulpmiddel om jongeren tot een keuze te laten komen om het netwerk al dan niet in te zetten - Het netwerken met experts over het inzetten van het netwerk - Het ontwikkelen van een reclamecampagne op macroniveau	- Het hulpmiddel is te ingewikkeld om uit te werken - Het hulpmiddel wordt niet in gebruik genomen door sociaal werkers - De kosten zijn te hoog om het hulpmiddel te produceren

Figuur i: SWOT-analyse

Evaluatie doelen

De onderzoekdoelstellingen, zoals beschreven in het onderzoek, zijn behaald.

Doel 1: Het eerste doel van het onderzoek was het achterhalen van de voor- en nadelen die jongeren benoemen voor de inzet van hun sociaal netwerk. Evaluatie: de voor- en nadelen zijn onderzocht door elf jongeren te interviewen. Alle resultaten zijn weergegeven in het onderzoeksverslag.

Doel 2: Het tweede doel was om concrete aanbevelingen te geven voor een hulpmiddel dat ingezet kan worden om jongeren een keuze te laten maken om het netwerk al dan niet in te zetten. Evaluatie: dit onderzoek heeft acht concrete aanbevelingen gedaan voor een mogelijk hulpmiddel.

8 Bibliografie

- Afstudeersucces. ((n.d.)). *Conceptueel Model*. Opgehaald van Afstudeersucces:
<http://www.afstudeersucces.nl/index.php/conceptueel-model-maken-scriptie/>
- Anababa. (2016). *Adolescentie*. Opgehaald van anababa.nl:
<http://www.anababa.nl/ontwikkeling/puber/adolescentie>
- Baarda, B. (2012, Oktober 24). *Basisboek methodieken en technieken*. Houten: Noordhoff Uitgevers B.V. Opgehaald van Basisboek Kwalitatief Onderzoek:
http://cdpcontent.toegang.nu/321e3426-b18e-41b2-b7a4-434a93f037df/20151216120827/BBKO_oud_h10h11.pdf
- Baarda, B., Bakker, E., Fischer, T., Julsing, M., Goede, M. d., Peters, V., & Velden, T. v. (2013). *Basisboek Kwalitatief onderzoek*. Houten: Noordhoff.
- Bartelink, C. (2015, december). *Opvoedondersteuning*. Opgehaald van Nederlands jeugd instituut:
http://www.opvoedingsondersteuning.info/nl/Download-NJi/Wat-werkt-publicatie/Watwerkt_Sociaalnetwerkversterken.pdf
- Beemen, L. v. (2006). *Ontwikkelingspsychologie*. Houten: Wolters-Noordhoff bv.
- Bergen, J. P.-M. (2016). *Handboek werken in de wijk*. Amsterdam: SWP Amsterdam.
- Brink, C. (2010, maart). *Methodebeschrijving*. Opgehaald van movisie.nl:
[https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Methodebeschrijving_Motiverende_gespreksvoering_3%20\[MOV-8811357-1.0\].pdf](https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Methodebeschrijving_Motiverende_gespreksvoering_3%20[MOV-8811357-1.0].pdf)
- Byttebier, I. (2002). *Creativiteit HOE? ZO!* Tiel: Lannoo nv.
- Cultura the Choir*. ((n.d.)). Opgehaald van Npo: https://www.npo.nl/cultura-the-choir-boys-don-t-sing-8/15-05-2013/WO_NPS_023521
- Dam, L. v., & Verhulst, S. (2016). *De JIM-aanpak: Het alternatief voor uithuisplaatsing van jongeren*. Amsterdam: Boom.
- De Beslimatrix*. ((n.d.)). Opgehaald van Mens en samenleving: <http://mens-en-samenleving.infonu.nl/diversen/164525-de-beslismatrix-het-maken-van-keuzes.html>
- Deci, & Ryan. ((n.d.)). *Self-Determination Theory*. Opgehaald van Twynstragudde:
https://www.twynstragudde.nl/sites/default/files/content/blog/leren_vanuit_motivatatie_volgens_de_sdt.pdf
- Delfos, M. (2009). *Ik heb ook wat te vertellen*. Amsterdam : SWP.
- Delfos, M. F. (2007). *Ontwikkeling in vogelvlucht*. Amsterdam: Harcourt.
- Don't text and drive*. ((n.d.)). Opgehaald van <http://www.donttextdrive.com/>
- Down met Johnny*. ((n.d.)). Opgehaald van TV blik: <https://tvblik.nl/down-met-johnny>
- Dusseldorp, M. v. (2014). *Ik kan veranderen*. Amsterdam: Buijten&Schipperheijn Motief.
- E. King, D. B. (2014). *Perception of support-seeking in young people attending a Youth Offending Team: an interpretative phenomenological analysis*. . Clinical Child Psychology and Psychiatry.
- Ecogram*. (2016). Opgehaald van <https://ecogram.nl/>
- Encyclo. (2012). *Hulpverlening*. Opgehaald van Encyclo.nl:
<http://www.encyclo.nl/begrip/hulpverlening>
- Encyclo. (2013). *Hulpmiddel*. Opgehaald van Encyclo.nl: <http://www.encyclo.nl/begrip/hulpmiddel>

- Encyclo. (2013). *Keus*. Opgehaald van Encyclo.nl: <http://www.encyclo.nl/begrip/keus>
- Encyclo. (2013). *Nadeel*. Opgehaald van Encyclo.nl: <http://www.encyclo.nl/begrip/nadeel>
- Encyclo. (2013). *Voordeel*. Opgehaald van encyclo.nl: <http://www.encyclo.nl/begrip/voordeel>
- Harbers, I. H. (2014). *Jongeren en eigen kracht*. Enschede: Saxion Hogeschool .
- Hazelzet, D. A. (2015). *workshop*. Opgehaald van divosa.nl:
https://www.divosa.nl/sites/default/files/bijeenkomst_bestanden/workshop-7-divosa-najaarscongres_astrid-hazelzet.pdf
- Heuves, W. (2008). *Pubers; Ontwikkeling en problemen*. Assen: van Gorcum.
- Hoort, E. v. (2015). *Hulp van de sociale context en de toegankelijkheid van de hulpverlening*. Ede: CHE.
- Huiselijk Geweld*. ((n.d.)). Opgehaald van Publiekscampagne:
<https://www.huiselijkgeweld.nl/beleid/landelijk/publiekscampagne>
- IkPas*. ((n.d.)). Opgehaald van IkPas: <https://ikpas.nl/>
- KansPlus. (2017). *Bouwstenen voor familiebeleid*. Opgehaald van www.kansplus.nl:
https://www.kansplus.nl/wp-content/uploads/2017/03/170308-KansPlus_Bouwstenen-voor-familiebeleid-de-werkmethode_FINAL-LRES-spreads-002.pdf
- Kessels, S. (2016). *Onderzoeksvragen*. Opgehaald van Onderzoekspraktijk:
http://www.onderzoekspraktijk.net/nl/stap_4_de_onderzoeksvragen
- Kwaliteitspel*. ((n.d.)). Opgehaald van Handleiding kwaliteitspel:
<http://www.kwaliteitspel.nl/nl/handleidingen/nederlandstalig/handleiding-kwaliteitspel>
- Lam, E. (2016). *Risicokind of evenwichtskunstenaar?; Kind zijn ondanks een moeilijke thuissituatie*. Schiedam: Uitgeverij Scriptum.
- Lange, P. A., W. Kruglanski, A., & Higgins, E. (2012). *The Handbook of Theories of Social Psychology*. London: Sage Publications Ltd.
- Leaufort. (2012). *gedragsverandering beïnvloeden*. Opgehaald van www.leaufort.nl:
<http://www.leaufort.nl/praktijk-themas/beïnvloeding-van-gedragsverandering>
- MEE. (2016). *Werken met sociale netwerkversterking*. Opgehaald van [mee.nl](http://www.mee.nl):
<http://www.meedemeentgroep.nl/mee-voor-professionals/hoe-werkt-mee-voor-uw-client/sociale-netwerk-versterking>
- Miller, W. R., & Rollnick, S. (2014). *Motiverende gespreksvoering*. Ekklesia.
- Ministerie van Volksgezondheid, w. e. ((n.d.)). *I-change model NISB*. Opgeroepen op oktober 30, 2016, van <http://www.nisb.nl/weten/kennisgebieden/beweeeggedrag-veranderen/bewust-kiezen/i-change-model.html>
- Monks, F., & Knoers, A. (2004). *Ontwikkelingspsychologie*. Assen: Koninklijke van Gorcum.
- Movisie, V. e. (2015). *Aan de slag met sociale netwerken*. Movisie.
- Nelis, H., & Sark, Y. v. (2016). *Puberbrein, binnenstebuiten*. Utrecht/Antwerpen: Kosmos Uitgevers.
- NIX 18 Voorbeelden*. ((n.d.)). Opgehaald van NIX 18: <https://www.nix18.nl/voorbeelden>
- NIX18. (2014). *Campagne-NIX18*. Opgehaald van NIX 18.nl: <https://www.nix18.nl/over-nix/campagne>
- Noaber*. ((n.d.)). Opgehaald van <http://www.noaber.com/>
- Rebergen, A. ((n.d.)). *De Boei op koers! Bunschoten*. Opgeroepen op december 6, 2016, van file:///C:/Users/joked_000/Downloads/Visie%202014%20lowres.pdf

- Scheepers, P. (2006). *scheepers*. Opgehaald van pure.rug.nl:
<https://pure.rug.nl/ws/files/14689499/scheepersp-informeel2.pdf>
- Scheffers, M. (2015). *Sterk met een vitaal netwerk*. Bussum: Coutinho.
- Scribbr. (2016). *Onderzoeksmethode*. Opgehaald van Scribbr:
<https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/kwalitatief-vs-kwantitatief-onderzoek/>
- Slot, W., & Aken, M. v. (2010). *Psychologie van de adolescentie*. Amersfoort: ThiemeMeulenhoff.
- Sociale innovatie in de zorg*. (2010). Opgehaald van Kennis bank sociale innovatie:
file:///C:/Users/Rody/Downloads/Sociale_innovatie_in_de_zorg_werkgevers_zien_noodzaak_tot_vernieuwing.pdf
- Statistiek, C. B. (2013). *Demografische kerngegevens per gemeente*. CBS.
- Stimulansz. (2015). *Thesaurus zorg en welzijn*. Opgehaald van Thesaurus:
<http://www.thesauruszorgenwelzijn.nl/tr3148.htm>
- Thesaurus*. (2015). Opgehaald van Babylon: <http://thesaurus.babylon.com/vluchteling>
- ThiemeMeulenhoff. (n.d.). *Traject Welzijn - Peergroup*. Opgehaald van trajectwelzijn.nl:
<http://content.cs.trajectwelzijn.nl/BVO/wild-leerdoel2-peergroup.htm>
- Verstuyf, A. (2012). *Adolescentie*. Opgehaald van psycholoogalter.be:
<http://www.psycholoogalter.be/JongVolwassenenAdolescentie.aspx>
- Vloggers, B. ((n.d.)). Opgehaald van Bekende Vloggers: <http://bekendevloggers.nl/>
- Vonk, R. (2013). *Sociale psychologie*. Amsterdam: Noordhoff Uitgevers.
- Vreugdenhil, M. J. (2012). *Nederland participatieland?* Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Winkels, J., & Hoogeveen, P. (2014). *Het didactische werkvormen boek*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Yucelmethode*. ((n.d.)). Opgehaald van <http://www.yucelmethode.nl/>

Bijlagen

Inhoudsopgave

Bijlagen.....	65
Inhoudsopgave	65
Bijlage A: Aantal jongeren in begeleiding 2016 leeftijd 12-25 jaar	66
Bijlage B: Mail toestemming ouders jongeren	66
Bijlage C: focusgroep protocol en voorbereiding	66
Bijlage D: Interviewprotocol jongeren	73
Bijlage E: Mail Focusgroep	77
Bijlage F: Gedefinieerde labels	77
Bijlage G: Labelingsysteem	79
Bijlage H: Implementatieplan	85

Bijlage A: Aantal jongeren in begeleiding 2016 leeftijd 12-25 jaar

Deze bijlage is om privacy redenen niet gepubliceerd.

Bijlage B: Mail toestemming ouders jongeren

Deze bijlage is om privacy redenen niet gepubliceerd.

Bijlage C: focusgroep protocol en voorbereiding

8.1 Doel brainstorm

Het doel van de brainstorm is: Hulpmiddelen bedenken die *ingezet kunnen worden om duidelijk te maken wat de voor- en nadelen zijn van de inzet van het eigen sociaal netwerk om adolescenten uit Bunschoten-Spakenburg een keuze te laten maken om dit netwerk al dan niet in te zetten?*

8.2 Probleemstelling

De sociaal werkers bij De Boei missen een hulpmiddel om duidelijk te maken wat de voor- en nadelen van de inzet van het eigen sociaal netwerk is om adolescenten uit Bunschoten-Spakenburg tot een keuze te laten komen om het netwerk al dan niet in te zetten.

8.3 Hoofdvraag

Welk hulpmiddel kan ingezet worden om duidelijk te maken wat de voor- en nadelen zijn van de inzet van het eigen sociaal netwerk, om adolescenten uit Bunschoten-Spakenburg een keuze te laten maken om dit netwerk al dan niet in te zetten?

8.4 Doelstelling

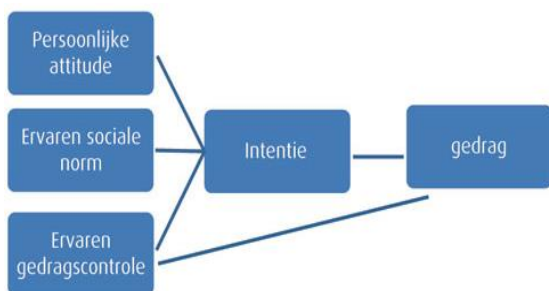
Doel 1: Het eerste doel van het onderzoek is achterhalen welke voor- en nadelen jongeren benoemen voor het inzetten van het sociaal netwerk.

Doel 2: Het tweede doel is om concrete aanbevelingen te geven voor een hulpmiddel dat ingezet kan worden om jongeren tot een keuze te laten komen om het netwerk al dan niet in te zetten.

Beoogd product: Het beoogde product is een onderzoeksverslag.

8.5 Model onderzoek

In het onderzoek is gebruik gemaakt van het model van gepland gedrag. Het model beschrijft de manier waarop een mens tot een beredeneerde keuze komt om zijn gedrag te veranderen. Een beredeneerde keuze is gedrag waarover nagedacht is (Lange, W.Kruglanski, & Higgins, 2012, p. 445). Een mens gaat een veranderingsproces aan wanneer hij zelf positief staat tegenover veranderingen, als de omgeving ook positief is en als de verwachte haalbaarheid van het te veranderen gedrag groot is (Leaumont, 2012).

Figuur j: Model van gepland gedrag (Vonk, 2013)

Op basis van je attitude neem je een beslissing (Vonk, 2013, p. 375). Het gaat hier om de

Persoonlijke attitude

In dit onderzoek wordt gefocust op de persoonlijke attitude van jongeren.

De attitude is de mening of houding die iemand heeft ten opzichte van iets of iemand. Attitudes worden volgens Vonk (2013) gebruikt om snel een oordeel te vormen over stimuli in de wereld om ons heen.

attitude van jongeren ten opzichte van de inzet van het netwerk. Volgens het model van gepland gedrag is de houding van een mens opgebouwd uit twee componenten. Het eerste component betreft de 'beliefs', in het Nederlands overtuigingen (Vonk, 2013, p. 393). Dit zijn de opvattingen die iemand heeft over een bepaald onderwerp. In dit onderzoek gaat het om de voor- en nadelen die jongeren ervaren bij het al dan niet inzetten van hun netwerk. Het tweede component betreft 'evaluaties' (Lange, W.Kruglanski, & Higgins, 2012, p. 442), dit zijn de waarden achter de opvattingen die mensen hebben over een bepaald onderwerp. In dit onderzoek zijn dat de waarden die ten grondslag liggen aan de genoemde voor- en nadelen. De waarden die aan de voor- en nadelen worden toebedeeld, spelen mee in hoe zwaar het voor- en/of nadeel voor jongeren weegt (Vonk, 2013, p. 398).

8.6 Voordelen inzet sociaal netwerk jongeren

De voordelen om familieleden in te zetten zijn: Ze kennen je het beste, je vertrouwt ze, met je familie heb je een emotionele band, familie heeft het beste met je voor, ze weten hoe het met je gaat, familie begrijpt je, familie kan je helpen, thuis voelt een jongere zich op zijn gemak, met je familie heb je een connectie, familie is er altijd en is letterlijk dichtbij, je kunt alles zeggen, familie kan informatie- en oplossingen geven.

De voordelen om mensen uit de buurt in te zetten zijn: Buren kennen elkaar en ze weten van elkaar wie je bent en hoe je reageert, buren kunnen een luisterend oor bieden en ze zijn vaak ouder en hebben levenservaring, buren hebben een oplettende functie, ze wonen dichtbij en kunnen dienen als tussenpersoon naar ouders.

De voordelen om professionals in te zetten zijn: Op professionals kan je terugvallen, ze willen naar je problemen luisteren en je kunt met hen gevoelens en emoties delen, ook al kennen ze je niet goed, ze zijn wel betrouwbaar. Professionals zijn neutraal en een professional kan een collega om informatie vragen. De professional heeft kennis van situaties, de professional heeft ervaring met het bespreken van problemen en kunnen die vergelijken met andere situaties. Professionals hebben goede oplossingen, de hulp kan vrijblijvend zijn en een professional bekijkt de situatie van meerdere kanten.

De voordelen om school en sport vrienden in te zetten zijn: Jongeren hebben vertrouwen in elkaar, ze kennen elkaar en ze weten wat er speelt. Met vrienden doe je leuke dingen, ze zijn net zo oud, jongeren snappen elkaar en de hulpvraag kan herkenbaar zijn voor andere jongeren. Schoolvrienden zijn een veilige plek, het is prettig en gemakkelijk om met vrienden te praten, want vrienden begrijpen elkaar. Vrienden zie je vaak en je kunt er snel naar toe. Ook is het gemakkelijk om te praten tijdens sport. Schoolvrienden zie je elke dag, ze kunnen tips en ideeën geven.

De voordelen om mensen op je werk of stage in te zetten zijn: Problemen op het werk kun je bespreekbaar maken op het werk.

De voordelen van social media zijn: Online is vaak anoniem, vragen stellen via internet is minder zeurend, je kunt er gemakkelijk in contact komen met organisaties en/of mensen, online heb je aansluiting met andere jongeren, het is een onuitputtelijke bron van informatie, je hoeft het tegen niemand in real life te zeggen, je kunt kijken of een vraag al eerder is gesteld, alle informatie die gevonden is kan opgeslagen worden, internet is een verbindende factor, internet is een verlengstuk van het face to face netwerk.

De waarden achter de voordelen

Uit de interviews zijn een drietal waarden gekomen die jongeren toekennen aan de voordelen. Dit zijn de waarden vertrouwen, zekerheid en veiligheid.

8.7 Nadelen inzet sociaal netwerk jongeren

De nadelen om familieleden in te zetten zijn: Familie heeft een oordeel, het is moeilijk om naar je ouders toe te gaan, bang dat ouders boos worden, ouders niet met problemen op willen zadelen, schaamte, emotioneel te dichtbij, oudere mensen kijken anders tegen problemen aan, familie gaat op je letten, familie kan vragen gaan stellen zoals: 'Is het al gelukt?', vragenstellen is irritant, informatie doorvertellen, familie kan elkaar op elkaars tenen trappen, familie weet niet altijd waar het over gaat, problemen zijn nieuw.

De nadelen om mensen uit de buurt in te zetten zijn: Buren kennen je niet, geen persoonlijke dingen delen met buren, bang dat buren anders over jongeren gaan denken, jongeren zijn bang dat buren zien hoe het met ze gaat, buren kunnen op je gaan letten, buren staan emotioneel en praktisch gezien te dichtbij, contact buren is niet hetzelfde als contact met vrienden, persoonlijke onderwerpen zijn bij buren niet veilig.

De nadelen om professionals in te zetten zijn: Geen relatie met de sociaal werker, klik kan er niet zijn, drempel om hulp te vragen, onbekende, veiligheid valt weg, jongeren kunnen andere ideeën hebben dan sociaal werkers, sociaal werker komt uit hetzelfde dorp, bereikbaarheid, kan niet op de tijd van de jongeren, je moet een afspraak maken, tijd voor maken, ernaartoe fietsen, sociaal werkers helpen meerdere jongeren tegelijk, sociaal werkers ondernemen meteen actie.

De nadelen om school en sport vrienden in te zetten zijn: Vrienden oordelen, lastig om je kwetsbaar op te stellen naar leeftijdsgenoten, band mentor wordt nooit hecht, mentor is maar één jaar je mentor, voetbalelftal is maar één jaar je elftal, gevoel kun je niet kwijt bij vrienden, emotioneel te dichtbij, kent niet elke vriend goed, minder aansluiting jongeren op sport, jongeren interesseert het niet, raar om over persoonlijke zaken te praten, niet altijd vertrouwen, vrienden denken dat je je aanstelt, vrienden zijn partijdig, geen aansluiting bij het dorp, fietst niet snel naar (sport)vriend toe, op sport zie je jongeren kort, advies is niet altijd nuttig, informatie kan men doorvertellen, informatie kan tegen je gebruikt worden, (school) vrienden geven slechte tips, tips kunnen verkeerd uitpakken, (school) vrienden zijn niet professioneel, vrienden sturen je niet snel naar een professional.

De nadelen om mensen op je werk of stage in te zetten zijn: Er wordt niets met mijn verhaal gedaan, baas heeft geen begrip, informatie kan tegen de jongeren gebruikt worden, zelfverzekerdheid op werk wordt minder, onvoldoende aansluiting, werk is letterlijk ver weg, angst dat de informatie wordt doorverteld, bang baan te verliezen, baas gaat op je letten, hebben geen kennis van de situatie, Je kunt ontslagen worden als je je verhaal verteld.

De nadelen om mensen op internet of informatie op internet op te zoeken zijn: Internet biedt geen emotionele steun, je kunt niet echt je verhaal kwijt via de chat, iemand ziet niet hoe je je voelt, angst internet, verschillende antwoorden, verwarring, je blijft zelf met het probleem zitten, onduidelijk en hoeveelheid informatie, informatie is niet altijd betrouwbaar, internet kan uitvallen, niet anoniem,

De waarden achter de nadelen: Uit de interviews zijn een vijftal waarden gekomen die jongeren toekennen aan de nadelen. De waarden zijn: vertrouwen, eer- en verantwoordelijkheidsgevoel, zekerheid en veiligheid.

8.8 Verantwoording brainstorm

Brainstormen met de focusgroep: Brainstorm – ook wel vrije associatie genoemd – is een werkvorm waarbij door middel van een creatief groepsproces oplossingen of ideeën worden geïnventariseerd voor een vooraf gesteld probleem. De vrije associatie is hier belangrijk waarbij in principe alles mag worden gezegd. De deelnemers onthouden zich bij een brainstorm van kritiek en commentaar op anderen.

Introductie van de werkvorm: De deelnemers zijn gelijkwaardig aan elkaar, er mag geen kritiek geuit worden op de inbreng van de ander. Een ontspannen sfeer is belangrijk voor een creatief proces. Bij brainstormen wordt het denken buiten het kader gestimuleerd.

Probleemstelling: De probleemstelling wordt zichtbaar opgeschreven voor de deelnemers. Er wordt tijd gemaakt om het probleem te bespreken, zodat deze duidelijk is voor alle aanwezigen. Het is wenselijk dat de deelnemers kennis hebben over het onderwerp.

Brainstorm: De aanwezigen krijgen de gelegenheid om zoveel mogelijk reacties, oplossingen en hulpmiddelen te noemen en deze worden opgeschreven op een flap-over. Hierbij is leiding aanwezig om eventuele negatieve opmerkingen tegen te gaan. Ook mag in deze fase geen discussie gestart worden.

Uitwerking: Na de brainstorm kunnen de deelnemers de drie beste hulpmiddelen nummeren. Dit is zichtbaar voor iedereen. Deelnemers krijgen drie 'geeltjes' en zetten daar hun naam en de nummers 1, 2 en 3 op. Bij het kiezen van het hulpmiddel worden verschillende criteria gebruikt, met name het gebruikersgemak zal prioriteit hebben.

Evaluatie: Tot slot wordt het gekozen product besproken op effectiviteit, positieve- en negatieve kanten en of het hulpmiddel toegankelijk is voor de doelgroep. Afhankelijk van de tijd kunnen hier meer vragen aan toegevoegd worden. Verder wordt geëvalueerd of de deelnemers zich betrokken voelden bij het proces en of het doel (product) bereikt is.

Conclusie: Er wordt een conclusie geformuleerd.

Voorwaarden: Groepsgrootte:

De groep mag niet groter zijn dan 12 personen. Deze focusgroep bestaat uit 7 personen.

Tijdsduur: De tijd voor deze brainstormsessie is 1,5 uur.

Vorbereiding: Probleemstelling op papier meenemen, deelnemers uitnodigen, lokaal reserveren en agenda maken.

Locatie: lokaal in de CHE

Hulpmiddelen: Flap-over (is aanwezig), dikke stiften (Joke), Post-It notes (Joke), opnameapparatuur en filmcamera (Rody)

Financiële middelen: deelnemers kunnen aanspraak maken op kilometervergoeding.

Uitvoering: Rody en Joke zijn de leiders. Rody praat het geheel aan elkaar en Joke schrijft de ideeën op, bewaakt de tijd en houdt het doel (praten over het hulpmiddel) voor ogen. Joke koopt een plantje voor de deelnemers en Rody neemt een relatiegeschenk mee van De Boei.

Variant werken met een metafoor: Bijvoorbeeld een plaatje van een sleepboot laten zien en de deelnemers prikkelen om hierbij vragen te stellen zoals: van wie is deze boot, wie heeft deze boot nodig, wat kun je vervoeren met deze boot, wie trekt deze boot? Zijn er verschillende soorten sleepboten? Hoeveel kracht heeft deze boot?

Een metafoor maakt een probleem gemakkelijker om te bespreken, waardoor de creativiteit verhoogt wordt. De vragen die gesteld worden bij de sleepboot kunnen ook toegepast worden bij de probleemstelling van de brainstormsessie (Winkels & Hoogeveen, 2014).

8.9 Samenvatting brainstorm

Aanwezigen

Anne van de Pol: Docent Christelijke Hogeschool Ede

Levi van Dam: Auteur van Jim-aanpak

Rick Heek: Ingenieur

Rody Koelewijn: onderzoeker

Joke Boersma: onderzoeker

Alle aanwezigen vinden het goed dat de informatie wordt verwerkt in het onderzoeksverslag. De experts mogen met hun voor- en achternaam genoemd worden in het onderzoeksverslag.

Samenvatting focusgroep

Levi van Dam had een drietal kritische noten bij het onderzoek:

1. De vraag die gesteld is: "is er iemand uit het netwerk die mee kan denken" zou Levi van Dam anders stellen. Levi van Dam zou als uitgangspunt nemen dat er iemand is uit het netwerk die mee kan denken.
2. Als een jongere zijn netwerk niet in wil zetten, betekent het dat de jongere de sociaal werker nog niet vertrouwd. Wat een jongere dan zegt is eigenlijk: 'Ik wil niet dat contact hebben met iemand uit mijn netwerk'. Het is dan ook belangrijk om te werken aan de vertrouwensband. Rick Heek sluit aan bij het gegeven dat er vertrouwen moet zijn in de relatie met jongeren.
3. Derde kritische punt is het model van gepland gedrag. Levi van Dam geeft aan dat het model van Deci en Ryan ook een goed model geweest was om tot gedragsverandering te komen. 'Dit model heet het Self-Determination theorie. SDT gaat uit van drie basisbehoeften namelijk: competentie, relatie en autonomie die als omgevingsvariabelen persoonlijke ontwikkeling beïnvloeden en bijdragen aan een gevoel van welbevinden' (Deci & Ryan)

Levi van Dam vond het van meerwaarde dat in dit onderzoek ook de nadelen aan het licht gebracht zijn. Hij vertelt dat uit onderzoek blijkt dat het netwerk inzetten niet helpt om een baan te vinden binnen zwakkere netwerken en vertelt dat het goed is om te kijken naar de onderzoeken van Jean Rhodes uit Amerika, zij heeft onderzoek gedaan naar de inzet van mentoren.

Anne van de Pol gelooft dat iedereen een netwerk heeft, een netwerk is breder dan sociaal werkers vaak denken. Anne van de Pol benadrukt dat Amerikanen veel voor elkaar betekenen in de vorm van vrijwilligerswerk, in Amerika is het de norm om vrijwilligerswerk te doen. Anne van de Pol heeft daarnaast het idee om in Nederland ook de norm te veranderen door het creëren van een Buzz. Het moet 'cool' worden om je netwerk in te zetten.

Hulpmiddelen

Apps

Scheurkalenderapp: Rick Heek wil een scheurkalender, het doel is jongeren bewust te maken van de voor- en nadelen voor de inzet van het sociaal netwerk. Elke dag komt er een voordeel en een nadeel voorbij, zodat jongeren langzaam tot een keuze kunnen komen. Anne van de Pol bevestigt het feit dat jongeren gevoelig zijn voor hun telefoon en altijd bereikbaar willen zijn.

Ludieke-app: Anne van de Pol wil een app die op een ludieke manier laat zien hoe het netwerk ingezet kan worden.

Gezondheidsapp: Rick Heek heeft het idee om een gezondheidsapp te ontwikkelen.

Game: Anne van de Pol wil een game waarin het netwerk samen met de jongeren wordt uitgewerkt.

Vlog: Anne van de Pol en Levi van Dam geven beiden aan dat vloggers ingezet kunnen worden om de voor- en nadelen van het netwerk te benoemen, denk aan kanalen zoals YouTube.

K'NEX netwerk: Expert Levi van Dam wil het sociaal netwerk in kaart brengen doormiddel van K'NEX, dit maakt het netwerk visueel. Hoe het hulpmiddel er precies uit ziet moet verder uitgedacht worden. De Yucelmethode kan als voorbeeld genomen worden (Yucelmethode, (n.d.)).

'De Yucelmethode spreekt een visuele taal. Het is een taal die zich richt op eenvoud en overzicht. Voor elk probleem kies je een rechthoekig blok en op dat blok schrijf je de naam van het probleem. Je schrijft bijvoorbeeld: 'angst' of 'alcohol' of 'ruzie'. Voor elke steunende factor schrijf je ook de naam ervan, bijvoorbeeld: 'partner', 'collega', 'broer'. Achter zo'n woord gaan natuurlijk allerlei gevoelens en gebeurtenissen schuil. Maar in de opstelling die je bouwt zet je als het ware alleen de samenvattingen, de trefwoorden van je problemen en de ondersteuning die je hebt. De Yucelmethode helpt je zo om op een beeldende wijze overzicht te krijgen over je problemen en je ondersteuning. De methode sluit door haar beeldende karakter bijzonder goed aan bij de tijdgeest. Mensen begrijpen heel snel wat de bedoeling is'. (Yucelmethode, (n.d.)).

Billboards: Levi van Dam wil billboards inzetten om het netwerk te promoten.

Tv-programma: Levi van Dam wil een Tv-programma opzetten waarin een bekende Nederlander en een jongere op zoek gaan naar iemand uit zijn netwerk die de jongere kan helpen met de hulpvraag die hij heeft. De bekende Nederlander wordt gekoppeld aan een jongere die zijn netwerk niet in wil zetten. Denk aan het programma down met Johnny van Johnny de Mol (Down met Johnny, (n.d.)).

Symbool: 'zet je netwerk in': Rick Heek en Anne van de Pol willen een symbool wat staat voor het inzetten van het netwerk.

3d-printer of 3d-pen: Rick Heek wil een 3d-printer inzetten om het netwerk uit te tekenen, zodra de jongere het netwerk heeft uitgetekend kan het 3d-geprint worden. De jongere kan zijn uitgeprinte netwerk mee naar huis nemen. De jongere heeft en ziet zijn netwerk dan tastbaar waardoor hij er aan herinnerd blijft. In plaats van een 3d-printer kan ook een 3d-pen worden gebruikt. Levi van Dam vult aan dat het een innovatieve manier kan zijn om de Yucelmethode uit te voeren (Yucelmethode, (n.d.)). Voor de 3d-printer kan een programma ontwikkeld worden zodat een jongere er samen met de hulpverlener aan kan werken. Rick Heek geeft aan dat hij honderd standaard voorbeeld netwerken in het systeem kan zetten en dat jongeren doormiddel van een vragenlijst hun netwerk in kunnen vullen. Jongeren krijgen dan na het invullen van de vragen hun netwerk 3d-uitgeprint. Ook kan het jongeren-ecogram en het Genogram gebruikt worden als basis van het 3d-model. Levi van Dam geeft aan dat de 3d-printer een mooie doorontwikkeling kan zijn op de huidige JIM-aanpak. Anne van de Pol geeft aan dat er een gedegen plan nodig is om fondsen te krijgen, er zijn mogelijkheden om fondsen te werven. Anne van de Pol denkt aan de Noaber foundation (Noaber, (n.d.)). Er moet vooral gekeken worden bij zorg, innovatie en ICT. De investering moet geld opleveren, anders willen investeerders niet investeren. Rick Heek maakt voor de presentatie een 3d- uitgeprint netwerk als voorbeeld. Alle aanwezige stemmen in met een volgende brainstorm om het concept nog meer uit te denken.

Hologram: Anne van de Pol vult aan dat er ook gebruik gemaakt kan worden van de methode van een hologram in glas.

Netwerklussen op basisscholen

Een tweede aanbeveling op macroniveau is het geven van lessen over het inzetten van het netwerk op scholen, jongeren worden zo geleerd om hun netwerk in te zetten. Wie is een steun voor jou? Wie wil je inzetten en voor welke vraag?

Social media Instagram: Expert Levi van Dam wil Instagram inzetten om foto's te delen waar jongeren opstaan met iemand uit zijn netwerk die hij gevraagd heeft om hulp. Onder de foto kan een quote

worden geplaatst, denk aan de quote: 'mijn oom is belangrijk voor mij'. Er kunnen op deze foto's een aantal burgers en een aantal bekende Nederlanders afgebeeld worden.

Teamspirit: Expert Anne van de Pol wil een moment organiseren dat het hele netwerk van een persoon bij elkaar is om iets te presenteren, denk aan een voorstelling of een activiteit. Het doel is samenwerken en samen zijn, zodat ze met z'n allen trots mogen zijn op het netwerk. Het voorbeeld wat Anne van de Pol aanhaalt komt van het tv-programma Cultura The Choir: Boys don't sing. 'Als stoere tiener is zingen het laatste wat je wilt, laat staan in een jongenskoor. Vooral als al je vrienden van rap houden en je niet voor homo uitgescholden wilt worden. Koordirigent Gareth Malone gaat in de achtdelige realityserie 'The Choir: Boys don't sing' de uitdaging aan en biedt de Lancaster Boy's School zijn diensten aan als muzikspecialist'. De jongeren worden in dit programma met elkaar verbonden en ervaren hoe het is om met elkaar te kunnen samenwerken en een koor te zijn (Cultura the Choir, (n.d.)).

Netwerk weegschaal: Rick heeft het idee om een weegschaal te maken waar jongeren hun voor- en nadelen op kunnen wegen, op deze manier worden de voor- en nadelen gevisualiseerd.

Bijlage D: Interviewprotocol jongeren

8.10 Inleiding

Mijn naam is, ik ben een vierdejaars deeltijdstudent en studeer aan de CHE voor sociaalpedagogisch hulpverlener. Tijdens dit vierde jaar wordt gevraagd een onderzoek bij een instelling te houden en we hebben gekozen voor De Boei. We willen graag weten wat de voor- en nadelen zijn waardoor andere mensen jou mogen helpen, of waarom je iemand om hulp zou vragen. Tegenwoordig moet je van de overheid of de gemeente mensen vragen om je te helpen. Vaak zijn dat mensen die je kent, zoals je familie of je vrienden, dit noem je een netwerk. Ook kan de overheid vragen of jij een ander wil helpen. Voor dit onderzoek willen we jongeren interviewen en jij bent er één van 😊. Wil je een paar vragen beantwoorden?

Bedankt alvast voor je medewerking aan dit onderzoek. Het interview zal ongeveer een half uur in beslag nemen, mogen we dit gesprek opnemen? Zo ja, dan kunnen we het later op de computer uitschrijven. We gebruiken je antwoorden om een product voor De Boei te maken en om andere jongeren te helpen met jouw antwoorden. Vind je dit goed? (hier moet letterlijk JA op geantwoord worden) Mogen we je naam opschrijven of wil je een andere naam opgeven zodat je naam niet bekend wordt? (hier ook wachten op een letterlijk JA/NEE antwoord) Als er iets onduidelijk is zeg het gewoon tegen me, voel je vrij om vragen te stellen of om iets te vertellen.

Ik wil beginnen met een paar persoonsgegevens

8.11 Persoonsgegevens

Wat is je naam? Of zelfbedachte naam?

Leeftijd:

School:

Sport:

Hobby's:

Werk of bijbaan:

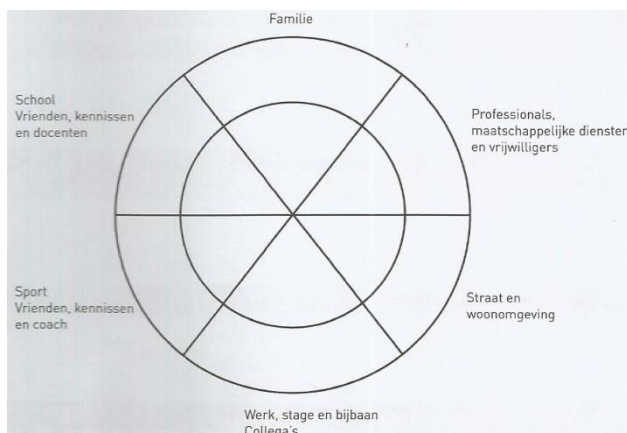
8.12 Inleiding interviewprotocol

Jongeren krijgen een jongeren-ecogram te zien waar alle 7 gebieden opstaan waar het sociaal netwerk van de jongeren uit kan bestaan. De jongeren mogen vervolgens drie gebieden uitkiezen waar er in het interview over gesproken zal worden.

8.13 Open vragen start interview

Jongeren idee sociaal netwerk

1. Wat denk jij bij een sociaal netwerk?
2. Wat heb je voor idee bij een sociaal netwerk?
3. Wat versta je onder een sociaal netwerk?
4. Hoe denk je over het inzetten van de mensen die dicht bij je staan als je een vraag hebt?

Figuur j: Jongeren-ecogram

8.14 Introductie

Kijk, hier zie je een plaatje met een cirkel waarop je kunt zien wat een netwerk is. Je kunt hulp vragen aan deze verschillende personen. Bekijk het plaatje eens rustig en noem dan 3 vakjes waarbij jij denkt dat je daar wel eens hulp aan zou kunnen vragen.

8.15 Keus 1

Persoonlijke attitude (voor- en nadelen)

Beliefs: waargenomen consequenties.

.....(keuze 1 uit het jongeren-ecogram)

Voordelen

1. Bedenk eens een voordeel om iemand uit jeom hulp te vragen?

Evaluaties: waarden aan deze consequenties.

2. Wat maakt dat het voor jou een voordeel is?

Doorvragen:

3. Wat maakt dat je dat belangrijk vindt?
4. Heb je nog een voordeel om je om hulp te vragen? (Terug naar vraag 1)

Nadelen

5. Bedenk eens een nadeel om iemand uit je om hulp te vragen?

Evaluaties: waarden aan deze consequenties.

6. Wat maakt dat het voor jou een nadeel is?

Doorvragen:

7. Wat maakt dat je dat belangrijk vindt?
8. Heb je nog een nadeel om je om hulp te vragen? (Terug naar vraag 1)

8.16 Keus 2

Persoonlijke attitude (voor-en nadelen)

Beliefs: waargenomen consequenties.

.....(keuze 2 uit het jongeren-ecogram)

Voordelen

1. Bedenk eens een voordeel om iemand uit jeom hulp te vragen?

Evaluaties: waarden aan deze consequenties.

2. Wat maakt dat het voor jou een voordeel is?

Doorvragen:

3. Wat maakt dat je dat belangrijk vindt?

4. Heb je nog een voordeel om je om hulp te vragen? (Terug naar vraag 1)
- Nadelen*
5. Bedenk eens een nadeel om iemand uit je om hulp te vragen?

Evaluaties: waarden aan deze consequenties.

6. Wat maakt dat het voor jou een nadeel is?
- Doorvragen:*
7. Wat maakt dat je dat belangrijk vindt?
8. Heb je nog een nadeel om je om hulp te vragen? (Terug naar vraag 1)

8.17 Keus 3

Persoonlijke attitude (voor-en nadelen)

Beliefs: waargenomen consequenties.

.....(keuze 3 uit het jongeren-ecogram)

Voordelen

1. Bedenk eens een voordeel om iemand uit jeom hulp te vragen?

Evaluaties: waarden aan deze consequenties.

2. Wat maakt dat het voor jou een voordeel is?
- Doorvragen:*
3. Wat maakt dat je dat belangrijk vindt?
4. Heb je nog een voordeel om je om hulp te vragen? (Terug naar vraag 1)

Nadelen

5. Bedenk eens een nadeel om iemand uit je om hulp te vragen?

Evaluaties: waarden aan deze consequenties.

6. Wat maakt dat het voor jou een nadeel is?
- Doorvragen:*
7. Wat maakt dat je dat belangrijk vindt?
8. Heb je nog een nadeel om je om hulp te vragen? (Terug naar vraag 1)

Controle vraag

1. Vertel eens.....Je mag kiezen om wel of niet je netwerk in te zetten (ecogram laten zien). Wat of wie zou jou het beste helpen om hierin een keuze te maken?

Wondervraag hulpmiddel

1. Hier zie je een doos met voor- en nadelen. Hoe zou jij deze voor- en nadelen presenteren aan je klasgenoten, zodat ze tot de keuze komen om het netwerk in te zetten?

Doorvragen:

2. Hoe zou een hulpmiddel er volgens jou uitzien?
3. Wat zou jij graag willen?

Behoeftes indeling voor- en nadelen

Het derde onderdeel van het conceptueel model beschrijft de functies van een netwerk. Riet en Wouters (1996,p.111-112) en Maria Scheffers (2015, p.155) beschrijven dat er verschillen zijn in de mate waarin en waarvoor mensen het netwerk gebruiken. Deze behoeftes worden hieronder weergegeven en kort toegelicht:

- *Behoeftte aan sociale zekerheid*: ‘Dit is de mate waarin mensen via afspraken en regelingen zekerheid aan mensen bieden. Te denken valt aan een bijbaan voor jongeren, lid zijn van een sportvereniging’ (Scheffers, 2015, p. 155).
- *Affectieve behoefte (emotionele steun, gezelschapssteun)*: Dit is de emotionele steun die mensen voor elkaar kunnen betekenen. Waardering, aandacht en erkenning staan centraal. Te denken valt aan de jongeren die bij hun oom of tante hun hart kunnen luchten (Scheffers, 2015, p. 155).
- *Behoeftte aan aansluiting (waarderingssteun)*: Dit is in hoeverre de mensen om de jongeren heen hem of haar het gevoel geven erbij te horen. Ook het geven van erkenning en waardering horen bij de behoefte aan aansluiting (Lam, 2016, p. 98), (Scheffers, 2015, p. 155).
- *Praktische behoefte (materiële behoefte)*: Dit is de praktische kant van het netwerk, denk aan het samen met de jongere maken van huiswerk, of b.v. een oom die de brommer maakt (Scheffers, 2015, p. 155).
- *Informatie en advies*: Informatie en advies kunnen kinderen beter helpen om de situatie beter te begrijpen en om er beter mee om te gaan (Lam, 2016, p. 100)

De functies van het netwerk worden gebruikt als sub labels. De voor- en nadelen worden geordend onder de vier functies die het netwerk heeft.

Bijlage E: Mail Focusgroep

Deze bijlage is om privacy redenen niet gepubliceerd.

Bijlage F: Gedefinieerde labels

8.18 Gedefinieerde kernlabels

Voordelen: Onder dit kernlabel vallen alle voordelen die jongeren benoemd hebben om het netwerk in te zetten. Het jongeren-ecogram is gebruikt om de voordelen op zeven netwerkgebieden uit te vragen: familie, maatschappelijke diensten, burens, school, werk, sport en internet. Onder dit kernlabel vallen een vijftal sublabels waaronder de voordelen zijn gecategoriseerd.

Nadelen: Onder dit kernlabel vallen alle nadelen die jongeren benoemd hebben om het netwerk in te zetten. Het jongeren-ecogram is gebruikt om de nadelen op zeven netwerkgebieden uit te vragen: familie, maatschappelijke diensten, burens, school, werk, sport en internet. Onder dit kernlabel vallen een vijftal sublabels waaronder de voordelen zijn gecategoriseerd.

Waarde achter voordeel: Dit kernlabel beschrijft de waarde die toegekend wordt aan een voordeel om het netwerk in te zetten.

Waarde achter nadeel: Dit kernlabel beschrijft de waarde die toegekend wordt aan een nadeel om het netwerk in te zetten.

Hulpmiddel: Onder dit kernlabel vallen alle ideeën die jongeren benoemd hebben aan hulpmiddelen om de voor- en nadelen te laten zien, aangaande het inzetten van het netwerk.

Extra kernlabels

Jongeren en idee sociaal netwerk: Onder dit kernlabel vallen alle ideeën en gedachten die jongeren bij een sociaal netwerk hebben.

Jongeren keus sociaal netwerk: Onder dit kernlabel wordt beschreven wat de jongeren als eerste, tweede en derde keus hebben benoemd als het aankomt op de inzet van het sociaal netwerk.

8.19 Gedefinieerde sublabels

Er zijn vijf functionele kenmerken van het sociaal netwerk gebruikt als sub labels. Onder deze sub labels zijn de voor- en nadelen van het sociaal netwerk geordend.

Behoeftte aan sociale zekerheid: ‘Dit is de mate waarin mensen via afspraken en regelingen zekerheid aan mensen bieden. Te denken valt aan een bijbaan voor jongeren, lid zijn van een sportvereniging’ (Scheffers, 2015, p. 155).

Affectieve behoefte (emotionele steun, gezelschapssteun): Dit is de emotionele steun die mensen elkaar geven waarbij waardering, aandacht en erkenning centraal staan. Te denken valt aan jongeren die bij hun oom, tante of kennis hun hart kunnen luchten en met wie jongeren een liefdevolle relatie hebben (Scheffers, 2015, p. 155).

Behoeftte aan aansluiting (waarderingssteun): De behoefte aan aansluiting is in hoeverre het netwerk de jongeren het gevoel geven erbij te horen, dit kan door middel van gedeelde interesses zoals: sport, film, muziek of dezelfde waarden en achtergrond hebben. Het geven van erkenning en waardering hoort volgens Lam (2016) bij de behoefte aan aansluiting (Lam, 2016, p. 98), (Scheffers, 2015, p. 155).

Praktische behoefte (materiële behoefte): Dit is de praktische kant van het netwerk, denk aan het samen met de jongeren maken van huiswerk, of b.v. een oom die de brommer maakt (Scheffers, 2015, p. 155).

Informatie en advies: Met kennis en advies kunnen jongeren geholpen worden waardoor ze hun situatie begrijpen en er beter mee om kunnen gaan (Lam, 2016, p. 100).

8.20 Gedefinieerde thema's

De netwerk gebieden komen uit het jongeren-ecogram en zijn gebruikt om de voor- en nadelen en de toegekende waarde daarachter te ordenen.

Familie: bestaat uit bloedverwanten en aanverwanten (partners, zwagers, schoonzussen, schoonouders, ouders)

Maatschappelijke diensten: hulpverlener, huisarts.

Buren en woonomgeving: burens, buurthuizen, groep op straat.

School: vrienden of mentor/docent.

Werk: stage, bijbaantje, collega's

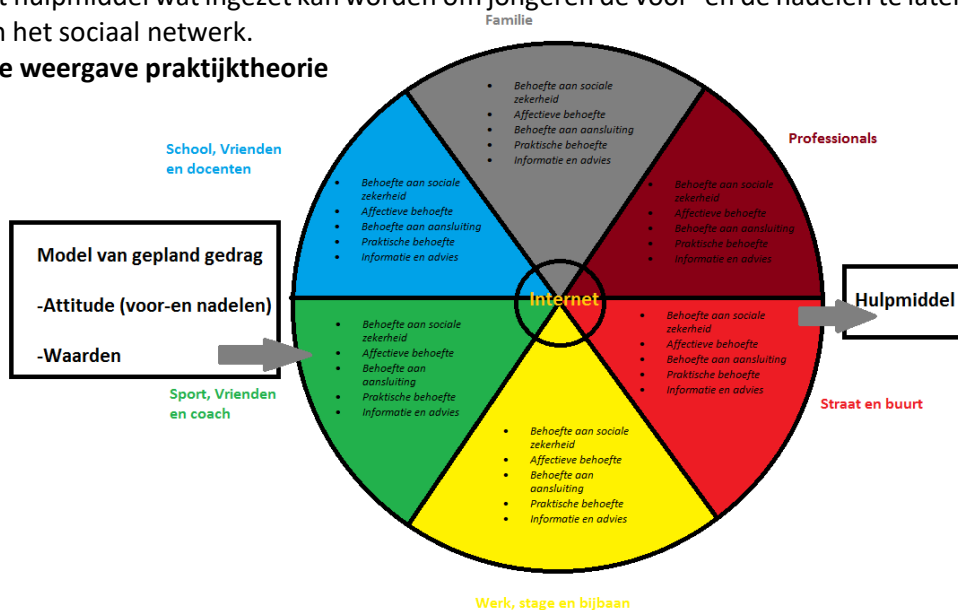
Sport: vrienden of coach

Digitaal netwerk: WhatsApp, Twitter, Facebook, Pinterest, Instagram, Snapchat

8.21 Visuele weergave praktijktheorie

In onderstaand model is de praktijktheorie gevisualiseerd, het is een procesmodel. Het model van gepland gedrag is het startpunt geweest van het onderzoek. Daarna zijn de voor- en nadelen en de waarden onderzocht op alle gebieden van het jongeren-ecogram. Het jongeren-ecogram is te zien in de cirkel. Op elk gebied van het jongeren-ecogram zijn de voor- en nadelen en de waarden in kaart gebracht doormiddel van interviews. De voor- en nadelen zijn gestructureerd door een vijftal behoeften, deze zijn te zien onder elk gebied van het jongeren-ecogram. De laatste stap in het onderzoek is het hulpmiddel wat ingezet kan worden om jongeren de voor- en de nadelen te laten zien van de inzet van het sociaal netwerk.

Figuur k: Visuele weergave praktijktheorie

Bijlage G: Labelingsysteem

De werkwijze

Elk interview is letterlijk uitgetypt. Vervolgens is alle niet relevante informatie geschrapt, daarna bleef er een lijst met fragmenten over. Alle fragmenten hebben een nummer gekregen, ook heeft elk interview een kleur gekregen. Op die manier kun je snel en gemakkelijk zien welke fragmenten allemaal bij elkaar horen. Vervolgens zijn er gebaseerd op het conceptueel model kernlabels gemaakt. Onder de kernlabels vallen de sublabels ook deze zijn gebaseerd op het conceptueel model. De volledige tabel met alle fragmenten inclusief codes en sublabels kunnen in het bronnenboek gelezen worden.

Interviews	Interview 1
	Interview 2
	Interview 3
	Interview 4
	Interview 5
	Interview 6
	Interview 7
	Interview 8
	Interview 9
	Interview 10
	Interview 11

Kernlabel	Sub labels	Fragmenten
Jongeren idee sociaal netwerk	Kennissen en vrienden	(I1F1), (I7F1), (I4F1), I5F1, (I3F1), (I10F1), (I3F2), (I11F1).
	Netwerken internet	(I1F1).
	Wifi en bluetooth	(I1F2)
	Social media	(I9F1), (I8F1), (I10F3), I6F1, I6F2, (I9F2), (I10F2)

Keuze jongeren-Ecogram:	Keuze 1 : 1,1, 1,2 is controle vraag				
	Keus 1	Keus 2	Keus 3	Totaal gekozen	Controle vraag
Familie	9.1/8.1/ 5.1	4.1/4.2/7.1/ 6.1	2.1/2.2/1.1/ 3.1/10.1/11.1		5.2/1.2/9.2/10.2/ 8.2
Straat en woonomgeving		1.2	4.1/4.2		
Professionals, maatschappelijke diensten	3.1/	2.1/2.2/1.1/ 1.2/10.2/11.1	8.1/8.1/5.1/ 6.1		
School, mentor en vrienden	4.1/10.1/11.1/6.1	3.1/9.1/9.2/ 8.1/8.2/10.1/5.1	10.2/7.1		4.2/6.2
Sport/coach vrienden			9.1/9.2		11.2
Stage/werk					
Internet	2.1/1.1/7.1				2.2

Netwerkcontact	• Buren • Familie • Professionals, • Internet • School vrienden • Sport vrienden • Werk, stage		
	<i>Kernlabel</i>	Sub labels	Fragmenten
Persoonlijke attitude t.o.v. netwerk	<i>Voordelen (beliefs)</i>		
		<i>Behoeftte aan sociale zekerheid</i>	(I5F16)
		<i>Affectieve behoefte (emotionele steun, gezelschapssteun)</i>	(I8F11),(I8F20),(I10F9),(I10F15),(I11F28),(I8F21),(I10F10),(I7F36),(I3F41),(I3F38),(I11F66),(I2F41),(I4F16),(I4F19),(I4F21),(I1F21),I5F2,(I7F38),(I3F39),(I3F30),(I4F18),(I5F3),(I6F7),(I6F9),(I10F39),(I3F31),(I4F22),(I11F70),(I7F38),(I7F39),(I2F24),(I2F28),(I2F30),(I4F34),(I11F61),(I4F33),(I4F36),(I7F23),(I7F42),(I7F45),(I3F54),(I3F8),(I3F54),I6F12,(I7F23),(I7F46),(I2F9),(I2F21),(I10F31),(I2F3),(I6F3),(I2F57),(I7F4),(I4F5),(I8F31),(I4F7),(I7F51),(I3F20),(I4F10),(I4F11),(I10F37),(I9F13),(I8F32),(I3F21),(I9F24),(I9F26),(I11F54),(I9F25),(I11F45),(I6F15),(I11F46),(I11F58),(I1F8),(I1F6),(I11F5),(I11F6),(I11F8),(I1F7),(I8F19),(I8F16),(I11F13),(I8F17),(I10F20),(I10F21),(I10F23),(I10F29),(I11F10).
		<i>Behoeftte aan aansluiting(waarderingssteun):</i>	(I8F7),(I8F8),(I8F22),(I10F13),(I10F14),(I8F9),(I9F7),(I9F6),(I8F18),(I7F37),(I3F32),(I3F51),(I7F49),(I2F60),(I4F8),(I3F11),(I5F7),(I9F17),(I3F23),(I9F14),(I4F9),(I6F4),(I9F30),(I9F28),(I9F26),(I11F49),(I9F27),(I11F55),(I1F10),(I1F11),(I8F18),(I11F13).
		<i>Praktische behoefte</i>	I5F14,(I8F4),(I8F6),(I10F8),(I11F30),(I11F29),(I11F31),(I11F32),(I11F567),(I7F29),(I7F28),(I7F30),(I7F31),(I7F32),(I10F11),(I10F16),(I8F5),(I5F14B),(I2F38),(I1F19),(I9F36),(I1F23),(I11F65),(I1F24),(I1F25),(I2F42),I6F8,(I2F43),(I2F3

			7),(I9F10),(I9F12),(I11F70),(I7F38), (I2F26),(I4F31),(I10F38),(I5F11), I5F12,(I3F5),(I3F9),(I3F18), (I7F24),(I7F44),(I3F49),(I7F22),(I7F45), (I2F2),(I11F16),(I11F15),(I2F4),(I2F5),(I2 F6),(I2F11), (I2F13, (I2F50),(I2F51),(I2F52),(I2F 55),(I2F8),(I8F28) (I11F14),(I4F24),(I3F22),(I3F47),(I3F48), (I7F18), (I3F50),(I3F53),(I3F66),(I9F19),(I8F30),(I 9F15),(I9F16), (I9F18),(I7F17),(I5F6),(I8F35),(I8F29),(I9 F27),(I11F53), (I9F33),(I11F41),(I11F42),(I11F43),(I11F4 4),(I11F51), (I11F56),(I11F64),(I11F7),(I1F9),(I8F27),(I11F12),(I10F22),(I10F25),(I10F26),(I10F2 7),(I10F28),(I11F11),(I11F9).
		Informatie en advies	(I8F10),(I8F23),(I10F19),(I4F20),(I4F25),(I4F26),(I4F27),(I3F40),I6F9, (I11F3),(I2F22),(I2F39),(I3F14),(I11F59), (I2F23),(I4F35),(I1F12),(I2F27), (I4F14),(I4F32),(I11F60),(I5F10),(I7F24),(I6F11), (I11F60),(I7F47),(I2F14),(I2F20),(I10F30). (I7F7),(I7F8), (I7F9),(I7F10),(I4F6),(I4F13),(I3F52),(I8F 15),(I10F24)
	Nadelen (beliefs)		
		Behoeftte aan sociale zekerheid	(I10F22),(I10F25),(I5F16)
		Affectieve behoefte (emotionele steun, gezelschapssteu n)	(I5F15),(I10F19),(I10F18),(I11F35),(I11F37) (I11F33),(I3F6), (I3F45),I5F4,I5F5,I6F5,I6F10,(I3F34) (I3F37),(I11F67),(I11F68),(I11F71),(I11F7 2),(I7F39),(I10F7), (I2F32),(I2F36),(I1F18),(I5F13),(I11F17),(I11F18) (I11F22),(I11F20),(I11F21),(I3F6),(I3F7),(I3F13), (I9F22),(I7F19),(I7F50),(I11F50),(I11F52) ,(I7F19), (I6F16),(I6F18),(I6F19),(I7F24),(I7F27)

		Behoeftes aan aansluiting(waarderingssysteem):	(I11F36),(I11F55),(I11F56),(I3F42),(I3F43),(I10F12),(I4F9),(I9F29),(I3F46),(I2F33),(I2F35),(I4F38),(I4F40),(I3F16),(I4F9),(I11F19),(I1F13),(I8F8),(I3F16),(I1F28),(I4F13),(I7F13),(I7F14),(I7F15),(I7F20),(I7F26)
		Praktische behoefte	(I8F12),(I10F17),(I7F34),(I8F13),(I8F14),(I11F38),(I11F34),(I11F40),(I7F35),(I7F36),(I2F45),(I11F6),(I7F41),(I1F26),(I3F44),(I3F33),(I3F35),(I3F66),(I2F44),(I4F28),(I4F30),(I2F34),(I1F20),(I6F13),(I6F14),(I4F37),(I4F38),(I7F48),(I11F63),(I9F11),(I3F47),(I3F65),(I2F16),(I10F34),(I2F17),(I2F18),(I10F32),(I10F33),(I4F25),(I1F16),(I3F29),(I3F28),(I8F33),(I8F35),(I9F20),(I9F21),(I5F8),(I5F9),(I6F6),(I9F31),(I9F32),(I9F33),(I9F34),(I9F35),(I9F37).
		Informatie en advies	(I2F46),(I4F32),(I2F47),(I2F49),(I4F29),(I8F36),(I2F15),(I11F25),(I2F19),(I11F26),(I11F24),(I11F23),(I7F11),(I7F12),(I6F20),(I6F21),(I4F6),(I4F15),(I4F12),(I4F14),(I4F27),(I7F25),(I7F26),(I8F24),(I8F25),(I10F24)

Kernlabel			
Persoonlijke attitude t.o.v. netwerk	Alle waarde achter voordelen		
		Familie	(I1F22),(I4F23),(I9F8),(I5F3),(I4F24)
		Professional	(I2F25),(I2F29),(I2F40),(I4F34),(I3F19),(I7F43),(I7F45),(I11F61)
		Buren	(I8F5),(I10F10),(I11F39)
		Vrienden sport	(I9F24),(I6F17),(I11F47),(I11F48)
		Vrienden school	(I1F14),(I9F23),(I8F34),(I1F15),(I1F17),(I4F10),(I3F24),(I8F31),(I8F32)
		Internet	(I2F7),(I2F10),(I11F27)
		Werk of bijbaan	(I1F8).
	Alle waarde achter nadeel		
		Familie	(I2F48),(I2F42),(I1F27),(I4F17),(I3F36),(I3F67),(I7F40)
		Professional	(I4F37),(I3F15),(I4F40),(I4F40B)

		Vrienden sport	
		Vrienden school	(I3F7),(I3F10),(I3F25),(I3F27),(I3F12),(I3F67)
		Buurt	(I8F13),(I8F14),(I10 F18),(I11F38)
		Internet	(I10F34)
		Werk of bijbaan	(I10F28)

Kernlabel hulpmiddel	Sub labels	Fragment
Hulpmiddel inzetten netwerk (ideeën jongeren)	Filmpje/Video/Vloggers	(I2F58),(I2F59),(I2F59),(I2F61),(I2F70),(I2F70),(I10F44),(I2F63),(I2F64),(I2F65),(I2F66),(I2F69),(I2F71),(I4F46),(I10 F48),(I5F18),(I5F19),(I11F79),(I11F80)(I11F81),(I9F42),(I10F46),(I10F47),(I7F53)
	Voorbeeld op papier/verhaal/boekje	(I2F67),(I5F17),(I6F22),(I8F53),(I8F54),(I8F55),(I8F56),(I10F40),(I11F74),(I11F75)(I11F76),(I11F77),(I11F78),(I11F84),(I11F85),(I7F63),(I7F64),(I7F54),(I7F57),(I7F58),(I7F59)
	Games	(I2F68)
	Gesprek	(I1F32),(I3F57),(I3F62),(I11F79),(I3F58),(I3F62),(I10F42),(I10F44),(I10F45),(I7F52)
	Presentatie/PowerPoint	(I1F33),(I4F42),(I3F56),(I10F43),(I7F53),(I7F56)
	Appje/ iPad/ Social media	(I1F34),(I1F35),(I1F36),(I3F59),(I3F63),(I8F40),(I8F41),(I8F42),(I8F43),(I8F44),(I8F45)(I8F46),(I8F47),(I8F48),(I8F49),(I8F50),(I8F51),(I8F52),(I2 F68),(I9F39),(I10F43),(I10F44),(I10F45),(I7F53)
	Kaartenspel	(I4F43),(I4F44),(I4F45),(I10F49)
	Plaatjes	(I3F60),(I3F61),(I3F62),(I7F53)
	Quiz	(I3F64)
	Vragenlijst	(I3F68),(I3F64)
	Website	(I9F38),(I9F39),(I9F39),(I9F40),(I9F41),(I10F43),(I11F82),(I11F83),(I7F53)
	Live chats	(I9F41)
	Excel	(I7F57)
	Statistieken	(I7F60),(I7F61),(I7F62)

	<i>Flyer</i>	(I7F54),(I7F57),(I7F58),(I7F59)
	<i>Ecogram</i>	(I11F84),(I11F85)

<i>Kernlabel</i>	<i>Sublabels</i>	
Overig	Internet verbinding netwerk	(I2F53),(I2F54),(I2F55).
	Verschillend wat voor vraag.	(I7F16),(I7F17),(I7F21),(I7F46),(I3F47),(I3F48),(I3F49),(I5F12)

Bijlage H: Implementatieplan

IMPLEMENTATIEPLAN		Jongeren staan sterk met een sociaal netwerk
3D-Netwerk		Datum: Ede: 7 april, 2017
Naam opdrachtgever	Marloes van Rijnsouw	Presentatie: Bunschoten-Spakenburg: 1 juni, 2017
Naam opstellers	R. Koelewijn en J. Boersma	

Achtergrond

De Boei in Bunschoten-Spakenburg

De Boei is een welzijns- en hulpverleningsorganisatie in Bunschoten-Spakenburg. De Boei biedt laagdrempelige toegang voor allerlei hulp- en ondersteuningsvragen op verschillende terreinen van het leven. De medewerkers van De Boei zijn actief in het gezin, op school, op straat, bij ouderen thuis, in kerken en op plaatsen waar jongeren zijn. De sociaal werkers werken met een uitgestoken hand naar de kwetsbaren in de samenleving (Rebergen, n.d.). Dit onderzoek concentreert zich op jongeren tussen 12 en 25 jaar (adolescentiefase), die bij De Boei in het afgelopen jaar in begeleiding zijn of zijn geweest. De problematieken zijn uiteenlopend, bijvoorbeeld het aanleren van sociale vaardigheden tot en met het begeleiden van jongeren die verslaafd zijn. Er wordt niet gericht gekeken naar een bepaalde problematiek, omdat er breed gekeken wordt naar de inzet van het sociaal netwerk door deze jongeren.

Knelpunt

De sociaal werkers bij De Boei zitten met een dilemma. Aan de ene kant zegt de overheid dat een cliënt zijn sociaal netwerk moet inzetten, maar aan de andere kant staat de cliënt centraal en mag de cliënt eigen keuzes maken (Scheffers, 2015, p. 37). De sociaal werkers respecteren op dit moment het antwoord van een jongere als deze 'nee' zegt op de inzet van zijn netwerk. Toch is dit volgens het standpunt van de overheid niet de bedoeling en moeten sociaal werkers actief werken aan de inzet van het netwerk om de cliënt te empoweren. Empoweren is iemand in staat stellen om optimaal gebruik te maken van zijn talenten en hem in zijn 'eigen kracht' te zetten.

Als de cliënt eenmaal heeft besloten om het netwerk in te zetten, dan zijn er een aantal methodes beschikbaar om het netwerk in kaart te brengen: een ecogram, een Genogram, een Levenslijn, een Groslijst, de Netwerkcirkel van Lensink, de Contactladder, een Wijkecogram en de Straatladder (Movisie, 2015, p. 8). Tevens zijn er methodes die concreet uitleggen hoe het netwerk ingezet kan worden, denk aan de sociale netwerkmethodiek van Scheffers (2015) en de sociale netwerkversterking van MEE (MEE, 2016).

Wanneer een cliënt besluit om zijn netwerk niet in te zetten dan heeft de sociaal werker op dit moment geen hulpmiddel om de jongere te laten zien wat de voor- en nadelen zijn van de inzet van het netwerk.

Projectdoel

Het doel is een hulpmiddel dat ingezet kan worden om duidelijk te maken wat de voor- en nadelen zijn van de inzet van het eigen sociaal netwerk, om adolescenten uit Bunschoten-Spakenburg een keuze te laten maken om dit netwerk al dan niet in te zetten?

Project product

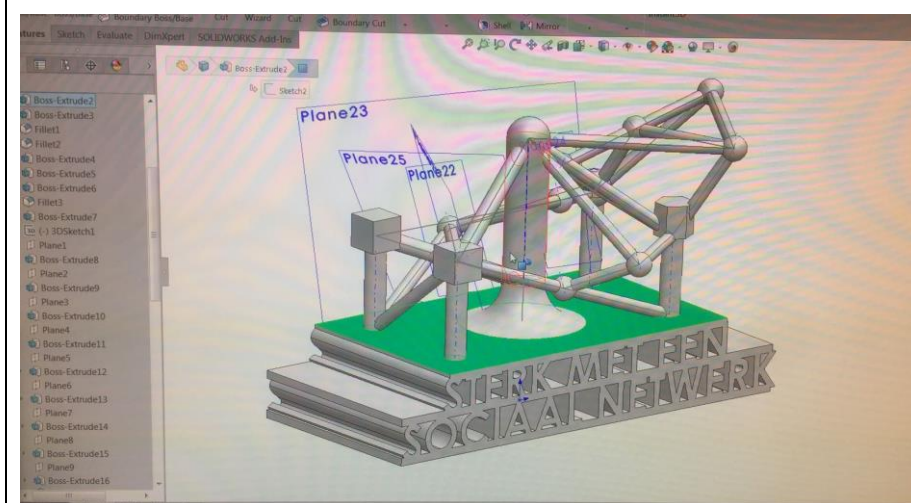
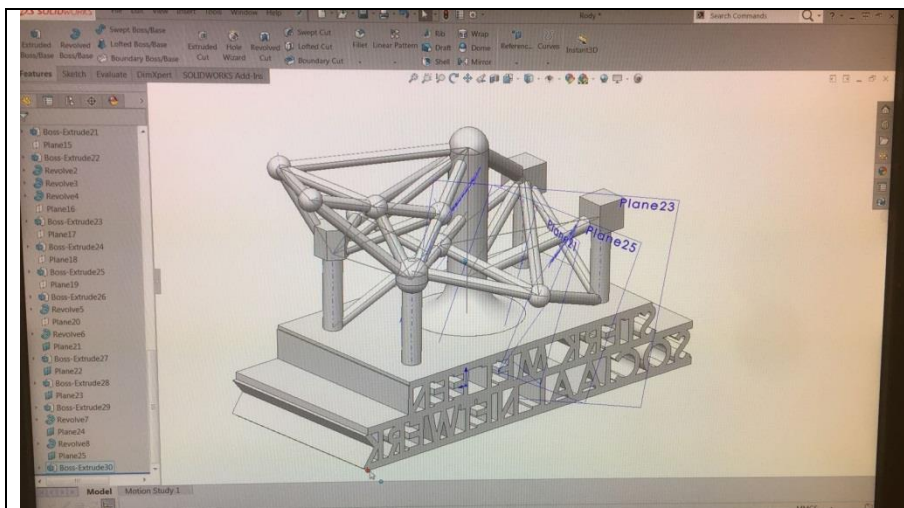
Naam innovatief idee: 3D-Netwerk

Eigenschappen: Het idee is een 3D-printer in te zetten om het sociaal netwerk uit te tekenen, zodra de jongere het netwerk heeft uitgetekend kan het 3D geprint worden. De jongere kan zijn uitgeprinte netwerk mee naar huis nemen. De jongere heeft en ziet zijn netwerk dan tastbaar waardoor hij er aan herinnerd blijft. Levi van Dam vult aan dat het aan innovatieve manier kan zijn om de Yucelmethode uit te voeren (Yucelmethode, (n.d.)). Voor de 3D-printer kan een programma ontwikkeld worden zodat een jongere samen met de hulpverlener er aan kan werken. Als aanvulling geeft Ingenieur Rick Heek aan dat hij een honderdtal standaard voorbeeld netwerken in het systeem kan zetten en dat jongeren door middel van een vragenlijst hun netwerk in kunnen vullen. Jongeren krijgen na het invullen van de vragen hun netwerk 3D geprint. Het printen neemt ongeveer 1 dag in beslag, de volgende sessie kan het 3D model aan de jongere worden gegeven. Ook kan het jongerenecogram en het Genogram gebruikt worden als basis van het 3D model. Levi van Dam geeft aan dat de 3D-printer een mooie doorontwikkeling kan zijn op de huidige JIM-aanpak (Jouw Ingebrachte Mentor). Levi van Dam stelt voor dat er eventueel een pilot in Rotterdam gedraaid kan worden.

Eindproduct

3D Grafisch ontwerp

Aanpak / werkwijze: hoe geven we het vorm?

Innovatief karakter

Het innovatieve van de 3D-printer is dat het aansluit op de huidige ontwikkeling in de technologie. Jongeren vinden aansluiting bij nieuwe ontwikkelingen, het hulpmiddel sluit ook aan op de beeldcultuur. Jongeren verwerken de informatie beter als ze de informatie gehoord en letterlijk gezien hebben. Uit het onderzoek is meerdere malen gebleken dat het jongeren zou helpen als ze het netwerk letterlijk voor zich zien.

Actueel product

Er zijn een aantal hulpmiddelen die helpen om het sociaal netwerk in kaart te brengen. Denk aan een (digitaal) ecogram, een Genogram, een Levenslijn, een Groslijst, de Netwerkcirkel van Lensink, de Contactladder, een Wijkecogram en de Straatladder (Movisie, 2015, p. 8). Tevens zijn er methodes die concreet uitleggen hoe het netwerk ingezet kan worden. Denk aan de sociale netwerkmethodiek van Scheffers (2015) en de sociale netwerkversterking van MEE (MEE, 2016). Bestaande netwerkmethodieken en hulpmiddelen gaan er

automatisch van uit dat jongeren hun netwerk inzetten. Deze middelen en methodieken missen een belangrijke stap, namelijk de keuze van jongeren om juist wel of niet het netwerk in te zetten. De opdrachtgever van Rijns wou bevestigt de beroepsrelevantie: 'We zien bij veel cliënten dat ze niet willen dat het netwerk betrokken wordt'. We merken vooral bij jongeren dat het lastig is om ze inzicht te geven in het nut van het inzetten van het netwerk.' Dit hulpmiddel helpt om het sociaal netwerk bespreekbaar te maken aan de hand van een concrete vorm van een 3D model van het sociaal netwerk.

Randvoorwaarden

De eerste stap om het product te ontwikkelen is het opzetten van een volgende brainstormsessie, waarbij we de volgende personen uitnodigen: Rick Heek (ingenieur), Levi van Dam (schrijver van De JIM-aanpak), Anne van de Pol (docent CHE), Ton van Bergeijk (docent CHE) en de onderzoekers Rody Koelewijn en Joke Boersma.

Doel van de brainstormsessie

Er moet gebrainstormd worden of een tekenprogramma mogelijk is of dat er een aantal standaardnetwerken gemaakt worden, zodat dat de basis kan zijn. Er moet nagedacht worden over het tekenprogramma dat dan nodig is om een 3D-Netwerk te printen en er moet nagedacht worden over wat er nodig is aan aanpassingen, zodat een sociaal werker samen met de jongere het sociaal netwerk kan tekenen. Daarnaast moet er gekeken worden hoe de voor- en nadelen een plaats kunnen krijgen in het 3D model. Er kan gedacht worden aan groene- en rode verbindingen. Zo kan een jongere zijn sociaal netwerk letterlijk voor zich zien en kan hij zien welk contact hij als steunend ervaart en welke als niet steunend. Deze aanvulling kan een extra dimensie geven aan het 3D model.

Aanvullende ideeën

- De voor- en nadelen kunnen op een lijst bij het gesprek gehouden worden, zodat de jongere zelf kan benoemen wie hij wel en wie hij niet uit zijn sociaal netwerk in wil zetten.

Samenwerking

In gesprek met Harmen van Wijnen, directeur van de CHE, om het product voor te leggen en om hem te vragen mee te denken in het proces van financiering. Nicoline de Jong is docent psychologie en kan meedenken om een verdiepingsslag te maken in het denken van jongeren in de verbindingen in de hersenen. Ton van Bergeijk, docent CHE is een expert op het gebied van netwerkversterking en innovatieve projecten. Ook kan samenwerking gezocht worden met een Fablab. Een Fablab (fabrication laboratory) is een coöperatieve werkplaats waar ontwikkelaars gebruik kunnen maken van 3D-printers, lasersnijders en frezen om zo nieuwe producten te ontwikkelen (Fablab, (n.d.)).

Aanpak / werkwijze: hoe geven we het vorm?

Een brainstormsessie is de eerste stap om het product uit te denken betreffende een 3D programmeer programma.

Welke risico's zijn er in het geding?

De kosten van het programma achter de 3D-printer zijn hoog. Een ander risico is de moeilijkheidsgraad van het 3D tekenprogramma.

Waarvan is het succes afhankelijk?

Het succes is afhankelijk van de implementatie en bekendmaking van het product. Het is van

belang dat jongeren dit product accepteren. Er zal een pilot gedraaid moeten worden, zodat een aantal jongeren het zelf kunnen ervaren.

Wordt het resultaat gedefinieerd aan de hand van een prototype?

Er wordt een prototype gemaakt van een 3D-Netwerk, dit is een random voorbeeld van hoe een netwerk van een jongere eruit kan zien.

Komt er een proefbedrijf?

Het proefbedrijf kan De Boei zijn, maar ook de stichting van de JIM-aanpak.

Fasering: activiteiten en (tussen)resultaten

<i>Fasering / activiteiten</i>	<i>(Tussen)resultaten/producten:</i>	<i>Start</i>	<i>Eind</i>
ONTWERP	- Rick Heek maakt voorbeeld 3D-Netwerk - Gesprek Herman van Wijnen - Rick Heek maakt filmpje hoe het geprint wordt - Presentatie binnen De Boei	11-04-2017 20-04-2017 06-2017	10-6-2017 20-5-2017 06-2017
VOORBEREIDING	- Overleg met ingenieur Rick Heek - Volgende brainstorm plannen - Samenwerking zoeken andere organisaties - Actieplan schrijven - Fondsen werven - Schrijven van het plan en een ondersteunend handboek	09-2017 11-2017 12-2017 12-2017	10-2017 12-2017 01-2018 01-2018
REALISATIE	- Partners vinden die het product willen implementeren - Product uitwerken - Pilot draaien	10-2017 03-2018 01-2018	02-2018 05-2018 05-2018
NAZORG	- Evalueren en bijstellen	07-2018	10-2018

Projectbeheersing: tijd

Planning: 2016-2017

05-2017	- Rick Heek maakt voorbeeld 3D-Netwerk	Rick Heek
05-2017	- Rick Heek maakt filmpje hoe het 3D wordt geprint	Rody Koelewijn
06-2017	- Rody Koelewijn en Joke Boersma geven presentatie bij De Boei over het product	Joke Boersma

09-2017	- Overleg met de ingenieur - Brainstorm	Rick Heek, Anne van de Pol, Joke Boersma, Rody Koelewijn en Levi van Dam
10-2017	- Actieplan schrijven	Rody Koelewijn en Joke Boersma
11-2017	- Fondsen werven	Rody Koelewijn en Joke Boersma
12-2017	- Schrijven van het plan en een ondersteunend handboek	Rody Koelewijn en Joke Boersma
10-2017-02-2018	- Partners vinden die het product willen implementeren - Product uitwerken	Rody Koelewijn, Joke Boersma en Levi van Dam
01-2018-05-2018	- Pilot draaien (meningen van jongeren verzamelen)	
10-2018	- Evalueren en bijstellen	Rody Koelewijn, Joke Boersma en Levi van Dam

Projectbeheersing: budgettering van het project

1. Ultimaker printer	€ 3500, -	incl. BTW
2. Printmateriaal (3 kilo)	€ 100, -	incl. BTW
3. Ontwikkelen programma (inschatting)	€ 10.000, -	incl. BTW
4. Overige kosten (inschatting)	€ 5000, -	incl. BTW
5. -----		
Totale kosten		€ 18.600, - incl. BTW

Kosten per 3D-Netwerk

Printmateriaal kost € 100,-- dat bestaat uit 3 kilo materiaal. Eén netwerk zal ongeveer 50-75 gram innemen, dus er kunnen ongeveer 50 netwerken geprint worden met 3 kilo materiaal. Oftewel een netwerk kost qua materiaal € 2,--. Het stroomverbruik van de SD-printer is 221 kWh per uur. Het apparaat draait 20 uur voor 1 ontwerp, dat komt neer op 5 kWh per print. Omgerekend in geld is dit € 1,10 per print.

Fondswerving

Anne van de Pol geeft aan dat er een gedegen plan nodig is om fondsen te krijgen. Er zijn mogelijkheden om fondsen te werven, Anne van de Pol denkt aan de Noaber foundation (Noaber, (n.d.)). Er moet vooral gekeken worden bij zorg, innovatie en ICT. De sociale investering moet geld opleveren, anders willen investeerders niet investeren.

Projectbeheersing: Organisatie		
<i>Rol</i>	<i>Wie</i>	<i>Verantwoordelijkheden/bevoegdheden</i>
Projectleider	Rody Koelewijn	Overzicht bewaken, contacten onderhouden, uitschrijven van de gemaakte plannen, planning bewaken
Projectleider	Joke Boersma	Overzicht bewaken, contacten onderhouden, uitschrijven van de gemaakte plannen, planning bewaken
ingenieur	Rick Heek	Aansluiten brainstorm, technische aspecten uitwerken en toetsen aan haalbaarheid
Expert netwerkversterking	Levi van Dam	Aansluiten brainstorm, kennis inbrengen rondom netwerkversterking
Fondswerving	Anne van de Pol	Aansluiting brainstorm, kennis en informatie delen over de fondswerving

